

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUVERKKO
JYVÄSKYLÄSSÄ

14.8.2015

Elina Hallman, YTM &
Anu Karhinen-Soppi, YTM

Julkaisija:

Haukkalan säätiö (www.haukkalansaatio.com)

SISÄLLYS

ESIPUHE	1
1. PALVELUT LAPSILLE JA HEIDÄN PERHEILLEEN	3
1.1 Kasvun ja oppimisen tukipilari	4
Lasten kerhotoiminta.....	4
Päivähoito	5
Esiopetus	6
Perusopetus	7
Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta Jälkkäri.....	9
Koulujen kerhotoiminta	10
Tukioppilastoiminta	11
Toisen asteen koulutus	12
1.2 Terveyden ja toimintakyvyn tukipilari.....	13
Neuvolapalvelut.....	13
Perhesuunnitteluneuvola.....	14
Äitiysneuvola.....	14
Lastenneuvola	15
Pikkulapsiperheiden psykologityö	16
Oppilashuolto	17
Kouluterveydenhuolto	17
Opiskeluterveydenhuolto.....	18
Koulukuraattorityö.....	19
Koulupsykologityö.....	20
Nuorten päihde- ja mielenterveystyö	21
Lastentutkimuslinikka	22
Lasten ja nuorten kuntoutus- ja terapiapalveluita	22
Lasten ja nuorten fysioterapiapalvelut (JYTE)	23
Lasten ja nuorten puheterapiapalvelut (JYTE).....	24
Lasten ja nuorten toimintaterapiapalvelut (JYTE).....	25
Psykoterapia ja neuropsykologinen kuntoutus	26
Lastenpsykiatria.....	28
Nuorisopsykiatria.....	28
1.3 Hyvinvoinnin ja turvan tukipilari.....	31
Lapsiperheiden varhainen tuki	31
Neuvolan perhetyö	31
Lapsiperheiden kotipalvelu	32
Jyväskylän seurakunnan työ perheissä	33
Mannerheimin Lastensuojeluliiton lastenhoitotoiminta.....	34
Ensi- ja turvakodin Baby Blues -toiminta.....	34
Tukea parisuhteeseen, vanhemmuuteen ja perheelle	35
Perheneuvola	35
Perheasiain neuvottelukeskus.....	36
Kriisikeskus Mobilen väkivaltatyö.....	37
Avopalveluyksikkö Aino.....	38
Ensikoti.....	39
Lastenvalvojan palvelut.....	39

Järjestöjen vapaaehtois pohjainen tukihenkilötoiminta	40
Tukiperhetoiminta	42
Puhelin- ja nettineuvonta	42
Nuorten ohjaava työ	43
Etsivä työ	44
Taidetyöpaja	45
Katupäivystystyö	45
Nuorisovastaanotto	46
Juniorinuotta	47
Ohjauslaturi	48
J-Nappi	48
Lastensuojelu	49
Lastensuojelun avohuollon tukitoimet	50
Lotilan nuorisokodin avotyö	51
Lapsen tai nuoren sijoitus	52
Jälkihuolto	54
Apua kriisitilanteisiin	54
Sosiaalipäivystys ja poliisin sosiaalityö	54
Kriisikeskus Mobile	55
Turvakoti	56
Kriisiavustusta lapsille, nuorille ja perheille	57
Rikosuhripäivystys eli RIKU	57
Rikos- ja riita-asioiden sovittelu	58
1.4 Yhteisöllisyyden ja toiminnallisuuden tukipilari	59
Perheiden ryhmä- ja vertaistoiminta	59
Perhe-elämään valmistavat ryhmät ja vauvaperhetoiminta	59
Perhekahvilat, avoin päiväkotiki ja perheryhmät	60
Perheiden vertaisryhmätoiminta	61
Lasten ja nuorten ryhmätoiminta	62
Partio	62
Jyväskylän lasten ja nuorten toiminta	62
Jyvässeudun 4H-yhdistys	63
NUKSU -Nuorten Keski-Suomi ry	63
Punaisen Ristin nuorisotoiminta	64
Jyväskylän seurakunnan ryhmätoiminta kouluikäisille ja nuorille	64
Jyväskylän seurakunnan vammaisnuorisotyö	64
Lasten ja nuorten vertais- ja vapaa-ajantoiminta	65
Jyväskylän LastenParlamentti ja Nuorisovaltuusto	65
Aluenuorisotyö ja -tilat	66
Walkers-kahvila	66
Nuortentalo Katutaso	67
Oiva ja Ilona -toiminta	67
Lehtisaaren kesäkotiki	68
Rippikoulu	68
Prometheus-leiri	69
Leiritoiminta	69
1.5 Kulttuurin ja liikunnan tukipilari	71
Kulttuuri	71

Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelut	71
Kirjasto	71
Muskarit	72
Taiteen perusopetus	73
Kulttuuriaitta	74
Lasten lysti	75
Lasten löytöretket	75
Kulttuurinen nuorisotyö	75
Veturitallit	76
Kulttuuriklubi Siperia	76
Painovirhe-nettilehti	77
Bänditilat ja toiminta	77
ToukoFest	78
Liikunta	78
Jyväskylän kaupungin liikuntapalvelut	79
Jyväskylän liikunta- ja vapaa-ajanviettopaikkoja	79
LiikuntaLaturi	81
Jyväskylän seudun liikuntaseurat	81
Lasten liikuntaryhmät	82
Liikuntapeuhula	82
2. PALVELUT ERI-ikäisille lapsille perheineen	83
3. Näkemyksiä lasten ja perheiden tarpeista ja palveluverkon toimivuudesta	89
LOPUKSI	94
LIITE 1: Selvitystä varten haastatellut asiantuntijat	95

ESIPUHE

Tässä raportissa hahmotetaan lasten, nuorten ja heidän perheidensä palveluverkkoa Jyväskylässä. Raportissa tarkastellaan 0–19-vuotiaille lapsille, nuorille ja heidän perheilleen kohdennettuja palveluita. Selvitys ulottuu vauvaikäisen palveluverkosta toisen asteen koulutustaan lopettelevan nuoren palveluverkkoon. Selvityksessä on mukana myös palveluja, jotka ovat pariskuntia, vanhempia ja perheitä varten.

Raportin ensimmäisessä luvussa kuvataan, millaisia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tukevia palveluita palveluverkosta löytyy. Lukuun kaksi on listattu tietyn ikäiselle lapselle ja nuorelle sekä vanhemmille tarjolla olevat palvelut. Päätävässä luvussa tulkitaan kentän toimijoiden esittämiä näkemyksiä lasten ja perheiden tarpeista sekä palveluverkon toimivuudesta.

Selvitys on tehty Haukkalan säätiön toimeksiannosta. Idea selvityksestä syntyi säätiön järjestämässä ”Lapsille ja nuorille hyvinvointia yhteisvoimin” -asiantuntijaseminaarissa lokakuussa 2013. Säätiössä nähtiin tarpeelliseksi hahmottaa lapsia ja perheitä tukevien palveluiden kokonaisuutta ja koota tietoa yksittäisistä palveluista ja niiden tarjoajista. Tiedon kokoamisen ajateltiin olevan askel kohti eri toimijoiden välisen yhteistyön tiivistämistä päämääränä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen.

Raportti on tehty kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa YTM Elina Hallman kokosi tietoa erityisesti lasten ja perheiden palveluista keskittyen kasvatukseen, sosiaali- ja terveyspalveluihin. Toisessa vaiheessa YTM Anu Karhinen-Soppi lisäsi raporttiin erityisesti nuorten palveluita, kriisipalveluita sekä kulttuurin, liikunnan ja vertaistoiminnan palveluita. Raportin ensimmäisessä vaiheessa hahmottui toimiva rakenne raportille, jonka pohjalta jatkettiin myös toisessa vaiheessa. Toisessa vaiheessa raporttiin lisättiin suorat internetlinkit sekä otsikko- että tekstitasolle. Raporttia voidaan jatkossa vielä täydentää ja tehdä muita tarvittavia lisäselvityksiä.

Selvitys on toteutettu maaliskuu-kesäkuussa 2014 sekä huhti-toukokuussa 2015. Tietoa kerättiin pääasiassa henkilöhaastatteluin, organisaatioiden www-sivuilta sekä pieneltä osin myös kirjallisista esitemateriaaleista ja ilmoitustauluilta. Haastatellut henkilöt olivat palveluita tuottavien tahojen avainhenkilöitä. Haastatteluista valtaosa toteutettiin kasvotusten, loput puhelimitse. Selvityksen pohjustukseksi haastateltiin myös muutamaa vanhempaa palveluiden asiakkaina ja käyttäjinä.

Selvitystyö ja raportin kirjoittaminen on ollut paitsi tiedon hakua, etsimistä ja luettelointia myös raamien ja rajausten tekemistä. Palveluiden ja erilaisten toimijoiden kirjo osoittautui heti alussa valtavaksi suhteessa kunnianhimoisiin tavoitteisiin ja resurssien rajallisuuteen. Rajaamista on tehty seuraavanlaisin periaattein:

- Raporttiin on sisällytetty tarkempaa tietoa erityisesti *palveluista, jotka on kohdennettu lapsille, nuorille 19-ikävuoteen asti ja heidän perheilleen.*

***Selvityksen ulkopuolelle jäivät sellaiset palvelut, joita tarjotaan lapsille ja perheille kuten muullekin väestölle, esimerkkinä vastaanotto toiminta terveysasemilla. Myös esimerkiksi maahanmuuttajapalvelut ja vammaispalvelut tekevät paljon työtä lasten ja perheiden parissa, mutta niitäkään ei ole tähän työhön sisällytetty.

- Raportissa painottuu *julkisen ja kolmannen sektorin toiminta*.
 ***Yksityisen sektorin moninaiset toimijat jäivät pääosin selvityksen ulkopuolelle. Selvityksessä on lähinnä mainintoja siitä, jos kunta tai asiakas, KELA:n tukemana tai itse, ostaa jotakin palvelua yksityiseltä sektorilta. Eri toimijoita tai ammatinharjoittajia ei ole luetteloitu, mutta joissakin tapauksissa on ilmoitettu www-sivu, josta löytyy luettelo ammatinharjoittajista. Tähän on päädytty tasapuolisuuden vuoksi, sillä käytettävissä olevien resurssien ja tilan takia ei olisi voitu esitellä kaikkia yksityisiä sosiaali-, terveys- ja kasvatustalon toimijoita. Poikkeuksena tästä, liikunta- ja kulttuuripuolen toimijoista on esitelty myös muutamia yksityisiä toimijoita. Lisäksi on huomattava, että lapsiperheet asioivat paljon myös suoraan erilaisten yksityisen toimijoiden kanssa ja ostavat niiltä palveluita.
- Raportti on yleinen katsaus *keskittyen ns. peruspalveluihin*. Tästä poiketaan kuitenkin paikoin, esimerkkinä lasten ja nuorten psykiatria ja terapiapalvelut.
 ***Selvityksen ulkopuolelle jää lukuisa joukko toimijoita kuten erilaiset laitospaikat, erikoissairaanhoidon lasten vastuualueen yksiköt (pois lukien em. psykiatria) sekä lukuisat muut lapsikeskeiset toimijat.
- Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on mukana paljon hankemuotoista toimintaa. Hankkeille on tyypillistä, että niiden toiminta kestää kahdesta kolmeen vuotta. Osa hankemuotoisista palveluista jatkaa toimintaa hankkeen loputtuakin, mutta iso osa loppuu ulkopuolisen rahoituksen päätyttyä. Raporttiin ei ole pääsääntöisesti otettu mukaan hankkeiden toimintaa, sillä raportista on pyritty tekemään aikaa kestävä kuvaus palveluverkosta.
 ***Muutama hankemuotoinen toiminta on kuitenkin otettu mukaan selvitykseen, sillä niiden on tarkoitus jatkua myös jatkossa osana toimijoiden omaa toimintaa.

Kiitämme ohjausryhmää, johon ovat kuuluneet Haukkalan säätien hallituksen puheenjohtaja professori emerita Lea Pulkkinen ja jäsenet professori Kimmo Jokinen, Keski-Suomen SOTE 2020 -hankkeen hankepäällikkö Marja Heikkilä ja Jyväskylän kaupungin perusturvapalveluiden kehittämisjohtaja Silja Ässämäki. Samoin kiitämme haastateltuja asiantuntijoita (liite 1) mielenkiintoisista ja avartavista keskusteluista. Kiitämme myös haastateltuja vanhempia lapsiperheiden palvelutarpeiden esiintuomisesta.

1. PALVELUT LAPSILLE JA HEIDÄN PERHEILLEEN

Tässä luvussa kuvataan, millaisia hyvinvointia tukevia palveluita on tarjolla 0–19-vuotiaille jyvaskyläläisille lapsille ja nuorille vanhempineen sekä perheineen. Erityisesti on paneuduttu siihen, millaista tukea ja toimintaa lapselle/nuorelle/perheelle tarjotaan sekä siihen, miten lapset, nuoret ja perheet pääsevät näiden palveluiden piiriin. Esittelyt on laadittu seuraavalla rakenteella:

1. luonnehdinta lapselle, nuorelle ja mahdollisesti koko perheelle tarjottavasta tuesta ja/tai toiminnasta sekä tyypilliset tilanteet, joihin palvelua tarjotaan (mitä)
2. tietoa palvelun/toiminnan piiriin pääsemisestä/ohjautumisesta, maininta maksullisuudesta/maksuttomuudesta, keskeiset ohjaavat tahot (miten)
3. maininta palvelun kohderyhmästä ja mahdollisesti lisäksi tieto, kuinka moni saa palvelua esimerkiksi vuoden aikana (kenelle)
4. keskeistä tietoa palvelun järjestäjästä (järjestäjät)
5. muuta olennaista tietoa (tiesitkö)

Palvelut on jäsennetty viiden temaattisen tukipilarin ympärille:

1. Kasvun ja oppimisen tukipilari
2. Terveyden ja toimintakyvyn tukipilari
3. Hyvinvoinnin ja turvan tukipilari
4. Yhteisöllisyyden ja toiminnallisuuden tukipilari
5. Kulttuurin ja liikunnan tukipilari

Tukipilareiden sisälle on tehty temaattista jaottelua muutamien alaotsikoiden alle.

Tällaisen sisällöllisen jäsennyksen etuna on, että se tukee kokonaiskuvan muodostamista. Haasteellista puolestaan on se, että moni palvelu voisi kiinnittyä useampaan tukipilariin. Palvelut on kiinnitetty pilareihin sen mukaan, millaista tukea ne lapselle ja perheelle pääasiallisesti tarjoavat.

1.1 KASVUN JA OPPIMISEN TUKIPILARI

Tässä esiteltävät lasten kerhotoiminta, päivähoito sekä esiopetus ovat varhaiskasvatuksen palveluita. Toiminnot liittyvät hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen. Varhaiskasvatuspalveluista rakentuu jatkumo perusopetukseen, jota myös esitellään tässä. Kiinteässä yhteydessä perusopetukseen puolestaan toimivat perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta Jälkkäri, koulujen kerhot sekä tukioppilastoiminta. Myös ne nähtiin mielekkääksi liittää tähän yhteyteen. Perusopetuksesta rakentuu lopulta vielä jatkumo toisen asteen koulutukseen, joka päättää tämän tukipilarin.

Lasten kerhotoiminta

Mitä? Ympäri Jyväskylää toimii useita lasten kerhoja, jotka tarjoavat lapsille säännöllistä ja ohjattua ryhmätoimintaa. Toiminta pitää sisällään leikkiä ja oppimista sekä tarjoaa lapselle mahdollisuuden tavata muita lapsia ja saada kavereita. Perheille kerhot tarjoavat kasvatuksellista ja hoidollista tukea.

Kerhot ovat suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, ns. avoimia varhaiskasvatuspalveluita. Tyypillinen kerho kokoontuu muutaman tunnin ajan 1–2 kertaa viikossa joko aamu- tai iltapäivällä. Toimintakausi on yleensä yksi lukuvuosi, mutta lapselle voi tarjoutua mahdollisuus jatkaa samassa paikassa seuraavanakin vuonna.

Miten? Vanhempi ottaa yhteyttä mieleiseensä kerhoja järjestävään tahoon. Kerhoihin on ilmoittautumisajat keväisin (helmi-toukokuu, riippuen kerhosta), mutta myös kesken kauden on mahdollista päästä mukaan mikäli tilaa on. Pääsääntönä on, että lapsi voi osallistua kerrallaan yhteen järjestävän tahon kerhoon.

On olemassa sekä maksullisia että maksuttomia kerhoja. Esimerkiksi kaupungin ja Mannerheimin lastensuojeluliiton järjestämästä kerran viikossa kokoontuvasta kerhosta maksu on noin 20 €/kk ja kaksi kertaa viikossa kokoontuvasta kerhosta noin 40€/kk. Sen sijaan esimerkiksi seurakunnan kerhot ovat maksuttomia.

Keskeiset ohjaavat tahot: ”puskaradio”, varhaiskasvatuksen palvelukeskus

Kenelle? Lasten kerhot on tarkoitettu pääasiassa kotihoidossa oleville lapsille. Myös perhepäivähoidossa olevia lapsia on toiminnassa mukana. Esimerkiksi kaupungin ja Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) kerhoihin otetaan iältään 2–5-vuotiaita lapsia, seurakunnan päiväkerhoihin pääosin 3–6-vuotiaita.

Järjestäjät? Kerhoja järjestävät ainakin [Jyväskylän kaupunki](#), [Jyväskylän seurakunnan alueseurakunnat](#) sekä yhdistykset, esim. [Mannerheimin lastensuojeluliitto \(MLL\)](#).

Kaupungin järjestämät kerhot toimivat päiväkotien tiloissa tai perhe- ja leikkipuistoissa, esimerkiksi Ilvespuistossa, Mansikkapuistossa, Yrttisuon ja Mäki-Matin perhepuistoissa. Seurakunnan päiväkerhot toimivat alue seurakuntien tiloissa ympäri Jyväskylää.

Tiesitkö? Lasten kerhoista saatetaan käyttää järjestäjästä riippuen esimerkiksi nimitystä päiväkerho, iltapäiväkerho tai lasten kerho.

Kerhot ovat päivähoidon rinnalla osa varhaiskasvatusta. Kerhotoiminta saattaa olla lapsia kotona hoitavalle vanhemmalle/vanhemmille hyvin merkityksellinen tuki lapsen hoidossa ja kasvatuksessa.

Päivähoito

Mitä? Päivähoito tukee lasta kasvuun, kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin. Vanhemmilla on pääasiallinen kasvatust vastuu ja -oikeus, mutta päivähoito pyrkii tukemaan vanhempia tässä tehtävässä kasvatuskumppanuuden nimissä. Päivähoito tukee perhettä myös konkreettisella tavalla tarjoamalla lapselle hoitoa esimerkiksi vanhemman työssäkäynnin tai opiskelujen ajaksi.

Lapsi voi olla hoidossa joko [kunnallisessa](#) tai [yksityisessä](#) päiväkodissa. Toisena vaihtoehtona ovat kunnalliset ja yksityiset [perhepäivähoitajat](#). Perhepäivähoito tapahtuu pienissä lapsiryhmissä, yleensä hoitajan omassa kodissa. Jyväskylässä on myös muutama yksityinen ryhmäperhepäivähoitopaikka.

Päiväkodit ovat pääsääntöisesti avoinna arkisin noin klo 6.30-17.30. [Tapiolan päiväkot](#)i on ainoa päiväkot*i*, joka tarjoaa ympärivuorokautista hoitoa, myös lauantaisin ja sunnuntaisin. Lisäksi joissakin päiväkodeissa on mahdollista suunnitella hoito perheen tarpeen mukaisesti arkisin klo 5.00-22.30 välillä. Perhepäivähoidossa iltahoidosta sovitaan erikseen.

Päivähoidossa pyritään kohtaamaan jokainen lapsi henkilökohtaisesti. [Tukijärjestelyjä](#) pyritään tarpeen mukaan tuomaan lapsen arkeen, esimerkiksi toiminnanohjaukseen. Jos lapsi tarvitsee päiväkotiarkeensa enemmän tukea, sitä voidaan järjestää paitsi arjen toimintatapoja sovittamalla myös muodostamalla erilaisia pienryhmiä tai järjestämällä ryhmään avustaja. Käytäntönä on, että vanhempaakin tukea tarvitsevat lapset sijoitetaan siihen päivähoitopaikkaan, johon he menisivät ilman erityisen tuen tarvetta. Useassa päiväkodissa on oma tai omia erityislastentarhanopettajia. Päivähoidon hoitopaikkojen asiantuntemuksen tukena ovat kunnan kiertävät erityislastentarhanopettajat (keltot) sekä resurssierityislastentarhanopettajat (rehtot), joilla on keskeinen rooli tuen järjestämisessä päivähoitoon.

Miten? Alle kouluikäisten lasten vanhemmat voivat itse määrittellä sen, miten järjestävät lapsensa hoidon.

[Kunnallista päivähoitopaikkaa](#) voi hakea ympäri vuoden viimeistään neljä kuukautta ennen hoidontarpeen alkamista. Työstä tai opiskelusta johtuvista ennakoimattomissa tilanteissa hakemus on jätettävä viimeistään kahta viikkoa aiemmin. Hakulomakkeessa voi esittää toiveensa haluamastaan päivähoitopaikasta. Kaupungin päivähoidossa on käytössä [palvelutakuu](#). Se tarkoittaa, että lapsi on tietyin ehdoin oikeutettu palaamaan entiseen päiväkotiinsa, jos hoito keskeytyy esimerkiksi van-

hemman äitiysloman tai vuorotteluvapaan takia. Perhepäivähoidossa olevan lapsen hoitopaikkatakuun toteutuminen riippuu hoitajan hoitopaikkatilanteesta.

[Yksityistä päivähoitopaikkaa](#) voi hakea yksityisestä päiväkodista, perhepäivähoitajalta tai ryhmäperhepäivähoidosta ottamalla yhteyttä suoraan kyseiseen päivähoitopaikkaan.

[Päivähoitomaksujen](#) perustana ovat sosiaali- ja terveystieteiden asiakasmaksuista annettu laki ja asetus. Asiakasmaksusiihteerit tekevät maksupäätökset huoltajien toimittaman tuloseselvityksen, tosittien ja liitteiden perusteella. Päivähoitotunnit laskutetaan yleensä kerran kuukaudessa siten, että sovitut hoitotunnit laskutetaan jälkikäteen. Perhe voi hoitaa lasta itse tai palkata kotiin hoitajan kunnallisen päivähoiton sijaan ja hakea KELA:lta [kotihoiton tukea tai yksityisen hoidon tukea](#).

Keskeiset ohjaavat tahot: varhaiskasvatuksen palvelukeskus, päivähoiton toimipisteet, neuvolat, "puskaradio", Kela (hoidon tuet)

Kenelle? Päivähoitopaikan lapselle voi saada, kun äitiys-, isyys- ja vanhempainrahakausi päättyy. Lapsi voi olla päivähoitossa kouluun siirtymiseen saakka. Myös esiopetuksen aikana on oikeus päivähoitoon.

Järjestäjät? Palveluita järjestävät kunta ja yksityiset toimijat. Yksityinenkin päivähoito on kunnan valvomaa ja tukemaa.

Jyväskylässä on noin 60 [kunnallista päiväkotia](#) ja noin 35 [yksityistä päiväkotia](#). Kaupungin päiväkoteja ovat esim. Onnimannin ja Päivärinteen päiväkodit. Yksityisistä päiväkodeista osa on pieniä omia yksiköitä ja osa on puolestaan suurten ketjujen (valtakunnallisia tai Jyväskylän seudulla toimivia) yksiköitä. Päiväkoti voi painottaa toimintaansa esimerkiksi liikuntaan tai luontoon.

Perhepäivähoitajia Jyväskylässä on noin 300, joista noin puolet on kunnallisia ja puolet yksityisiä. Lisäksi on muutama yksityinen ryhmäperhepäivähoitopaikka.

Tiesitkö? Joissakin päiväkodeissa toimii vanhempaintoimikunta, joka yhdistää vanhempia ja lisää heidän osallisuuttaan päiväkodin arjessa. Toiminta on vanhempien organisoimaa.

Avoin varhaiskasvatus tarkoittaa edellä esitetyn päivähoiton ohella toteutettua palvelua lapsiperheille. Kyse on alle kouluikäisille tarkoitetuista kerho- ja leikkitoiminnoista: mm. avoimet päiväkodit, kuntien, seurakuntien ja järjestöjen kerhotoiminta, perhekahvilat sekä leikki- ja asukaspuistotoiminta. Näistä kerrotaan kohdissa "Lasten kerhotoiminta" (edeltävänä) ja "Ryhmä- ja vertaistoiminta perheille".

Esiopetus

Mitä? Esiopetuksella tarkoitetaan kuusivuotiaalle tarjottavaa maksutonta opetusta. Esiopetuksen pyrkimyksenä on tukea lapsen kasvua ja kehitystä kokonaisvaltaisesti sekä parantaa hänen oppimisedellytyksiään ennen kouluikää. Esiopetuksessa opetellaan erityisesti ilmaisullisia, kielellisiä, ma-

temaattisia, sosiaalisia ja käsityön taitoja. Toimintatavat ovat toiminnallisia, kokemuksellisia ja elämyksellisiä sekä perustuvat leikkiin.

Esiopetukseen osallistutaan yleensä lukuvuoden ajan. Lukuvuoden aikana opetusta on oltava vähintään 700 tuntia, mikä tarkoittaa, että arkipäivää kohden esiopetusta on noin neljä tuntia. Esiopetus tapahtuu päiväkodeissa ja on useimmille lapsille osa päivähoitopäivää. Esiopetus järjestetään siten, että se muodostaa oman, noin neljän tunnin mittaisen kokonaisuutensa. Opetus ajoittuu yleensä aamupäivään.

Miten? Esiopetukseen on vuosittainen haku-aika alkukevällä koskien seuraava lukuvuotta. Huoltajille ilmoitetaan hyvissä ajoin ennen haku-aikaa [hakumenettelyistä](#). Äkillisen muutoksen sattuessa paikkaa on mahdollista hakea myös hakuajan ulkopuolella. Yksityisestä esiopetuspaikasta (yksityiset päiväkodit) perhe sopii suoraan palveluntuottajan kanssa ja täyttää sen jälkeen hakemuksen, jonka perusteella ostopalveluhinta maksetaan palveluntuottajalle.

Perusopetuslain (26 a §) mukaan lasten tulee vuotta ennen oppivelvollisuutensa alkamista osallistua esiopetukseen tai esiopetuksen tavoitteet täyttävään muuhun toimintaan. Esiopetus on maksutonta ja sen aikana lapset saavat maksuttoman aterian.

Keskeiset ohjaavat tahot: päivähoitopaikat, varhaiskasvatuksen palvelukeskus

Kenelle? Lapsi pääsee esiopetukseen ennen koulun alkua, pääsääntöisesti sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta.

Järjestäjät? [Esiopetusta](#) on saatavilla suurimmasta osasta kunnallisia päiväkoteja sekä ostopalvelusopimuksella niistä yksityisistä päiväkodeista, joiden esiopetussuunnitelmat ovat kaupungin hyväksymiä. Esiopetus kuuluu Jyväskylässä [varhaiskasvatuspalveluihin](#).

Tiesitkö? Lapsi on oikeutettu päivähoitopaikkaan esiopetusvuoden ajan.

Ruotsinkielinen esiopetus järjestetään [Sivutaskun päiväkodissa](#).

Perusopetus

Mitä? Perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Koulutus on luonteeltaan yleissivistävää kasvatusta ja opetusta.

Jyväskylässä on luonteeltaan erilaisia [perusopetusta antavia kouluja](#). Jyväskylässä toimii kyläkouluja (esim. Saarenmaan koulu), päiväkoti-kouluja (esim. Janakan koulu), alakouluja (esim. Keltinmäen koulu), yläkouluja (esim. Kuokkalan koulu) sekä yhtenäiskouluja, joissa on oppilaita 1. luokkalaisista 9. luokkalaisiin (esim. Korpilahden yhtenäiskoulu). Opinympäristöt voivat siis olla hieman erilaisia, mutta opetuksessa pyritään tasaveroisuuteen. Koulussa opetettavat asiat pohjautuvat [opetussuun-](#)

[nitelmaan](#). Lisäksi kouluilla on omat toimintasuunnitelmat, jotka ohjaavat koulun arkea. Jyväskylässä voi halutessaan hakea [musiikkiluokalle](#), [urheiluluokalle](#) tai suorittaa peruskoulu [englannin kielellä](#).

Opetussuunnitelmassa on mainittu, että opettajan vastuulla on ottaa huomioon opetusryhmän ja sen jokaisen oppilaan erilaiset lähtökohdat ja tarpeet. [Tarvittava tuki](#) pyritään järjestämään pääsääntöisesti omaan kouluun. Yleisimpiä tukimuotoja ovat tukipalvelut ja opetuksen eriyttäminen, esimerkiksi kohdennettujen tehtävien antaminen. Tehostetumpaa tukea voivat olla osa-aikainen erityisopetus ja avustajapalvelut. Joissakin tilanteissa on mahdollista päästä ns. [alueelliseen pienryhmään](#) tai [starttiryhmään](#). Alueellisia pienryhmiä on viime vuosina ollut noin viidessätoista koulussa. Pienryhmässä ollaan joko osa- tai kokoaikaisesti. Noin kymmenellä alueella on myös ns. [YPR-pienryhmiä](#), joka tarkoittaa yksilöllisen opetuksen pienryhmää niille 11-vuotiseen oppivelvollisuuteen otetuille oppilaille, joilla on vaikeita ja laaja-alaisia oppimisvaikeuksia tai kehitysviivästyksiä. Tämän lisäksi on olemassa myös [autismiopetusta](#). Jyväskylässä tarjotaan vaativaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden aamu- ja iltapäivätoimintaa eli [Vertti](#)-toimintaa useammalla koululla. Jyväskylässä toimii näiden lisäksi vielä [Kukkulan koulu](#) sairaalaopetusta vaativille lapsille ja [Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva](#) (valtion koulu) näkemiseen, kuulemiseen ja kieleen liittyviä hankaluuksia omaaville oppilaille. Jyväskylässä järjestetään maahanmuuttajille [perusopetukseen valmistavaa koulutusta ja oman äidinkielen opetusta](#).

Miten? [Ensimmäiselle luokalle](#) ilmoittaudutaan sähköisellä lomakkeella vuoden alkupuolella. Lapsen ensisijainen lähikoulu määräytyy lapsen terveydentilan, sisarusperusteen, koulumatkan pituuden ja turvallisuuden perusteella. Esimerkiksi Keltinmäen koulu on lähikoulu Keltinmäen, Myllyjärven, Ylä-Myllyjärven, Mäyrämäen, Mustalammen ja Taka-Keljon lapsille. Kouluihin sijoittelussa otetaan huomioon myös koulujen resurssit. Myös [seitsemännelle luokalle](#) ilmoittaudutaan alkuvuodesta ja tällöin lähikoulu määräytyy pääosin kotiosoitteen mukaisesti. Kuitenkin esimerkiksi musiikkiluokalle valitut oppilaat siirtyvät Kilpisen kouluun ja ruotsinkielisen opetuksen oppilaat Kuokkalan kouluun.

Oppilaan tarvitsemaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunnitellaan huoltajan, oppilaan opettajan, erityisopettajan ja [oppilashuollon](#) henkilöstön kanssa. Jokaisessa koulussa toimii ns. oppilashuoltoryhmä, johon kuuluvat rehtori, erityisopettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori ja koulupsykologi sekä yläkouluissa myös opinto-ohjaaja. Esimerkiksi pienryhmäpäätös edellyttää aina moniammatillisen arviointiryhmän päätöstä. Oppilaan tarvitsemaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea järjestetään vuonna 2010 annettujen säädösten mukaan kolmiportaisen tuen – yleinen, tehostettu ja erityinen tuki – muodossa. *Yleisen tuen* muotoja ovat mm. tukiopeutus, osa-aikainen erityisopetus, oppilaanohjaus, aamu- ja iltapäivätoiminta, avustajapalvelut ja kerhotoiminta. Jos yleisen tuen muodot ovat riittämättömät, oppilaalle laaditaan arvio oppimisesta ja tarvittavista tukitoimista. Se käsitellään oppilashuoltoryhmässä, johon kuuluvat tavallisesti rehtori, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja, koulupsykologi ja/tai kuraattori, yläkoulussa myös opinto-ohjaaja, sekä luokanopettaja tai -valvoja. *Tehostettua tukea* varten oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma. Tuen muodot ovat samantapaisia kuin yleisessä tuessa mutta pitemmälle vietyinä. *Eryteisestä tuesta* tehdään kirjallinen päätös. Oppilaalle laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.

Perusopetus oppikirjoineen ja oppimateriaaleineen, työvälineineen ja -aineineen on maksutonta. Lisäksi päivään kuuluu maksuton ateria sekä tietyin edellytyksin myös maksuton koulukyyti. Myös oppilashuolto on maksutonta. Lisäksi vammaisella tai muutoin erityistä tukea tarvitsevalla on oikeus

saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet ja muun muassa tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet.

Kenelle? Peruskoulu kestää yhdeksän vuotta ja se on kohdennettu lapsille, jotka ovat iältään 7–16-vuotiaita. Jokainen Suomessa asuva lapsi on oppivelvollinen. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta, mutta joissain tapauksissa on mahdollista aloittaa koulu myös vuotta aiemmin tai myöhemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun peruskoulun 1–9 luokat on suoritettu tai viimeistään, kun koulun aloituksesta on kulunut kymmenen vuotta.

Viime vuosina Jyväskylässä on ollut vuosittain yli 12 000 perusopetuksessa olevaa oppilasta.

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungilla on noin [40 koulua](#), joista kaksi on ns. erityiskouluja. Erityiskoulut ovat [Huhtasuon yhtenäiskoulu](#) sekä [Kukkulan koulu](#). Lisäksi Jyväskylässä toimii kolme perusopetusta antavaa koulua, jotka eivät kuulu opetuspalveluiden alaisuuteen. Nämä koulut ovat [Jyväskylän normaalikoulu](#), [Jyväskylän steinerkoulu](#) sekä [Jyväskylän kristillinen koulu](#). Jyväskylässä toimii myös valtion ylläpitämä erityiskoulu [Onerva Mäen koulu](#).

Tiesitkö? Jyväskylän kouluilla on käytössä Wilma-oppilastietojärjestelmä, jossa huoltajat voivat muun muassa seurata lastaan koskevia merkintöjä, selvittää poissaolot ja myöhästymiset sekä olla tarvittaessa yhteydessä opettajaan.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta Jälkkäri

Mitä? Aamu- ja iltapäivätoiminnalla pyritään tukemaan kodin ja koulun kasvatustyötä sekä edistämään lasten hyvinvointia vähentämällä lasten yksinoloa vanhempien ollessa työssä. Iltapäivätoiminta tarjoaa lapsille koulupäivän jälkeen mahdollisuuden osallistua ohjattuun ja virkistävään toimintaan, lepoon ja vaikkapa läksyjen tekoon.

Jälkkäri-toimintaa järjestetään Jyväskylän seudulla alakoulujen tiloissa. Käytännössä Jälkkäri toimii miltei jokaisella koululla. Jyväskylässä Jälkkäri-toiminta on nykyisin kiinteä osa koulujen toimintaa.

Toimintaa järjestetään arkisin yli 4 tuntia pääsääntöisesti klo 12–17 välisenä aikana. Myös aamupäivisin on toimintaa muutamissa paikoissa. Ohjattuun Jälkkäri-päivään kuuluu mm. liikumista, soittamista, laulamista tai askartelua. Ryhmäkoot vaihtelevat pienistä ryhmistä hyvin suuriin ryhmiin. Suurissa ryhmissä lapsia hajautetaan pienempiin toiminnallisiin ryhmiin. Jyväskylässä Jälkkäri-toimintaa ohjaa [toimintasuunnitelma](#).

Jälkkärien toiminta-ajat noudattelevat koulujen toiminta-aikoja (ks. Tiesitkö).

Miten? Jälkkäriin voi [hakea](#) ensimmäiselle luokalle ilmoittautumisen yhteydessä tai erillisellä lomakkeella kevään loppuun mennessä. Jälkkäri-paikka on pyritty ja pystytty järjestämään kaikille hakuajankautena paikkaa hakeneille. Hakuajan jälkeen voi hakea hajapaikkoja.

Jälkkäristä peritään [kuukausimaksu](#), joka on noin 105 €/kk. Jos lapsi osallistuu Jälkkäriin vain 12 päivää kuukaudessa, on toimintamaksu 60 €/kk.

Ideana on, että Jälkkäriissä käydään ilmoitetulla tavalla, ei menen ja tullen oman mielen ja kulloisenkin tilanteen mukaan.

Kenelle? Jälkkäriin voivat osallistua 1. ja 2. luokan oppilaat sekä erityisen tuen päätöksen saaneet 1.–5.-luokkalaiset.

Viime vuosina Jälkkäri-toimintaan on osallistunut noin 1400 lasta, joista valtaosa on 1. luokan oppilaita.

Järjestäjät? Jälkkäriin [toimintapisteitä](#) on viime vuosina ollut 41, joista 22 on ollut opetuspalvelujen omia. Loput 19 ovat eri järjestöjen, yhdistysten ja yksityisen yrittäjän vetämiä. Jyväskylän kaupungilla on Jälkkäriin koordinointi-, arviointi- ja valvontavastuu.

Tiesitkö? [Vertti](#) on vaativaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ohjattua aamu- ja iltapäivätoimintaa. Se on tarkoitettu perusopetusikäisille kehitysvammaisille ja autistisille lapsille ja nuorille. Toimintaa järjestetään koulupäivinä sekä kesä- ja elokuussa klo 7-17.00 välillä.

Kesä-Jälkkäriä järjestetään 1.–4.-luokkien oppilaille kesäkuussa arkisin klo 8.00-16.00 välillä eri puolilla Jyväskylää. Aukioloajat ja toimintamaksut vaihtelevat pisteittäin.

Koulujen kerhotoiminta

Mitä? Koulujen kerhotoiminta on vapaa-ajan toimintaa, jolla pyritään mm. tukemaan kodin ja koulun kasvatustyötä, antamaan lapselle mahdollisuuksia osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä kehittämään luovaa toimintaa ja ajattelua. Toiminnalla pyritään siihen, että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus ainakin yhteen kerhoharrastukseen läpi koko perusopetuksen riippumatta esimerkiksi perheen tuesta tai vanhempien taloudellisesta tilanteesta. Jokaisella jyväskyläläisellä koululla järjestetään jotakin kerhotoimintaa.

Kerhot on järjestetty koulupäivän yhteyteen ja ne toimivat koulujen tiloissa. Useimmiten ne pidetään iltapäivällä koulun jälkeen. Kerho kokoontuu tyypillisesti kerran viikossa, yhden lukukauden ajan. Kerho voi olla esimerkiksi liikunta-, kädentaito- tai musiikkikerho. Lisäksi on kieli- ja kulttuurikerhoja. Näiden lisäksi on ollut esimerkiksi shakkikerhoja, matikkakerhoja, sosiaalisten taitojen kerhoja ja luontokerhoja. Lisätietoja erilaisista kerhoista saa [koulujen sivuilta](#).

Miten? Kerhoihin pääsee ilmoittautumalla koululle tai joissain tapauksissa ottamalla suoraan yhteyttä järjestävään tahoon (järjestävän tahon ollessa muu kuin koulu). Kerhoihin täytyy ilmoittautua etukäteen ja sitoutua toiminta-ajaksi. Kerhoja ei ole tarkoitettu toiminnaksi, johon otetaan osaa silloin tällöin.

Kerhotoiminta on maksutonta ja vapaaehtoista.

Keskeiset ohjaavat tahot: koulun toimijat

Kenelle? Kerhotoiminta on tarkoitettu peruskoulun vuosiluokkien 1–9 oppilaille. Erityisesti kerhot liikuttavat ja innostavat alakouluikäisiä lapsia.

Viime vuosina Jyväskylän kouluilla on järjestetty vuosittain noin 350 kerhoa. Toimintaan osallistui noin 5 500 lasta.

Järjestäjät? Koulujen kerhoja järjestävät [kaupunki/opetuspalvelut](#) sekä monet järjestötoimijat, esimerkkinä [Jyväskylän Pallokerho \(JyPK\)](#). Kerhoa voi pyörittää myös esimerkiksi kyläyhdistys.

Tukioppilastoiminta

Mitä? Tukioppilaat ovat 8. ja 9. luokkalaisia vapaaehtoisia nuoria, joita ohjaa Mannerheimin Lastensuojeluliiton kouluttama tukioppilasohjaaja (opettaja). Tukioppilaat auttavat 7. luokkalaisia tutustumaan uuteen kouluun, järjestävät tapahtumia ja välituntiohjelmia. Tukioppilastoiminnan arvoja ovat mm. yhdenvertaisuus, vapaaehtoisuus, luottamuksellisuus, nuoruuden arvostus ja nuorten osallisuus. Tukioppilastoiminnan tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja toisia nuoria huomioivaa käyttäytymistä kouluissa sekä ennaltaehkäistä ongelmia koulumaailmassa. Tukioppilastoiminnan kannalta on tärkeää, että koulu yhteisö tukee tukioppilaita ja tukioppilaiden ohjaajaa sekä mahdollistaa riittävin resurssein tukioppilastoiminnan koulun toiminnassa. Tukioppilastoiminnan muodot voivat vaihdella koulukohtaisesti riippuen koulun omista painotuksista.

Miten? Tukioppilaat saavat koulutuksen ennen tukioppilaaksi ryhtymistä joko tukioppilasohjaajalta tai MLL:n kouluttajalta. Oppilaat [valitaan](#) tukioppilaiksi yleensä joko 7. tai 8. luokan keväällä. Tukioppilaiden määrä riippuu koulun koosta ja käytänteistä. Jokaista aloitettavaa 7. luokkaa kohden valitaan yleensä 1-4 tukioppilasta.

Kenelle? 8. ja 9. luokkalaisille nuorille, jotka haluavat ottaa vastuuta ja toimia aktiivisesti koulun ilmapiiriin hyväksi.

Järjestäjät? [Mannerheimin Lastensuojeluliitto](#) on tukioppilastoiminnan taustalla. Se tukee ja auttaa kouluja tukioppilaiden kouluttamisessa ja ohjauksessa, järjestää leirejä, tapahtumia ja auttaa tukioppilaita verkostoitumaan.

Tiesitkö? Mannerheimin Lastensuojeluliitto on kouluttanut ja ylläpitänyt tukioppilastoimintaa jo yli 40 vuotta.

Toisen asteen koulutus

Mitä? Toisen asteen koulutusta tarjotaan lukioissa ja ammattioppilaitoksissa. Ammatillisen perustutkinnon voi ammatillisten oppilaitosten lisäksi suorittaa kansanopistossa tai oppisopimuskoulutuksessa. Toisen asteen koulutuksessa suoritetaan [ylioppilastutkinto](#) ja / tai [ammattillinen perustutkinto](#). [Perusopetuksen lisäopetuksessa](#) on mahdollista korottaa perusopetuksen päättöarvosanoja tai suorittaa kesken jäänyt perusopetus loppuun.

Miten? Toisen asteen koulutukseen haetaan peruskoulun jälkeen peruskoulun päättötodistuksella. Opiskelupaikkaa voi hakea joko lukioon, ammatilliseen koulutukseen tai kaksoistutkintoon, jolloin suoritetaan [yhdistelmäopinnot](#) eli sekä ammatillinen perustutkinto että ylioppilastutkinto.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ja lukiokoulutukseen hakeminen ja opiskelijavalinta tapahtuu valtakunnallisen yhteishaun aikataulun mukaan keväisin ja syksyisin (ei lukiokoulutus) pääsääntöisesti nettihakuna [Opintopolku.fi](#)-palvelun kautta. Hakuaikojen ulkopuolella voi tiedustella mahdollisesti vapaana olevia opiskelupaikkoja suoraan oppilaitoksesta.

Ammatillisen peruskoulutuksen ja lukion opiskelijat ovat oikeutettuja maksuttomaan opetukseen, opiskelijaruokailuun ja terveydenhuoltoon. Kelalta voi hakea tietyin edellytyksin [opintotukea](#).

Kenelle? Peruskoulun suorittaneille nuorille.

Järjestäjät? [Jyväskylän koulutuskuntayhtymä](#) ylläpitää Jyväskylässä [lukiokoulutusta](#), [ammattiope-](#)
[tusta](#) sekä [oppisopimuskoulutusta](#).

Jyväskylän koulutuskuntayhtymän alla toimii kaksi lukiota, [Jyväskylän Lyseon lukio](#) ja [Schildtin lukio](#), jotka molemmat ovat syntyneet vuoden 2015 alussa kahden lukion yhdistyessä. Schildtin lukiossa toimii lisäksi [musiikkilinja](#) ja [Schildtin Urheilulukio](#) ja Jyväskylän Lyseon lukiossa [IB World School](#), jossa opiskellaan englannin kielellä. Lukio opetusta tarjoaa edellä mainittujen lisäksi [Jyväskylän normaalikoulun lukio](#).

Edellä mainitun [Jyväskylän ammattiopiston](#) lisäksi toisen asteen ammatillista koulutusta tarjoaa Jyväskylässä [Jyväskylän kotitalousoppilaitos](#) ja [Jyväskylän kristillinen opisto](#).

1.2 TERVEYDEN JA TOIMINTAKYVYN TUKIPILARI

Tässä esitellään lasten ja nuorten terveyden ja toimintakyvyn ylläpitoon liittyviä palveluita. Neuvolapalvelut ja osittain myös oppilashuolto koskettavat koko ikäluokkaa. Osa toimintakykyä ylläpitävistä palveluista on kohdennettuja palveluita niille, jotka tarvitsevat erityistukea ja tutkimuksia sekä hyötyvät esimerkiksi kuntoutus- ja terapiapalveluista. Suurin osa palveluista on sellaisia, että ne ovat kaikkien lasten, nuorten ja perheiden saatavilla.

Tässä esiteltävistä terveystalvuluista neuvolapalvelut, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto sekä fysio-, puhe- ja toimintaterapiapalvelut ovat osa ns. perusterveydenhuoltoa. Perusterveydenhuolto on hyvin laaja kokonaisuus, johon kuuluu tässä esiteltyjen lisäksi esimerkiksi suun terveydenhuolto. Jyväskylässä terveystalvuluista tuottaa Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus (JYTE), johon kuuluvat Jyväskylän lisäksi Hankasalmi, Muurame ja Uurainen. Huomattava on, että esimerkiksi lääkinnällistä, terapeutista sekä psykologista kuntoutusta ovat järjestämässä paitsi terveyskeskukset ja sairaalat myös Kela, yksityiset vakuutuslaitokset sekä yksityiset palveluntuottajat ja ammatinharjoittajat.

Tässä esiteltävät lasten- ja nuorisopsykiatria puolestaan kuuluvat erikoissairaanhoidon ja näitä palveluita tuottaa Keski-Suomen sairaanhoitopiiri. Erikoissairaanhoido muodostaa palvelukokonaisuuden, joka toimii yhteistyössä perusterveydenhuollon toimijoiden kanssa. Lapsia perheineen palvelee erityisesti lasten vastuualue, johon kuuluu erilaisia osastoja ja poliklinikoita, mm. lastenneurologian poliklinikka ja lastenosasto.

Neuvolapalvelut

Mitä? Neuvolapalvelut ovat tärkeä osa perheiden hyvinvointipalveluita. Neuvoloissa pidetään huolta äideistä, pariskunnista, perheistä ja lapsista aina vastasyntyneistä koulunsa aloittaviin asti. Tässä esiteltävien neuvolapalveluiden lisäksi neuvolapalveluihin voidaan lukea mukaan [perheneuvola](#) ja [neuvolan perhetyö](#), jotka on esitelty seuraavassa luvussa.

Miten? Neuvoloiden toimintaa ovat määräaikaistarkastukset ja yksilöllisesti sovitut käynnit terveydenhoitajan ja lääkärin luona. Neuvolassa on myös laajoja koko perheen hyvinvointia kartoittavia tarkastuksia, joihin kutsutaan koko perhe. Neuvoloissa tehdään sovitusti tiivistä yhteistyötä myös muiden perheen elämässä mukana olevien toimijoiden kanssa.

Neuvolapalvelut ovat maksuttomia kuntalaisille. Osassa neuvoloista sama terveydenhoitaja hoitaa sekä perhesuunnittelu-, äitiys- että lastenneuvolaa, osassa toimipisteistä toimenkuvat on hajautettu eri terveydenhoitajille.

Järjestäjät? Neuvolat toimivat Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskuksen (JYTE:n) alaisuudessa. Neuvoloita on [ympäri Jyväskylää](#) kymmenkunta. Neuvoloissa työskentelee neuvolan terveydenhoitajia ja lääkäreitä. Jyväskylässä tehdään nykyisin pääosin laaja-alaista neuvolatyötä (esim.

[Palokka, Korpilahti](#)). Laaja-alainen työ tarkoittaa, että perhesuunnittelu-, äitiys- sekä lastenneuvolan tehtävät on yhdistetty samaan paikkaan ja samalle terveydenhoitajalle. Tällöin perheellä on sama terveydenhoitaja raskausajasta lapsen kouluunlähtöön saakka. Tähän suuntaan ollaan siirtymässä vähitellen lopuissakin neuvoloissa.

Tiesitkö? Ensimmäistä lastaan odottaville perheille suositellaan [perhevalmennusta](#) (kts. luku 1.4) jonka neuvola järjestää yhteistyössä muiden tahojen, muun muassa neuvolan perhetyön ja seurakunnan kanssa. Valmennuksen tavoitteena on vahvistaa vanhempien tietoja ja taitoja, jotta arki vauvan kanssa sujuisi hyvin. Neuvolan kautta vanhempien on mahdollista päästä seksuaalineuvojan (terveydenhoitaja) vastaanotolle.

Perhesuunnitteluneuvola

Mitä? Perhesuunnitteluneuvolan tavoitteena on ylläpitää ja edistää seksuaaliterveyttä. Perhesuunnitteluneuvolasta saa tietoa raskauden [ehkäisymenetelmistä](#), keskusteluapua perhesuunnitteluun, ihmissuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä, neuvontaa ja hoitoonohjausta [raskaudenkeskeytyksestä](#), [sukupuolitaudeista](#) ja [lapsettomuudesta](#).

Miten? Perhesuunnitteluneuvolassa voi keskustella luottamuksellisesti, siellä tehdään tarvittavat alkututkimukset ja tarvittaessa ohjataan hoitoon.

Perhesuunnitteluneuvoloiden ajanvaraus ja neuvonta-aika on ma-to klo 8-11 ja perjantaisin klo 8-9, paitsi laaja-alaista neuvolatyötä tekevissä neuvoloissa joissa soittoajat ovat ma-to 12-13 ja perjantaisin 8-9.

Perhesuunnitteluneuvolan palvelut ovat maksuttomia.

Kenelle? Perhesuunnitteluneuvola on tarkoitettu kaikille jyvaskyläläisille hedelmällisessä iässä oleville, jotka tarvitsevat sen tarjoamia palveluja. Kouluikäiset voivat olla yhteydessä myös kouluterveydenhoitajaan ja opiskelijat opiskeluterveydenhuoltoon (esitely myöhemmässä luvussa).

Järjestäjät? [Perhesuunnitteluneuvolat ympäri kaupunkia](#)

Äitiysneuvola

Mitä? Äitiysneuvolatoiminta pohjautuu valtakunnallisiin suosituksiin ja erikoissairaanhoidon kanssa sovittuihin käytänteisiin. Hoidon, tutkimusten ja ohjauksen tarve suunnitellaan kuitenkin yksilöllisesti jokaisen äidin kohdalla. Ennaltaehkäisevä ja perheiden hyvinvointia ylläpitävä hoito ovat tärkeitä asioita äitiysneuvolatyössä.

Neuvolassa terveydenhoitaja tekee raskaana oleville naisille säännölliset [terveystarkastukset](#), joissa pyritään huomioimaan myös puolison ja koko perheen terveys ja hyvinvointi. Neuvolassa seurataan sikiön kasvua ja äidin vointia tarkastusten, seulontojen ja ohjauksen avulla. Äitiysneuvolaan kuuluu myös lääkärintutkimus ja neuvolasta tehdään lähete kahteen [ultraäänitutkimukseen](#) raskauden aikana. Tarvittaessa neuvolasta voidaan tehdä lähete äitiyspoliklinikalle keskussairaalaan.

Ensimmäisen lapsen saaneisiin perheisiin tarjotaan neuvolasta kotikäynti sen jälkeen kun lapsi on syntynyt. Asiakkuus äitiysneuvolassa jatkuu synnytyksen jälkeiseen jälkitarkastukseen saakka.

Miten? Vauvaa odottava perhe ottaa yhteyttä neuvolaan ja sovitaan ensimmäinen käynti, jossa ohjelmoidaan raskauden seuranta. Jatkossa neuvolan terveydenhoitajalta saa neuvontaa myös puhelimitse ajanvaraus- ja neuvonta-aikana ja tarvittaessa voidaan sopia ylimääräinen neuvolakäynti. Kynnys ottaa yhteyttä tarkastusten välissä pyritään pitämään matalana.

Äitiysneuvoloiden ajanvaraus ja neuvonta-aika puhelimitse on ma-to klo 12-13 ja pe klo 8-9.

Neuvolapalvelut ovat maksuttomia.

Kenelle? Lasta odottaville äideille ja heidän puolisoilleen

Järjestäjät? [Äitiysneuvolat ympäri kaupunkia](#)

Lastenneuvola

Mitä? Lastenneuvolakäynnit perustuvat valtakunnallisiin suosituksiin ja lapsen tarpeisiin. Lapsi on lastenneuvolan asiakas syntymästä kouluikänsä saakka ja käy säännöllisissä ikäkausiin liittyvissä [määräaikaistarkastuksissa](#). Tarkastusten pyrkimyksenä on lapsen kehityksen ja perheen hyvinvoinnin seuraaminen, mahdollisiin ongelmatilanteisiin puuttuminen ja niissä tukeminen. Käynneillä seurataan lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua sekä annetaan hänelle valtakunnalliseen [rokotusohjelmaan](#) kuuluvat rokotteet. Osa neuvolakäynneistä toteutetaan ns. laajoina terveystarkastuksina, joissa kartoitetaan koko perheen tilannetta.

Neuvolassa jaetaan vanhemmille kattavasti [tietoa](#) vauvan ja lasten hoitoon liittyvistä asioista. Lastenneuvolassa vahvistetaan vanhempia [kasvatuksessa](#) ja tuetaan heidän kokonaisvaltaista jaksamistaan. Neuvolassa pyritään havaitsemaan lapsiperheen mahdolliset ongelmat ja erityisen tuen tarpeet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Neuvolan seurantaan kuuluvat myös neuvolan lääkärin vastaanotot.

Miten? Lasten vanhemmat ottavat yhteyttä lastenneuvolaan kun vauva on syntynyt ja varaavat ensimmäisen ajan. Lastenneuvoloiden ajanvaraus- ja neuvonta-aika on ma-to klo 12-13 ja perjantaisin klo 8-9. ajan voi varata myös [Sähköisen ajanvarauksen](#) kautta voi varata ajan 2-, 3-, 4-, 5- ja 6-vuotiaiden lasten määräaikaistarkastukseen.

Neuvolassa käyminen on vapaaehtoista. Neuvolalla on kuitenkin velvollisuus selvittää lapsiperheen tuen tarve. Käytännössä neuvolatarkastuksista pois jättäytyneitä perheitä lähestytään kirjeitse ja tarvittaessa perhettä tavoitellaan myös puhelimitse. Mikäli perheeseen ei saada yhteyttä eikä tuen tarvetta ja perheen tilannetta saada selvitettyä, lastensuojeluilmoituksen tekeminen sosiaalitoimeen on asianmukaista.

Lastenneuvolapalvelut ovat maksuttomia.

Kenelle? Neuvolapalvelut on tarkoitettu lapsille vauvasta kouluikään saakka. Äkillisesti sairastuneet lapset eivät saa hoitoa neuvolasta, vaan hoidon tarpeen arvioi [terveysasemalla](#) oman alueen sairaanhoitaja, joka antaa hoito-ohjeita ja tarvittaessa varaa ajan lääkärille.

Järjestäjät? [Lastenneuvolat ympäri kaupunkia](#)

Pikkulapsiperheiden psykologityö

Mitä? Perhe voi saada psykologilta tukea esimerkiksi vanhemmuuteen tai vuorovaikutukseen lapsen kanssa. Työskentelyn yleisiä teemoja ovat vanhemman mielialapulmat ja jaksamisen haasteet. Kyse voi olla myös lapsen kehityksen, tunne-elämän tai käyttäytymisen pulmista. Psykologi voi antaa tukea neuvolaikäisen lapsen kehityksen arvioimiseksi.

Työskentelytavat ovat ohjaus, neuvonta, terapeuttiset keskustelut, ryhmätoiminta sekä tarvittaessa arvioinnit ja tutkimukset. Useimmiten tapaamispaikkana on asuinalueella sijaitseva vastaanotto, mutta joskus psykologi voi tavata asiakkaan esim. päiväkodissa, neuvolassa tai kotona.

Kun tuetaan vanhempaa/vanhempia jaksamisen haasteissa, on tyyppinen tapaamisten lukumäärä noin 5–6.

Miten? Vanhemmat soittavat puhelinaikana (tiistaisin klo 10-11) [oman alueen](#) psykologille, joka arvioi tilannetta ja sopii tarvittavasta jatkotyöskentelystä.

Palvelu on perheille maksutonta.

Keskeiset ohjaavat tahot: päivähoito ja neuvola

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu 0–5-vuotiaiden lasten perheille ja lasta odottaville vanhemmille.

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungilla on neljä pikkulapsiperheiden psykologia, joilla on aluevastuut.

Tiesitkö? Kun lapsi siirtyy esiopetukseen, vastuu lapsen asiassa siirtyy koulupsykologille.

Oppilashuolto

Mitä? Oppilashuollon työntekijät ovat koululaisten ja opiskelijoiden apuna silloin, kun koulunkäynti ja oppiminen tuntuvat vaikealta. Oppilashuollon työntekijöiltä saa apua myös koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön ja kasvatuskysymyksiin. Oppilashuoltoa toteutetaan kouluilla oppilaita ja koko kouluyhteisöä varten. Oppilashuollon tarkoituksena on tukea lapsen ja nuoren terveyttä, hyvinvointia ja oppimista.

Miten? Kaikissa kouluissa on oppilashuoltosuunnitelma, jonka tarkoituksena on ylläpitää koulun toimintakulttuuria ja edistää kaikkien yhteisön jäsenten hyvinvointia ja turvallisuutta. Oppilashuoltoa toteuttaa koko koulun henkilökunta, erityisesti koulukuraattorit, -psykologit, -terveydenhoitajat ja -lääkärit.

Oppilaat ja vanhemmat voivat ottaa suoraan yhteyttä oppilashuollon työntekijöihin soittamalla.

Oppilashuollon palvelut ovat maksuttomia ja luottamuksellisia.

Kenelle? Oppilashuollon palvelut ovat tarkoitettu esikoululaisille, koululaisille ja toisen asteen opiskelijoille.

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungin [perusopetuspalvelut](#). Kaikille kouluille on nimetyt oppilashuollon työntekijät.

Kouluterveydenhuolto

Mitä? Kouluterveydenhuollon pyrkimyksenä on tukea oppilaan tervettä kasvua ja kehitystä, [hyvinvointia](#). Terveystarkastaja seuraa terveyttä, tunnistaa sairauksia ja poikkeamia kehityksessä sekä antaa terveysneuvontaa. Painopiste on sairauksien ja ongelmien ennaltaehkäisyssä. Lapsi ja nuori voi saada [tukea ja ohjausta](#) esimerkiksi kasvamiseen ja murrosikään, ravitsemukseen ja syömiseen, seurusteluun ja seksuaalisuuteen tai päihteisiin liittyvissä kysymyksissä. Mahdollisia pulmia ratkotaan yhdessä lapsen ja nuoren sekä tarvittaessa myös vanhempien ja muun kouluyhteisön kanssa. Yksi keskeinen työmuoto on tarvittaviin palveluihin ohjaaminen.

Lapsia ja nuoria kohdataan vuosittaisissa [määräaikaisissa terveystarkastuksissa](#), joissa terveydenhoitaja kyselee kuulumisia, seuraa painoa, pituutta, ryhtiä ja ihon kuntoa. Vuosiluokilla 1., 5. ja 8. toteutetaan ns. laaja terveystarkastus. Laajaan terveystarkastukseen sisältyy terveydenhoitajan tarkastus, lääkärintarkastus sekä kotona täytettävät terveystarkastukset oppilaalle ja vanhemmille. Laajaan tarkastukseen kuuluu, että myös vanhemmat kutsutaan paikalle ja tällöin vastaanotolla kartoitetaan koko perheen hyvinvointia. Yhdessä mietitään esimerkiksi sitä, onko perheellä huolia, jotka voisivat vaikuttaa lapsen hyvinvointiin. Vaikka vanhemmat olisivat paikalla, 8. luokkalaiselle järjestetään laajan tarkastuksen yhteydessä mahdollisuus puhua kaksin terveydenhoitajan kanssa.

Lisäksi lapsia ja nuoria kohdataan heidän hakeutuessaan vastaanotolle ns. avoimena vastaanottoaikana tai muun yhteydenoton myötä.

Terveydenhuollossa huolehditaan koulupäivän aikana sattuneiden haavereiden ensiavusta (ks. Tiesitkö).

Miten? Koululla on määrätty [terveydenhoitaja](#). Yleensä on ilmoitettu [avoin vastaanottoaika](#), jolloin terveydenhoitaja on paikalla ja häntä voi mennä tapaamaan ilman ajanvarausta. Joissakin kouluissa avointa vastaanottoaikaa on tarjolla päivittäin. Jossakin toisessa koulussa avoin vastaanotto voi olla esimerkiksi kerran viikossa. Pienessä koulussa terveydenhoitaja saattaa käydä hyvin harvoin, esimerkiksi kerran kuukaudessa.

Terveydenhoitajaan voi ottaa yhteyttä myös puhelimitse, tekstiviestillä, Wilma-viestillä tai opettajan välityksellä.

Vuositarkastuksiin ja laajoihin tarkastuksiin kutsutaan kaikki oppilaat. Jos kutsuttu jättää näihin saapumatta, kysellään hänen peräänsä ja tehdään ns. poisjääneen tuen tarpeen selvittäminen, josta tehdään merkintä järjestelmiin. Kuitenkaan ketään ei voida pakottaa tarkastuksiin, sillä kyse on vapaaehtoisista palveluista.

Kenelle? Kouluterveydenhuolto on tarkoitettu kouluikäisille lapsille ja nuorille.

Järjestäjät? Kouluterveydenhuolto toteutuu Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskuksen (JYTE:n) alaisuudessa. JYTE:llä työskentelee noin 30 kouluterveydenhoitajaa, joilla on keskimäärin noin 500 oppilasta (yksi iso tai useampi pieni koulu) työalueellaan. Koululääkäreitä JYTE:llä on vain yksi. Muutoin koululääkärien tehtäviä hoitavat terveyskeskuslääkärit kouluilla vierailen.

Tiesitkö? Vapaa-ajan tapaturmissa, sairaanhoidollisissa toimenpiteissä (esim. korvatulehdukset ja niiden hoito) ja pitkäaikaissairauksien seurannassa hoitava taho on terveysasema tai yksityinen lääkäriasema.

Opiskeluterveydenhuolto

Mitä? Opiskeluterveydenhuollon tehtävänä ja tavoitteena on edistää opiskelijoiden terveyttä ja opiskelukykyä terveellisessä ja turvallisessa opiskeluympäristössä. Opiskeluterveydenhuollon avulla pyritään vahvistamaan nuorten hyvinvointia ja nuorten omia voimavaroja sekä tukemaan aikuistumista ja elämänhallintaa.

Opiskeluterveydenhuollosta saa apua jaksamiseen, [mielenterveyteen ja päihteisiin](#) liittyvissä ongelmissa ja tilanteissa. Opiskeluterveydenhuollossa on mahdollisuus keskustella [seksuaaliterveyteen ja ehkäisyyn](#) liittyvistä asioista terveydenhoitajan tai lääkärin kanssa ja sieltä voidaan tehdä tarvittaessa lähete eteenpäin.

Opiskeluterveydenhuollossa on mahdollista käydä [terveystarkastuksissa](#) ja siellä tehdään [kutsuntatarkastukset](#) kutsuntaikäisille pojille. Opiskeluterveydenhuollosta voi myös pyytää tarvitsemiaan todistuksia ja [rokotuksia](#).

Miten? Terveydenhoitajaan voi ottaa yhteyttä joko [soittamalla tai käymällä vastaanotolla](#). Sepänkadun toimipisteessä on opiskelijoille avoin terveydenhoitajan vastaanotto päivittäin klo 8-11. Opiskeluterveydenhuollolla on yhteinen päivystyspuhelinaika (AMK ja 2. aste) ma-to klo 8-16 ja pe 8-14, puh. 014 266 2260. Numero on tarkoitettu vain kiireellisten asioiden hoitoon (esim. ajan peruminen, äkillinen sairastuminen).

Kiireettömissä asioissa opiskelijoita palvelee [oma terveydenhoitaja](#), johon voi ottaa yhteyttä päivittäisenä soittoaikana klo 12-13.

[Lukioissa](#) on pääsääntöisesti kaksi terveydenhoitajan ilman ajanvarausta tapahtuvaa vastaanottoaikaa päivässä, aamuisin ja lounasaikaan.

Opiskeluterveydenhuollossa työskentelee kaksi lääkäriä, joille voi varata aikaa terveydenhoitajan kautta. Opiskeluterveydenhuollossa ei voi varata päivystysaikoja lääkärille.

Terveydenhoitajan käynnit ovat [maksuttomia](#). Perhesuunnittelukäynnit sekä terveydenhoitajalla että lääkäriellä, laboratoriotutkimukset, röntgenkäynnit ja terveystarkastus- sekä kutsuntaterveystarkastuskäynnit lääkäriellä ovat myös maksuttomia. Alle 18-vuotiaiden lääkärikäynnit ovat maksuttomia, yli 18-vuotiailta peritään maksu lääkärikäynneistä.

Opiskeluterveydenhuollossa tehtävä työ on luottamuksellista.

Kenelle? Opiskeluterveydenhuolto on tarkoitettu toisen asteen opiskelijoille ja ammattikorkeakouluopiskelijoille.

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveystalokeskus järjestää opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Tiesitkö? Vapaa-ajan tapaturmissa, päivystyksellisissä lääkärinkäyntiä vaativissa sairastumisissa, sairaanhoidollisissa toimenpiteissä (esim. korvatulehdukset ja niiden hoito) ja pitkäaikaissairauksien seurannassa hoitava taho on terveysasema tai yksityinen lääkäriasema.

Koulukuraattorityö

Mitä? Koulukuraattori on koulun sosiaalityöntekijä, jonka tehtävänä on tukea lasta koulunkäyntiin, kaverisuhteisiin, perhesuhteisiin, kotiin ja omaan kehitykseen liittyvissä pulmatilanteissa. Työskenteleminen on tukea, ohjausta ja neuvontaa. Oppilaan tarvitsemista tukitoimista pyritään huolehtimaan yhteistyössä opettajien ja huoltajien kanssa. Pulmatilanteiden selvittäminen varhain auttaa ja helpottaa lapsen koulunkäyntiä. Toisinaan prosessit tilanteiden selvittämiseksi ja lapsen tukemiseksi saat-

tavat olla hyvin pitkäjänteisiä. Työskentely on pitkälti yksilötyöskentelyä, mutta myös joitakin ryhmiä toteutetaan, esim. Friends-tunnit.

Toisen asteen koulutuksessa koulukuraattorin rooli on hyvin samanlainen kuin perusopetuksessakin. Koulukuraattorit tarjoavat opiskelijoille tukea ja ohjausta opiskelussa sekä henkilökohtaisissa kysymyksissä. Koulukuraattorit tukevat opiskelijoiden kasvua, itsenäistymistä sekä arjen hallinnan vahvistamista. Koulukuraattoreilta saa tukea esimerkiksi kaveri- ja perhesuhteisiin, yksinäisyyden tuntemuksiin, koulunkäyntiongelmiiin, asumis- tai rahahuoliin ja muihin hyvinvointiin vaikuttaviin tilanteisiin.

Miten? Kuraattori ei tapaa kaikkia lapsia eikä nuoria, vaan kuraattorin vastaanotolle ohjaututaan. Koulukuraattori ei myöskään päivystä koululla, vaan yhteyden häneen saa pääsääntöisesti puhelimitse.

[Esi- ja perusopetuksen](#) koulukuraattoreiden soittoaika on maanantaista perjantaihin klo 10.30-11. [Jyväskylän Lyseon lukion ja Schildtin lukion](#) ja [Jyväskylän normaalikoulun lukion](#) kuraattoreiden soittoaika on ma-pe klo 10-10.30. Koulukuraattoreita voi tavoitella myös tekstiviestein, sähköpostein ja Wilma-viestein.

[Jyväskylän ammattiopiston](#) ja [muiden toisen asteen oppilaitosten](#) koulukuraattoreille soittoaika on ma-pe klo 10-10.30.

Käynnit koulukuraattorin luona ovat maksuttomia ja luottamuksellisia.

Keskeiset ohjaavat tahot: oppilashuoltoryhmät, opettajat tai muut toimijat koululla. Myös vanhemmilta ja koululaisilta sekä opiskelijoilta itseltään tulee jonkin verran yhteydenottoja.

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu lapsille, jotka ovat esi- tai perusopetuksessa sekä nuorille, jotka opiskelevat toisen asteen oppilaitoksissa.

Koulupsykologyö

Mitä? Koulupsykologilta voi saada tukea silloin kun oppiminen tuntuu vaikealta, on keskittymisvaikeuksia tai motivaatio kateissa. Psykologiin voi ottaa yhteyttä myös silloin, jos vanhempaa huolestuttavat lapsen tai nuoren mielialaan, kasvuun ja kehitykseen tai käyttäytymiseen liittyvät asiat. Psykologi voi esimerkiksi selvittää oppimisvaikeuksia sekä tunne-elämän ja käyttäytymisen pulmia.

Työmuotoina ovat mm. ohjaus ja neuvonta, keskusteluavun tarjoaminen ja oppimisvaikeuksien arviointi. Työskentely on tukea, ohjausta ja neuvontaa. Terapeuttista työskentelyä ei tehdä. Prosessit saattavat olla pitkiäkin ja niiden aikana tehdään useimmiten yhteistyötä myös vanhempien kanssa.

Työskentely on paljolti yksilökeskeistä, mutta myös joitakin ryhmiä on järjestetty.

[Opiskeluterveydenhuollossa](#) tarjotaan psykologista ohjantaa, neuvontaa ja lyhytterapiaa, jonka tavoitteena on palauttaa ja ylläpitää opiskelijan kykyä opiskella sekä tukea nuoren itsenäistymistä.

Psykologi voi tukea opiskelijaa mielialaan, käyttäytymiseen tai kehitykseen liittyvissä asioissa. Psykologi arvioi opiskelijan oppimisvaikeuksia ja suunnittelee tukitoimia yhteistyössä opiskelijan, huoltajien ja opettajien kanssa.

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu lapsille, jotka ovat esi- tai perusopetuksessa sekä toisen asteen opiskelijoille.

Miten? Psykologi ei tapaa kaikkia lapsia seulamaisesti, vaan psykologin vastaanotolle ohjaututaan. Psykologi ei myöskään päivystä koululla, vaan yhteyden saa pääsääntöisesti puhelimitse. [Esi- ja perusopetuksessa](#) psykologin soittoaika on maanantaista perjantaihin 10.30-11 ja [toisen asteen kouluissa](#) soittoaika on ma-pe klo 10-10.30.

Psykologilla käynnit ovat luottamuksellisia ja maksuttomia.

Keskeiset ohjaavat tahot: Oppilashuoltoryhmät, opettajat tai muut toimijat koululla. Myös vanhemmilta ja koululaisilta tulee jonkin verran yhteydenottoja.

Nuorten päihde- ja mielenterveystyö

Mitä? Työntekijät tukevat lasta, nuorta ja perhettä tilanteissa, joihin liittyy huolta päihteiden käytöstä ja/tai mielenterveysongelmista. Nuorten päihde- ja mielenterveystyössä työskentelevät psykiatriset sairaanhoitajat tekevät myös ennaltaehkäisevää työtä kouluissa. He antavat tukea mm. kouluterveydenhoitajille sekä toimivat yhteistyössä muiden lasten ja nuorten parissa toimivien viranomaisten kanssa.

Miten? Psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolle ei tarvita lähetettä. Päihde- ja mielenterveystyöntekijät tavoittaa puhelimitse soittoaikana tiistaisin klo 10.00-12.00, puh. 014 266 0996 tai kiireellisemmissä tapauksissa puhelimitse esim. kouluterveydenhoitajan välityksellä.

Tarkoituksena on, että yhteydenoton jälkeen työskentely jatkuu yhteistyönä päihde- ja mielenterveystyön ja lähettävän tahon (esim. kouluterveydenhoitaja) kesken.

Palvelu on asiakkaille maksutonta ja luottamuksellista.

Keskeiset ohjaavat tahot: kouluterveydenhuolto

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu 11–18-vuotiaille.

Järjestäjät? Päihde- ja mielenterveystyöntekijät toimivat osana kaupungin peruspalveluiden oppilashuoltoa. Työntekijöitä on 3 henkilöä (2 täyttä vakanssia).

Lastentutkimuslinikka

Mitä? Lastentutkimuslinikalla tutkitaan ja kuntoutetaan erityisesti alakouluikäisten [oppimisvaikeuksia](#). Oppimisvaikeudet liittyvät yleensä lukemiseen, kirjoittamiseen tai matematiikan taitoihin. Ne voivat liittyä myös tarkkaavaisuuteen, motorisiin tai kielellisiin vaikeuksiin. Pyrkimyksenä on oppimisvaikeuksien syiden selvittäminen ja tukitoimien löytäminen yhdessä lapsen vanhempien ja opettajien kanssa.

Lapsi käy aluksi [tutkimuksissa](#), joissa oppimisvaikeuksien syitä tutkitaan monenlaisten tehtävien avulla. Tutkimus- ja selvittelyvaiheessa käyntejä on keskimäärin kolme kertaa. Ne kestävät kolmisen tuntia ja toteutetaan tavallisesti koulupäivän aikana. Myös vanhempien kanssa keskustellaan ja heidän antamansa tiedot ja havainnot koetaan tärkeinä. Näiden lisäksi opettajan havainnot lapsen koulu-työskentelystä ovat hyödyllisiä.

Tutkimusten jälkeen pidetään lapsen, vanhempien ja opettajien kanssa neuvotteluja, joissa keskustellaan tutkimushavainnoista ja mietitään yhdessä keinoja lapsen oppimisen tueksi.

Joillakin lapsilla on mahdollisuus yksilö-, pari- tai ryhmäkuntoutukseen Lastentutkimuslinikalla, jolloin lapsi käy kuntoutuksessa tyypillisesti kerran viikossa. Lastentutkimuslinikalla toteutetaan erilaisia kuntoutusryhmiä noin 3.–5. luokkalaisille lapsille. Lisäksi neuropsykiatriseen kuntoutukseen osallistuvien lasten vanhemmille ja opettajille pyritään tarjoamaan tukea lapsen käyntien rinnalla.

Miten? [Lastentutkimuslinikalle](#) pääsyn edellytys on, että psykologi on tutkinut lapsen ja arvioinut lisätutkimusten olevan tarpeen. Tyypillistä on, että linikalle tullaan perheneuvolan tai koulupsykologin ohjaamana. Toisinaan aloitteen tekijä on lastenpsykiatri tai -neurologi.

Klinikan palvelut ovat perheille maksuttomia.

Keskeiset ohjaavat tahot: perheneuvola, koulupsykologi, erikoissairaanhoido

Kenelle? Palvelut on tarkoitettu keskisuomalaisille kouluikäisille lapsille.

Järjestäjät? [Lastentutkimuslinikkaa](#) ylläpitävät [Niilo Mäki Instituutti](#) ja Jyväskylän [perheneuvola](#). Klinikalla työskentelee neljä psykologia ja lisäksi Niilo Mäki Instituutin henkilökuntaa työskentelee klinikalla tutkimustyönsä ohella.

Lasten ja nuorten kuntoutus- ja terapiapalveluita

Tähän osioon on koottu lapsille ja nuorille kuntoutusta tai terapiaa tarjoavia toimijoita. Tässä on esitelty ja mainittu vain osa mahdollisista toimijoista ja terapiamuodoista. Pääpaino on julkisilla toimijoilla, yksityisistä toimijoista on esitelty www-linkit, joiden takaa löytyvät yksityisten ammattiharjoittajien yhteystiedot. Useimmilta yksityisiltä palveluntuottajilta voi ostaa itse, kunnan antamalla palvelusetelillä tai Kelan tai vakuutusyhtiön maksamana, terapiaa tai kuntoutusta. Yksityisistä palve-

luntuottajista löytyy lisätietoa internetistä hakupalvelimien kautta. Vaikeavammaisten lasten ja nuorten kuntoutus- ja terapiapalveluita ei esitellä tässä. Niistä löytyy lisätietoja mm. KELA:n sivuilta.

Lasten ja nuorten fysioterapiapalvelut (JYTE)

Mitä? [Lasten fysioterapian](#) asiakkaina ovat alle koulu-ikäiset lapset, mutta myös heidän perheensä. Fysioterapia voi olla esimerkiksi vauvan motorisen kehityksen tukemista ja kotiohjaamista. Sitä voi olla myös leikki-ikäisen liikkeen koordinaation ja tasapainon parantaminen, jalkojen virheasentojen korjaaminen tai erilaisista vammoista tai sairauksista johtuva tarve motorisen kehityksen tukemiseen. Yleisesti ottaen fysioterapialla pyritään tukemaan lapsen motorista kehitystä tilanteissa, jossa tarve tälle tuelle on. Tavoitteena on kuntouttaa ja ennaltaehkäistä liikunta- ja toimintakykyä häiritseviä ongelmia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Fysioterapia järjestetään pääosin vastaanottokäynteinä. Fysioterapeutit työskentelevät yleensä lapsen kanssa kahdestaan ja lapsen vanhempia ohjataan ja neuvotaan heidän hakiessaan lasta terapiasta. Terapiajaksoon voi kuulua myös esimerkiksi päiväkotikäyntejä.

Kuntouttavien jaksojen pituus ja tiiviys vaihtelee tilanteesta riippuen. Vauvoilla tyypillinen jakso kestää kolmesta kuukaudesta vuoteen. Jollakin saattaa olla yksittäisiä käyntejä fysioterapiassa ja joku toinen saattaa käydä terapiassa koko lapsuutensa ajan. Viimeksi mainitussa on kyse lääkinällisestä kuntoutuksesta, esim. neurologiseen sairauteen. Lääkinällisessä kuntoutuksessa käyntiväli voi olla esimerkiksi viikko, pienellä vauvalla tiheämminkin.

[Kouluikäisten ja nuorten fysioterapia](#) on pääasiassa kuntoneuvola-toimintaa. Kuntoneuvolakäyntejä (neuvontaa ja ohjausta) on tyypillisesti kolme, maksimissaan viisi. Kuntoneuvolakäynnillä fysioterapeutti voi esimerkiksi tutkia asiakkaan liikunta- ja toimintakykyä, antaa liikuntaneuvontaa sekä laatia yksilöharjoitteluohjeita ja ohjata omiin tai muiden tahojen järjestämiin ryhmiin tai palveluihin. Yleisimmin kouluikäiset käyvät kuntoneuvolassa niska-hartiaseudun oireiden ja tarkemman ryhtitutkimuksen ja -ohjauksen vuoksi.

Fysioterapiapalvelut järjestää jonkin verran myös ryhmämuotoista kuntoutusta. Toteutettava ryhmä voi olla esimerkiksi motoriikkaryhmä. Lapsia voidaan ohjata myös esimerkiksi kunnan liikuntapalveluiden erityisliikunnan ryhmiin (esim. Pomppu-ryhmä).

Miten? Yksilöfysioterapiaan tarvitaan aina lääkärin lähete. Kuntoneuvolakäynnille lähetteen tekee tyypillisesti neuvolan terveydenhoitaja, mutta myös vanhempi tai itse voi ottaa yhteyttä. Ajan voi varata [lasten](#) tai [nuorten](#) soittoaikana.

JYTE:n fysioterapiapalvelut voi arvioinnin perusteella päättää alle kymmenen kerran mittaisten, kehitystä tukevien kuntoutusjaksojen toteuttamista. Kuntoneuvolakäynneistä puhutaan silloin, kun käynnit keskittyvät neuvontaan ja ohjaamiseen.

Lääkinällisessä kuntoutuksessa puolestaan on kyse siitä, että lapsen on todettu tarvitsevan pitkäkestoista terapiaa kehityksen tueksi. Tällainen kuntoutusjakso on vähintään kymmenen kerran jakso.

Kuntoutus on lääkärin määräämää ja lapselle on tehty kuntoutussuunnitelma, joka ohjaa fysioterapi-an toteuttamista. Lähetä lääkinnälliseen kuntoutukseen tulee aina lääkäriltä.

Alle 18-vuotiaiden palvelut ovat maksuttomia.

Keskeiset ohjaavat tahot: neuvola, terveysasemat, yksityinen puoli, erikoissairaanhoido. Myös päiväkodeista ja pikkulapsiperheiden psykologeilta tulee toisinaan lähetteitä.

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu lapsille ja nuorille. Suurin osa terapiasta kohdentuu alle kouluikäisiin, erityisesti vauvat ovat suuri asiakasryhmä. Kouluikäiset käyttävät useimmiten kuntoneuvolan palveluita.

Järjestäjät? Fysioterapia kuuluu JYTE:n keskitettyjen palveluiden [kuntoutus- ja terapiapalveluihin](#). JYTE-alueella työskentelee viisi fysioterapeuttia, jotka sijoittuvat keskustaan, Palokkaan, Vaajakoskelle, Muurameen (hoitaa Säynätsaloo ja Korpilahtea) sekä Hankasalmele. Työskentelypisteet ovat pääosin terveysasemilla.

Fysioterapiaa tarjoavat myös useat yksityiset toimijat, joiden palveluita voi ostaa yksityisesti (lääkärin läheteellä) ja KELAn, vakuutusyhtiön tai terveydenhuollon toimijoilta saadulla maksusitoumuksella.

Tiesitkö? Usein lasten ryhtiongelmissa ohjaututaan avoterveydenhuollon muihin toimipisteisiin samaan ohjausta ja neuvoja. Kouluterveydenhuolto on keskeinen paikka, jossa seurataan lasten ryhtiä.

Lasten ja nuorten puheterapiapalvelut (JYTE)

Mitä? Puheterapiassa keskitytään puheen, kielen ja kommunikoinnin häiriöiden tutkimiseen ja kuntoutukseen. Tavoitteena on "kommunikaatiohäiriöiden ehkäisy ja niiden riittävän varhainen toteuttaminen, kuntouttaminen sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ohjaaminen".

Puheterapia järjestetään pääosin vastaanottokäynteinä. Puheterapeutit työskentelevät yleensä lapsen kanssa kahdestaan ja lapsen vanhempia ohjataan ja neuvotaan hänen esimerkiksi hakiessaan lasta terapiasta. Kotona tehtävät harjoitteet ovat tärkeä osa puheterapiaa ja siinä lasten vanhemmat ovat keskeisessä osassa. Myös esimerkiksi päivähoitoon voidaan tehdä ns. seuranta- ja/tai ohjauskäyntejä.

Terapiajakson tarve ja kesto määritellään tehdyn alkuarvioinnin sekä käytössä olevien kriteerien perusteella. Osalle lapsista käyntikertoja tarjotaan 1–3 kertaa. Tällöin kyse voi olla ohjausluontoisesta puheterapiasta tai yksittäisestä äännevirheestä. Laajemmissa ongelmissa, esimerkiksi kielellinen erityisvaikeus, voi kertyä noin 20–30 käyntiä yhden vuoden aikana.

Puheterapiapalveluissa on lähdetty kehittämään ryhmätoimintaa, joitain ryhmiä on jo toteutettu ja toimintaa on tarkoitus laajentaa lähitulevaisuudessa. Tähän mennessä on toteutettu mm. artikulaatioryhmä ja nimeämisryhmä.

Miten? Puheterapiaan tullaan yleensä läheteellä, joka tehdään tyypillisesti neuvolassa. Läheteitä tulee myös terveyskeskuslääkäreiltä, yksityispuolelta ja erikoissairaanhoidosta. Jos lähete tulee erikoissairaanhoidosta, on siellä usein jo arvioitu tilannetta. Lähete voi tulla myös esimerkiksi päivähoidosta tai perhe voi ottaa itse yhteyttä vastaanotolle. Puheterapeuteilla on [puhelinaika](#) maanantaisin klo 12-13.

Palvelu on maksutonta.

Keskeiset ohjaavat tahot: neuvola, terveyskeskuslääkäri, yksityiset lääkärit, erikoissairaanhoido

Kenelle? Palvelu on kohdennettu pääasiassa alle kouluikäisille lapsille. Kouluun siirtyville lapsille, jotka täyttävät lääkinnällisen kuntoutuksen kriteerit, on voitu hankkia puheterapiaa ostopalveluna määritellyn jakson ajaksi. JYTE:n puheterapeutit arvioivat tarvittaessa myös kouluikäisen lapsen tilannetta ja ohjaavat häntä eteenpäin.

Järjestäjät? Puheterapia kuuluu JYTE:n keskitettyjen palveluiden kuntoutus- ja terapiapalveluihin. Jyväskyläläisten puheterapiapalvelut on keskitetty pääosin Asemakadun toimipisteeseen, lisäksi palveluita tarjotaan Korpilahdella ja Tikkakoskella sekä Kyllön terveyskeskussairaalassa sekä sopimus kuntien alueella (Muurame, Hankasalmi, Uurainen). JYTE-alueella on 12,5 asiakastyötä tekevää puheterapeuttia. Heidän asiakkaista 85–90 % on lapsia ja loput aikuisia.

Jyväskylässä toimii myös [yksityisiä puheterapeutteja](#). Heidän tarjoamiinsa palveluihin voi saada maksutoumuksen, tai joiden antamasta puheterapiasta voi saada korvauksia KELA:lta jos kuuluu kuntoutuksen piiriin. Puheterapiaa voi ostaa myös yksityisesti.

Lasten ja nuorten toimintaterapiapalvelut (JYTE)

Mitä? Toimintaterapiassa tuetaan lapsen kasvua ja kehitystä ottaen huomioon niin kognitiivinen, sensomotorinen kuin psykososiaalinen ulottuvuus. Lapsi voi saada tukea vuorovaikutusongelmiin, keskittymättömyyteen tai esimerkiksi karkea- tai hienomotoriikan pulmiin. [Alle kouluikäisten](#) kanssa keskitytään usein perusvalmiuksien ja motoriikan tukemiseen, kun taas [kouluikäisten](#) kanssa työskennellessä korostuu omatoiminnanohjaus. Toimintaterapiassa voidaan arvioida ja kehittää mm. leikkitaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja ja koulutyöskentelyyn tarvittavia taitoja.

Arviointijaksolla toimintaterapeutti tapaa lapsen 1–3 kertaa. Arviointia tehdään mm. standartoiduin testein, kyselylomakkein sekä havainnoiden leikkitaitoja, tarkkaavaisuutta ja motoriikkaa ja hahmotamisen taitoja. Arviointi tehdään pääosin toimintaterapeutin vastaanotolla, mutta siihen voi sisältyä myös lapsen havainnointia päiväkotitai kouluympäristössä. Jakson lopuksi pidetään palautekeskustelu, jossa käydään vanhempien kanssa läpi tehtyä arviointia ja jatkosuunnitelmaa.

Työskentely saattaa jatkua yksilöllisenä toimintaterapiajaksona. Yhteen jaksoon kuuluu 5–15 käyntiä toimintaterapeutilla. Jaksoja voi olla useampi peräkkäin. Käynnit toteutetaan pääosin vastaanottotilojen terapiahuoneissa, joissa on puitteet ja välineet työskentelyyn (mm. keinoja, renkaita, pallome-

ri, liitutauluja). Joissain tilanteissa jatkotyöskentely toteutetaan ohjauksena ja neuvontana ilman, että varsinaista terapiaa aloitetaan.

Toimintaterapiaa järjestetään myös ryhmämuotoisena. Tähän mennessä on ollut esimerkiksi vuorovaikutusta tukevia ryhmiä sekä omantoiminnan ohjausta tukevia ryhmiä. Erilaisia ryhmiä pyritään perustamaan lisää, myös vanhempien vertaistukiryhmää on toivottu.

Miten? Toimintaterapiaan tullaan läheteellä. Esimerkiksi terveydenhoitaja, lääkäri, puheterapeutti tai muu terveydenhuollon henkilö voi tehdä lähetteen. Myös erityislastentarhanopettaja voi tehdä lähetteen.

Palvelu on maksutonta alle 18-vuotiaille.

Keskeiset ohjaavat tahot: neuvola, erityislastentarhanopettajat

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu alle kouluikäisille ja kouluikäisille. Eniten asiakkaina on leikkiikäisiä lapsia. Kouluikäisiä lapsia asiakkaina on hyvin vähän.

Järjestäjät? Toimintaterapia kuuluu JYTE:n keskitettyjen palveluiden kuntoutus- ja terapiapalveluihin. JYTE-alueella työskentelee 5,5 toimintaterapeuttia, jotka pääosin sijoittuvat Jyväskylän keskusta kuntoutus- ja terapiapalveluiden tiloihin.

Toimintaterapiaa tarjoavat myös useat yksityiset toimijat, joiden palveluita voi ostaa yksityisesti ja KELAn, vakuutusyhtiön tai sosiaali- tai terveydenhuollon toimijoilta saadulta maksusitoumuksella.

Psykoteraapia ja neuropsykologinen kuntoutus

Mitä? [Kuntoutuspsykoterapian](#) tavoitteena on tukea ja parantaa nuoren työ- ja opiskelukykyä, jos se on mielenterveydenhäiriön vuoksi uhattuna. Kelan korvaamaa kuntoutuspsykoterapiaa voivat hakea 16–67-vuotiaat sen jälkeen, kun he ovat saaneet psykiatrisen diagnoosin ja olleet diagnoosin jälkeen vähintään 3 kuukauden ajan asianmukaisessa hoitosuhteessa joko julkisessa terveydenhuollossa tai yksityissektorilla. Kolmen kuukauden hoitosuhteen aikana psykiatri tekee arviot terapian ja kuntoutuksen tarpeesta.

Kuntoutuspsykoterapia voi olla yksilö-, ryhmä-, perhe- tai paripsykoterapiaa tai kuvataideterapiaa. Näiden lisäksi 16–25-vuotiailla nuorilla terapia voi olla myös musiikkiterapiaa. Nuoren kuntoutusterapiaan voi kuulua myös vanhempien ohjauksikäyntejä. Kuntoutuksena korvataan psykoterapiaa 1–2 kertaa viikossa enintään kolmen vuoden ajan siten, että kertoja tulee enintään 80 vuodessa ja/tai 200 kolmessa vuodessa. KELA myöntää terapiaa vuodeksi kerrallaan. Kelan korvauksen jälkeen asiakkaalle jää itselleen maksettavaksi omavastuuosuus.

[Neuropsykologista kuntoutusta](#) käytetään erilaisten neurologisten vammojen ja sairauksien, kehityksellisten oppimisvaikeuksien ja neuropsykologisten ongelmien (esimerkiksi tarkkaavaisuus, muisti, kielelliset toiminnot, käyttäytymisen säätely, tunne-elämä, sosiaalinen vuorovaikutus) yhteydessä.

Varsinkin lasten kanssa työskentelyssä perheen sitoutuminen on tärkeää, usein mukana on myös päivähoito ja koulu.

KELA korvaa neuropsykologista kuntoutusta 16 vuotta täyttäneille kehityksellisiin oppimisvaikeuksiin (lukihäiriö, hahmotushäiriö, tarkkaavaisuushäiriö) ja aivovaurioiden jälkeen. Kuntoutuksen tavoitteena on opiskelu- tai työkyvyn parantaminen ja palauttaminen sekä sitä kautta opintojen edistyminen, työelämään siirtyminen, työelämässä pysyminen tai työhön paluu. Kuntoutus toteutetaan neuropsykologin tekemän suunnitelman mukaan, yleensä 1–2 kertaa viikossa maksimissaan kolmen vuoden ajan. Kelan korvauksen jälkeen asiakkaalle jää itselleen maksettavaksi omavastuuosuus.

Miten? Lapset ja nuoret ovat oikeutettuja tietyin edellytyksin joihinkin [Kelan kuntoutuspalveluihin](#). Kuntoutushakemukseen, jolla psykoterapiaa haetaan, täytyy liittää psykiatrian erikoislääkärin tai terapiakoulutuksen saaneen lääkärin lausunto, josta on käytävä ilmi terapian tarve, tavoite, kesto ja suositeltu terapiamuoto. Psykoterapiaa saa antaa terapeutti, jonka koulutuksen Valvira on hyväksynyt, ja jolla on oikeus käyttää psykoterapeutin ammattinimikettä.

KELAn korvaaman psykoterapian terapeutin voi valita itse, kunhan terapeutti on tehnyt [palveluntuottajasopimuksen](#) KELAn kanssa. Keski-Suomen alueella toimii useita [yksityisiä psykoterapeutteja](#), [yksityisiä psykologeja](#) ja [yksityisiä musiikkiterapeutteja](#). Psykoterapiaa edeltävä hoitosuhde voi tapahtua myös yksityisellä sektorilla. Jyväskylässä työskentelee myös muutamia [yksityisiä psykiatreja](#).

Psykoterapiaan voi hakeutua myös itse omakustanteisesti.

Kuntoutushakemukseen, jolla neuropsykologista kuntoutusta haetaan, täytyy liittää erikoislääkärin (esim. neurologi, foniatri, psykiatri) lääkärinlausunto ja neuropsykologin lausunto neuropsykologisesta tutkimuksesta, jossa on selvitetty erityisvaikeuksien luonne, häiriöiden laajuus, vaikeusaste, haitta ja hoidettavuus.

KELAn korvaaman neuropsykologisen kuntoutuksen neuropsykologin voi valita itse, kunhan terapeutti on tehnyt [palveluntuottajasopimuksen](#) KELAn kanssa. Keski-Suomen alueella toimii useita [yksityisiä neuropsykologeja](#) ja [yksityisiä psykologeja](#).

Neuropsykologiseen kuntoutukseen voi hakeutua myös omakustanteisesti tai vakuutusyhtiö voi antaa maksusitoumuksen.

Kenelle? Palvelut ovat tarkoitettu kaikille niitä tarvitseville. KELA korvaa terapiaa ja kuntoutusta omien kriteerien mukaisesti yli 16-vuotiaille nuorille. Sitä nuorempien hoito korvataan julkisesta terveydenhuollosta.

Jos KELAn tai julkisen terveydenhuollon kriteerit eivät täyty, kuka tahansa voi itse ostaa palveluita.

Järjestäjät? Lukuisat yksityiset ammatinharjoittajat ja palvelun tuottajat.

Lastenpsykiatria

Mitä? Lastenpsykiatrian poliklinikalla hoidetaan erikoissairaanhoidon kriteerit täyttäviä lasten käyttäytymisen ja tunne-elämän ongelmia sekä neuropsykiatrisia ongelmia. Hoito on erikoissairaanhoidon tasoista tutkimusta ja hoitoa lapsille ja heidän perheilleen. Tulosityitä voivat olla esimerkiksi lapsen psyykinen kriisitilanne, syömishäiriöt, itsetuhoisuus, ahdistuneisuus ja/tai psyykkisen oireilun pitkittyminen kuormittavan elämäntapahtuman jälkeen. Lasten neuropsykiatrisia ongelmia hoidetaan lastenpsykiatrialla silloin, kun niihin liittyy psykiatrista problematiikkaa.

Työskentely alkaa ns. tutkimusjaksolla, jonka aikana pyritään tekemään diagnoosi sekä laaditaan hoitosuunnitelma jatkoa varten. Tilannetta arvioidaan ja lasta hoidettaessa on ensiarvoisen tärkeää, että perhe on motivoitunut hoitoon ja on saatu luotua yhteiset näkemykset ja tavoitteet lapsen tilanteesta. Perheen aktiivinen osallistuminen lapsen tutkimukseen ja hoitoon on tärkeää. Hoitomuotoja on paljon, esim. yksilö-, perhe- tai ryhmäterapiat, lääkehoidot, perhepäivät ja -jaksot, koti- tai koulukäynnit sekä verkostotapaamiset. Osa terapioidista (esim. musiikki- ja toimintaterapia) toteutetaan ostopalveluina.

Miten? Lastenpsykiatrian poliklinikalle tullaan lääkärin läheteellä. Läheteitä tekevät neuvola- ja koululääkärit, terveyskeskuslääkärit, yksityiset lääkärit sekä muiden alojen erikoislääkärit.

Ennen kuin lähete tehdään, ovat esimerkiksi pikkulapsi- tai koulupsykologit työskennelleet usein jo pidemmän aikaa lapsen ja perheen kanssa, joten he voivat toimia taustatukena lähetteen laatimisessa.

Keskeiset ohjaavat tahot: lääkärit sekä taustalla myös esimerkiksi koulupsykologit ja pikkulapsipsykologit

Kenelle? Lastenpsykiatrian palvelut ovat tarkoitettu alle 13-vuotiaille lapsille perheineen. Pääosin asiakkaina on kouluikäisiä lapsia. Asiakkaana on myös alle kouluikäisiä, vauvojakin. Myös odottava äiti voi tulla läheteellä lastenpsykiatrialle.

Järjestäjät? Lastenpsykiatria on vastuualue Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä. Sairaanhoitopiirin toimialueena on koko Keski-Suomi. Lastenpsykiatrian vastuualueeseen kuuluvat Väinönkadulla sijaitseva [lastenpsykiatrian poliklinikka](#). Lastenpsykiatrinen päivystys klo 15.15-08.00 ja [osastohoito](#) järjestetään [Kuopion yliopistollisessa keskussairaalassa \(KYS\)](#).

Nuorisopsykiatria

Mitä? [Nuorisopsykiatrian poliklinikalla](#) hoidetaan nuoria, joilla on vakavia psyykkisiä ongelmia ja usein myös heikentynyt toimintakyky. Yleisiä ongelmia ovat vakava masennus, itsetuhoisuus, ahdistuneisuus, todellisuudentajun heikentyminen ja syömishäiriöt. Työskentely alkaa ns. tutkimusjaksolla, jolla arvioidaan nuoren tilannetta ja kerätään siitä tietoa. Useimmiten tavataan myös nuoren vanhempia. Tutkimusjakson jälkeen hoito voi jatkua poliklinikalla esimerkiksi viikoittaisena hoitosuh-

teena tai tutkimusjakson perusteella sopivaksi arvioidussa muussa paikassa. Hoito koostuu usein eri hoitomuotojen yhdistelmästä, esimerkiksi psykoterapiasta ja lääkehoidosta, tai perhetyöstä ja ryhmätoiminnasta. Poliklinikalla tehdään myös nuorten toimintakyvyn kartoituksia.

[Nuorisopsykiatrista kuntoutusta](#), tutkimusta ja hoitoa tarjotaan 16-22 vuotiaille nuorille avohoitona poliklinikan yhteydessä. Kuntoutuksessa tehdään nuoren kehityksestä, psyykkisestä voinnista ja toimintakyvystä laajempaa selvitystä kuin pelkässä poliklinikkatyöskentelyssä olisi mahdollista. Tavoitteena on tukea nuoren mielen tasapainoa, itsenäistymistä ja identiteetin kehittymistä sekä ehkäistä syrjäytymistä.

Nuorisopsykiatrian 10-paikkaisella [osastolla](#) toteutetaan psykiatrista sairaalahoitoa. Osasto tarjoaa nuorelle hoidollisen ympäristön ja turvalliset rajat. Hoitomuotoja on useita, joista keskeisimmät ovat yksilöllinen hoitosuhde nimettyyn omahoitajaan, perhe- ja verkostotapaamiset sekä muu yhteydenpito, lääkärin tapaamiset ja hoitoneuvottelut sekä lääkehoito. Osastolla pyritään yhteisöllisyyteen, toiminnallisuuteen ja arkisten taitojen harjoitteluun. Osastolla toimii joitakin terapeuttisia ryhmiä. Osastohoidossa on pyritty lisäämään suunnitelmallisia ja pohjustettuja hoitajaksoja, mutta osastohoitoon tullaan myös päivystyksellisesti. Osastopaikoista kaksi on varattu tutkimusjaksoille, joihin ohjaututaan avohoidosta.

[Nuorisopsykiatrian liikkuva työryhmä Kolikko](#) (Kouluihin Liikkuvat Konsultaatiot) on nimensä mukaisesti liikkuvaa työtä tekevä työryhmä, joka tekee konsultaatioita, hoidontarpeen arviointeja sekä lyhyitä interventioita. Työskentelyn ideana on, että nuorten parissa työskentelevät ammattihenkilöt voivat ottaa työryhmään yhteyttä ja pyytää sen avuksi psyykkisesti oirehtivan nuoren kanssa työskentelyyn. Tarkoitus on, että yhteyttä ottanut taho/henkilö ja Kolikko tekevät yhteistyötä nuoren tukemiseksi. Kolikko voi myös toteuttaa hoidollisia interventioita tilanteessa, jossa hyvin lyhyt hoitajakso arvioidaan nuoren tilanteessa riittäväksi.

Miten? Nuorisopsykiatrian poliklinikalle ja osastohoitoon tarvitaan lääkärin lähete. Nuorisopsykiatrilta tulleet läheteet käydään läpi viikoittain pidettävissä lähete keskusteluissa, joissa arvioidaan sitä, missä tutkimus ja/tai hoito pystytään parhaiten toteuttamaan: poliklinikalla, osastolla vai kenties Kolikko-työryhmän työllä tai mahdollisesti jossakin erikoissairaanhoidon ulkopuolella.

Liikkuvaan työryhmään Kolikkoon voivat ottaa yhteyttä nuorten parissa toimivat ammattihenkilöt. Yhteyttä ottavan henkilön ei siis tarvitse olla lääkäri, yhteyttä voidaan ottaa esimerkiksi koululta tai nuorisotyöstä.

Poliklinikkakäynnit ovat maksuttomia. Osastohoidosta peritään sairaalamaksu, mutta kustannukset pysyvät kohtuullisina.

Kenelle? Nuorisopsykiatrian poliklinikalla vastataan noin 13–17-vuotiaiden nuorten hoidosta. Alaikäraja kulkee käytännössä siinä, kun nuori siirtyy ala-asteelta yläasteelle. Yli 17-vuotiaita voidaan hoitaa, mutta uusiksi asiakkaiksi heitä ei oteta.

Nuorisopsykiatriseen kuntoutukseen otetaan 16–22-vuotiaita nuoria.

Nuorisopsykiatrian osastolla hoidetaan 13–17-vuotiaita nuoria.

Liikkuva työryhmä palvelee puolestaan 13–22-vuotiaita nuoria.

Järjestäjät? Nuorisopsykiatria on vastuualue Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä. Sairaanhoitopiirin toimialueena on koko Keski-Suomi. Nuorisopsykiatrian vastuualueeseen kuuluvat sairaalalla sijaitseva nuorisopsykiatrian osasto, Tourulassa toimiva poliklinikka, nuorisopsykiatrinen kuntoutus sekä liikkuva työryhmä Kolikko. Näiden lisäksi vastuualueeseen kuuluvat Pohjoisen Keski-Suomen nuorisopsykiatrian poliklinikka (Äänekoskella).

Nuorisopsykiatriassa on noin 60 vakanssia pitäen sisällään koko henkilöstön. Esimerkiksi osastolla työskentelevät lääkäri, sairaanhoitaja, psykologi, sosiaalityöntekijä, osastonhoitaja, sairaalahuoltaja ym. sekä tarvittaessa muitakin erikoisasiantuntijoita.

1.3 HYVINVOINNIN JA TURVAN TUKIPILARI

Tässä esiteltävillä palveluilla ja toimintamuodoilla pyritään erilaisin tavoin tukemaan lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointia sekä lisäämään turvaa elämän ja arjen hankalissakin tilanteissa. Yhteistä suurelle osalle näistä toiminnoista on toiminta matalalla kynnyksellä ja työskentelyn ennaltaehkäisevä luonne. Tyypillistä on myös se, että tuki viedään lapsen ja perheen arkeen ja elinpiiriin. Aina tilanteita ei kuitenkaan voida ennaltaehkäistä vaan apua tarvitaan myös yllättävissä tilanteissa. Osa lastensuojelun ja kriisiavun toimista on myös sellaisia, joissa perheen tilanne vaatii pitkäkestoisempaa ja vahvempaa apua ja tukea. Niitäkin palveluita esitellään tässä.

Lapsiperheiden varhainen tuki

Lapsiperheet voivat saada apua ja varhaista tukea kotiin erilaisissa arjen tilanteissa. Varhaisella tuella tarkoitetaan ennaltaehkäisevää työtä, jossa pyritään tunnistamaan lapsen hyvinvointia, kasvua ja kehitystä uhkaavia riskitekijöitä ja puuttumaan niihin tarvittaessa ennen kuin ne muuttuvat ongelmiksi. Varhaisen tuen avulla voidaan helpottaa koko perheen arkea ja lisätä heidän hyvinvointiaan.

Neuvolan perhetyö

Mitä? Perhetyöntekijä tulee perheen kotiin tarjoten keskustelutukea vanhemmuuden ja parisuhteen kysymyksiin sekä kasvatuspohdintoihin. Tukea voi saada esimerkiksi arjen hallinnan ongelmiin tai imetysvaikeuksiin. Käyntien lukumäärä ja tiiviys räätälöidään perheen tarpeista riippuen, mutta keskimäärin käyntejä on 2–10. Pisimmillään perheen kanssa työskennellään kolmisen kuukautta.

Neuvolan perhetyö tarjoaa perheille myös kotona tapahtuvaa vauvojen [unikouluohjausta](#), jos vauva ei nuku yöllä kunnolla. Perhe voi hyötyä unikouluohjauksesta ja kotiunikoulusta, kun vauva on vähintään puolivuotias, terve ja syö hyvin päivällä. Unikouluohjauksessa perhetyöntekijä sopii yhdessä perheen kanssa kuinka opetetaan lapsi pois yöpalveluista ja totutetaan tuttuihin iltarutiineihin. Unikoulu kestää noin viikon. Tarkoitus on toimia matalalla kynnyksellä ja mahdollisimman varhain, jotta vanhemmillä riittäisi voimavaroja ottaa apua ja ohjausta vastaan.

Miten? Tukea saadakseen vanhemmat voivat soittaa suoraan työntekijöille, jotka arvioivat avuntarvetta jo puhelinkeskustelussa. Perheen kotiin tehdään parityönä arviointikäynti, jossa arvioidaan tarkemmin työskentelyn mittaa ja tiivyyttä sekä asetetaan tavoitteita, joita voidaan tarkistaa matkan varrella.

Perhetyö on asiakkaalle maksutonta.

Keskeiset ohjaavat tahot: neuvola, päivähoido, perheneuvola ja lastensuojelu

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu lasta odottaville ja alle kouluikäisten lasten perheille.

Noin 350 perhettä vuodessa on päässyt avun piiriin.

Järjestäjät? [Neuvolan perhetyö](#) on kaupungin järjestämä palvelu, jota tekee kuusi perhetyöntekijää.

Neuvolan perhetyö sijoittuu psykososiaalisiin palveluihin sosiaalipalveluiden alaisuuteen, mutta on osa myös äitiys- ja lastenneuvolapalveluita. Perhetyö toimii kiinteässä yhteydessä neuvolaan.

Tiesitkö? Neuvolan perhetyöntekijät vetävät neuvolan perhevalmennuksen ”Perheen muuttuminen” -valmennuskertaa yhdessä neuvolan terveydenhoitajan kanssa. Neuvolan perhetyö järjestää myös ryhmiä perheiden tukemiseksi, esimerkiksi [yksin äitinä -valmennus ja vertaistoimintaa](#).

Lapsiperheiden kotipalvelu

Mitä? Lapsiperheiden kotipalvelun avulla pyritään vahvistamaan perheiden hyvinvointia. Lapsiperheiden tilapäinen kotiapu on tarkoitettu ennaltaehkäisemään perheiden ongelmien syntymistä. Kotipalvelusta voi saada tilapäistä lastenhoitoapua tai apua välttämättömissä kodinhoitotöissä. Tilapäinen käytännön avun tarve voi johtua esimerkiksi synnytyksestä tai raskaudesta, aikuisen tai lapsen sairastumisesta, vanhemman tilapäisestä uupumuksesta tai väsymyksestä, äkillisestä kriisistä tai muusta erityisestä yllättävästä tilanteesta. Kotipalvelu on sosiaalihuoltolain (20§) mukaista toimintaa.

Miten? Vanhemmat soittavat [soittoaikana](#) (ma-pe klo 8-10) kotipalvelun palveluohjaajalle, joka arvioi perheen avuntarvetta myöntämiskriteereiden perusteella puhelimitse ja tarvittaessa kotikäynnillä. Soittaessa palveluohjaajalle on varauduttava kertomaan perheen tilanteesta, kotipalvelun hakemisen syystä, perheen omasta tukiverkostosta, toivotusta kotipalvelun sisällöstä ja määrästä, perheen tuloista ja jos perheessä on jotain erityistä, joka on syytä huomioida kotipalvelua järjestettäessä.

Kotipalvelu on maksullista. Maksun suuruus riippuu perheen tuloista.

Keskeiset ohjaavat tahot: sosiaalitoimi, neuvola, päivähoido, ”puskaradio”

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu lapsiperheille, joiden avuntarve on lyhytaikaista ja kriteerit täyttävää. Tyypillisesti palvelua käyttävät perheet, joissa on alle kouluikäisiä lapsia.

Järjestäjät? Lapsiperheiden kotipalvelu on kaupungin järjestämä palvelu, mutta se toteutetaan pääosin ulkopuolisten palvelutuottajien (noin 30 tuottajaa) voimin. Asiakas saa tällöin kunnalta palvelusetelin ja voi itse ostaa palvelun valitsemaltaan hyväksytyltä [yksityiseltä palveluntuottajalta](#). Asiakas maksaa itse palvelusetelin arvon ja tuntiveloituksen välisen erotuksen.

Lapsiperheiden tilapäinen kotipalvelu sijoittuu psykososiaalisiin palveluihin sosiaalipalveluiden alaisuuteen.

Jyväskylän seurakunnan työ perheissä

Mitä? Muutamilla seurakunnan työmuodoilla tuetaan perheitä yksilöllisesti ja perheissä tehtävää työtä pyritään jatkuvasti kehittämään. Perhetyöntekijä on liikkuva työntekijä, joka tekee muiden töiden ohella (esim. kurssimuotoiset ryhmät) kohdennettuja kotikäyntejä perheisiin. [Perhetyöntekijä](#) tarjoaa keskusteluapua perheille ja häneen voi olla yhteydessä erilaisissa perhe-elämän kriiseissä kuten esimerkiksi erotilanteissa, perheen kohdatessa surua tai jonkun perheen jäsenen sairastuttua masennukseen. Jyväskylän seurakunta tarjoaa kriisissä oleville pariskunnille myös Solmuja parisuhteessa -parineuvontaa, jossa parit tapaavat parisuhdeneuvojaa kahdeksan kertaa kahden tunnin ajan. Parineuvonnan tarkoituksena on auttaa pareja käsittelemään suhteen solmukohtia. Lisäksi ainakin Vaajakosken ja Tikkakosken alue seurakunnissa on Tukea arkeen -toimintaa, joka tarjoaa matalan kynnyksen kotipalvelu- ja kotikäyntityötä lapsiperheille (tyypillisesti perhe kohdataan noin 3–4 kertaa). Lisäksi on [diakoniatyö](#), joka antaa henkistä, hengellistä, keskustelevaa, aineellista sekä käytännöllistä apua ja jolla kohdataan ja tuetaan myös lapsiperheitä. Diakoniatyö tekee yhteistyötä mm. lastensuojelun kanssa.

Miten? Perhetyöntekijään, Tukea Arkeen -työntekijöihin tai diakoneihin saa [yhteyden](#) esimerkiksi puhelimitse ja heille voi vapaasti kertoa perheen tilanteesta. Tyypillistä on, että yksilölliseen työskentelyyn ohjaututaan seurakunnan muun toiminnan myötä.

Palvelut ovat perheille maksuttomia.

Keskeiset ohjaavat tahot: alue seurakunnan toimijat

Kenelle? Palvelut on tarkoitettu erilaisille perheille hyvin monenlaiseseen tuen tarpeeseen.

Järjestäjät? Palveluita järjestää [Jyväskylän evankelisluterilainen seurakunta](#), joka on jakautunut yhdeksään itsenäisesti toimivaan alue seurakuntaan. Seurakunnan yhteisen seurakuntapalvelun lapsi- ja perhetyössä työskentelee yksi perhetyöntekijä. Lisäksi ainakin Vaajakoskella ja Tikkakoskella on Tukea Arkeen -toimintaa, jota tekevät alue seurakuntien lastenohjaajat/varhaiskasvattajat. Diakoniatyötä tehdään niin alue seurakunnissa kuin yhteisessä seurakuntapalvelussa.

Tiesitkö? Joissakin alue seurakunnissa toimii lapsiparkkeja, jotka ovat auki kerran viikossa. Näihin parkkeihin voi tuoda 2–6-vuotiaan lapsen hoitoon muutamaksi tunniksi. [Lapsiparkkien ajankohdista](#) ilmoitetaan seurakunnan lastenryhmien aikatauluissa.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton lastenhoitotoiminta

Mitä? Palvelu on lyhytaikaista lastenhoitoapua joustavasti ja perheen omien tarpeiden mukaisesti. Palvelua saa kotiin kaikkina vuorokauden aikoina, myös viikonloppuisin. Kyse voi olla esimerkiksi sairastapauksesta, vanhemman työmatkasta tai muusta menosta tai vanhemman/vanhempien tarpeesta omaan aikaan. Tilatun hoitajakson kesto on kerrallaan keskimäärin nelisen tuntia.

Hoitaja on MLL:n kouluttama ja perehdyttämä henkilö.

Miten? Lastenhoitajan voi [tilata](#) internetin kautta tai soittamalla alueen hoitajavälitykseen. Seuraavan päivän tilaukset tulee jättää edellisenä arkipäivänä klo 12 mennessä. Perheelle voi myös muodostua vakinhoitaja, johon voi ottaa suoraan yhteyttä hoitoapua tarvitessaan. Jyväskylässä hoitajaresurssi on hyvä ja perheet saavat hyvin tilaamansa hoitoavun.

Perhe maksaa lastenhoitoavusta noin 8 eur/tunti. Sunnuntaisin maksu on kaksinkertainen. Yli kymmenen kilometrin matkoista maksetaan matkakorvaus. Perhe toimii hoitajan työnantajana ja vastaa työlainsäädännössä määrätyistä työnantajavelvoitteista.

Keskeiset ohjaavat tahot: "puskaradio", MLL:n muu toiminta, neuvolat ym.

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu lapsiperheille. Eniten hoidettavina on 1–6-vuotiaita lapsia. Myös vauvoja voidaan hoitaa. Lastenhoitoapua tilataan jonkin verran myös pienille koululaisille.

Järjestäjät? Lastenhoitotoiminta on MLL:n organisoimaa toimintaa. Hoitajat ovat MLL:n kouluttamia ja perehdyttämiä yli 16-vuotiaita henkilöitä. Perhe toimii hoitajan työnantajana.

Ensi- ja turvakodin Baby Blues -toiminta

Mitä? Baby Blues-toiminnasta perhe voi saada apua, jos vanhempi tuntee olonsa masentuneeksi, alavireiseksi, jaksamattomaksi tai uupuneeksi vauvaperheen arjen keskellä tai jo odotusaikana. Perhe voi saada työntekijältä tukea, ohjausta ja neuvontaa myös lapsen univalverytmin ongelmiin ja rytmin löytämiseen. Tilanne voi kärjistyä siten, että koko perhe uupuu ja siksi Baby Blues-toiminnan tarkoitus on olla helposti tavoitettavaa vauvalähtöistä keskusteluapua, jonka tavoitteena on edesauttaa ja tukea vanhempien jaksamista sekä ennaltaehkäistä suurempia ongelmia.

Miten? Työmuotoina ovat esimerkiksi keskustelutuki, yksilö ja perhetapaamiset sekä ryhmätapaamiset. Näiden lisäksi työntekijä antaa sekä puhelinneuvontaa että tekee tarvittaessa kotikäyntejä, joissa pystytään ohjaamaan ja tukemaan perhettä kotiympäristössä.

Työskentelyn kesto vaihtelee yksittäisestä neuvontakerrasta pidempiaikaiseen tukeen, jos perhe esimerkiksi lähtee toteuttamaan unikoulua kotona. Perhe, jolle puhelinneuvonta, koti- ja yksilökäynnit eivät tuo apua, voi päästä viiden vuorokauden mittaiseen uni-valverytmitysjaksoon [Ensi- ja turvakodille](#) (tarvitaan oman kunnan maksusitoumus).

Vanhempi voi ottaa yhteyttä työntekijään puhelimitse ja sähköpostitse.

Baby Blues-toiminta on perheille maksutonta.

Keskeiset ohjaavat tahot: neuvolat, synnytysvalmennukset, sairaala, perhekahvilat ym.

Kenelle? Baby Blues-toiminta on tarkoitettu raskaana oleville ja vauvaperheille, kun vanhempi/vanhemmat ovat uupuneita tai tarvitsevat tukea vauvan univalverytmin löytymisessä.

Järjestäjät? Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry

Tiesitkö? Työntekijä kiertää paljon myös esimerkiksi perhekerhoissa sekä monenlaisissa muissa kokoontumisissa antamassa ryhmämuotoista univalve-rytmiohjausta sekä tukea lapsiperheiden arkeen.

Tukea parisuhteeseen, vanhemmuuteen ja perheelle

Pariskunnat, vanhemmat ja perheet voivat saada keskusteluapua, tukea ja ohjausta erilaisiin arjen pulmatilanteisiin. Tuki voi olla lyhytkestoista neuvontaa ja keskustelua, tiivis asiakassuhde tai se voi ajoittua esimerkiksi koko lapsuusvuosien ajalle. Tyypillistä on, että tukimuotoon sitoudutaan ennalta sovituksi ajaksi. Useat tässä esiteltävät palvelut ovat vapaaehtoisia ja vaativat asiakkailtaan motivaatiota kohdata oman elämänsä pulmatilanteet.

Perheneuvola

Mitä? Perheneuvolan tehtävänä on tukea lapsiperheitä erilaisissa elämäntilanteissa. Perheen perheneuvolasta saama tuki voi olla moniammatillista tukea liittyen esimerkiksi lasten kasvatukseen, kehitykseen, tunne-elämään, vanhemmuuteen tai ylipäättään perhe-elämän pulmiin tai tilanteisiin, joissa lapsella on vaikeuksia päiväkodissa, koulussa tai kavereiden kanssa. Perheneuvolasta saa apua myös perheen ristiriitatilanteisiin, parisuhdeongelmiin, eroselvittelyihin ja perhettä äkillisesti kohdanneisiin kriisitilanteisiin.

Työskentely ulottuu ohjaus- ja neuvontakäynneistä tutkimuksiin, arviointiin sekä hoidolliseen työskentelyyn (yksilö-, perhe- ja pariterapiat). Työskentelyn kesto vaihtelee lyhyehköstä neuvonnasta pitkäaikaisiin ja tiiviisiin asiakassuhteisiin. Perheneuvolassa työtä tehdään yhdessä koko perheen kanssa.

Perheneuvolassa on myös erilaisia [lasten ja vanhempien ryhmiä](#). Vanhempien ryhmät keskittyvät vanhemmuuden tukemiseen vaikeissakin elämäntilanteissa ja ovat tarkoitettuja alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmille. Perheneuvolassa on myös perheasiainsoittelua, joka on vapaaehtoista keskusteluapua eroa harkitseville, eroaville tai jo eronneille pariskunnille, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia.

Sovittelu on mahdollista myös pariskunnille, jotka harkinnan jälkeen päätyvät jatkamaan parisuhdettaan.

Miten? Vanhempi tai lapsi voi ottaa perheneuvolaan yhteyttä [ajanvaraus- ja neuvonta-aikoina](#) joko soittamalla tai henkilökohtaisesti käymällä. Yhteyden saa tällöin suoraan päivystäviin työntekijöihin.

Perheneuvolasta voi saada myös [sähköpostitse](#) yleistä ohjausta lasten kasvatukseen ja perheen ihmissuhteisiin liittyvissä kysymyksissä. Sähköpostineuvonta on lyhytkestoista (1–3 yhteydenottoa), jolloin asiakkaalla on mahdollisuus saada nopeasti (viikon sisään) ohjausta ja ulkopuolisen ammattilaisen mielipide perheen tai lapsen tilanteeseen. Perheneuvolan asiakkaaksi pääsyn edellytyksenä on kuitenkin yhteydenotto puhelimitse tai henkilökohtainen käynti perheneuvolassa.

Palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia ja luottamuksellisia. Asioista voi keskustella myös nimettömänä.

Keskeiset ohjaavat tahot: päivähoito, neuvola ja koulu. Suurin osa perheistä ottaa itse yhteyttä.

Kenelle? Perheneuvola palvelee alle 13-vuotiaita lapsia perheineen. Esimerkiksi yksilöterapiaa ei voida järjestää yli 13-vuotiaille, vaikkakin murrosiässä olevien lasten vanhempia voidaan tukea.

Perheneuvolan ryhmät ovat tarkoitettu alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmille.

Perheneuvola palvelee vuosittain noin 2900 asiakasta.

Järjestäjät? [Perheneuvola](#) on kaupungin sosiaali- ja terveystoimen järjestämä palvelu. Perheneuvolassa työskentelee kolme hoitotiimiä sekä oppimisvaikeuksien kuntoutukseen ja tutkimukseen erikoistunut lastentutkimuslinikka (yhteistyössä Niilo Mäki Instituutin kanssa, ks. Lastentutkimuslinikka). Perheneuvolan työntekijät ovat psykologeja, sosiaalityöntekijöitä ja lääkäreitä.

Tiesitkö? Keskimääräinen jonotusaika perheneuvolaan on muutamasta viikosta muutamaan kukauteen. Kiireellisissä asioissa aika perheneuvolaan pyritään järjestämään mahdollisimman pian. Perheneuvolan kehittämään Oikea-aikaisen vastaanoton OIVA-palveluun pääsee kuitenkin yleensä viikon tai kahden sisällä. Tällöin asiakkaan katsotaan hyötyvän lyhytterapeuttisesta työskentelystä, joka pitää sisällään 1–2 pidempää tapaamiskertaa sekä osallistavan aloituksen ja tapaamisten jälkeisen seurannan. Oiva:ssa hoidettavia asioita voivat olla esimerkiksi kasvatusongelmat, vuorovaikutushaasteet tai vaikka lapsen pelkotilanteet.

Perheasiain neuvottelukeskus

Mitä? Perheasiain neuvottelukeskus tarjoaa keskusteluapua parisuhteen ja perheen kysymyksissä. Keskusteluapua voi hakea jos parisuhteessa on esimerkiksi vuorovaikutusongelmia, puhumattomuutta, vieraantumista, uskottomuutta, jatkuvia riitoja, väkivaltaa tai erokysymykset mietittyvät.

Perheneuvoja tai työpari järjestää asiakkaille yksilö-, pari- tai perhetapaamisia heidän tarpeensa mukaan. Jos perheessä on parisuhdeväkivaltaa, aloitetaan työskentely aina yksilötapaamisilla.

Käyntikertoja on useimmiten 5-10. Odotusaika ensimmäiseen tapaamiseen vaihtelee varaustilanteen mukaan. Keskustelut ovat luottamuksellisia. Asiakkaiden henkilötietoja ei luovuteta eikä käynneistä anneta lausuntoja. Poikkeuksena on huoli lasten turvallisuudesta. Se velvoittaa työntekijät lastensuojeluilmoituksen tekemiseen (Lastensuojelulaki 683/1983, 40§, Rikoslaki 15 luku, 10§).

Perheasiain neuvottelukeskuksessa tehdään myös ns. perheasioiden sovittelua, josta säädetään avioliittolain 5 luvussa ja sosiaalihuoltolain 17 §:ssä. Perheasioiden sovittelu on tarkoitettu lapsiperheille, joissa vanhemmat ovat tehneet eropäätöksen ja tekevät erojärjestelyjä. Sovittelupalvelua on mahdollisuus saada myös silloin, kun eronnut perhe on sopeutumassa uuteen tilanteeseen tai aiemmin sovitut käytännöt vaativat uudelleentarkastelua (esim. lasten tapaamiset). Perheasioiden sovittelussa pyritään ratkaisemaan ja ehkäisemään erotilanteeseen liittyviä ristiriitoja. Tavoitteena ovat lasten edun kannalta mahdollisimman toimivat järjestelyt. Sovittelussa pyritään sopimukseen lasten huollosta, asumisesta ja tapaamisista.

Perheasiain neuvottelukeskuksessa järjestetään muun toiminnan lisäksi erilaisia ammatillisesti ohjattuja ryhmiä. Eroryhmä käsittelee osallistujan omaa kokemusta erosta ja siihen voi osallistua vain eron toinen osapuoli. Vanhemman neuvo -vertaistukiryhmä järjestetään eronneille vanhemmille. Sen tavoitteena on minimoida lapsen menetystä erotilanteessa, auttaa vanhempia huomioimaan lasten tarpeet ja tukea yhteistyövanhemmuutta eron jälkeen. Uusperheryhmä on tarkoitettu pariskunnille, jotka elävät uusperheissä. Tässäkin ryhmässä lasten näkökulma on tärkeä.

Miten? Perheasiain neuvottelukeskukseen voi apua tarvittaessa itse soittaa ja varata ajan [ajanvarausaikoina](#), lähetettä ei tarvita.

Keskeiset ohjaavat tahot: lasten- ja aikuispsykiatria, sosiaalitoimi, neuvolat, seurakunnan muut toimijat, "puskaradio", netti.

Kenelle? Palvelut on tarkoitettu pariskunnille ja perheille. Pääasiassa perheneuvonta on parisuhteen ongelmien käsittelyä ja vanhemmuuden tukemista. Auttamalla puolisoita ongelmien käsittelyssä edistetään samalla lasten hyvinvointia ja turvallisen kasvun edellytyksiä.

Pikkulapsiperheiden vanhemmille pyritään antamaan peruutusaika muita nopeammin. Neuvottelut ovat maksuttomia kaikille Keski-Suomen seurakuntien alueilla asuville riippumatta siitä, ovatko he kirkon jäseniä tai mikä heidän vakaumuksensa on. Vuosittain asiakkaita on keskimäärin tuhat.

Järjestäjät? Palveluita järjestää Jyväskylän evankelisluterilainen seurakunta. Asiakkaista palvelaan Jyväskylän toimipisteen lisäksi Hankasalmen, Jämsän, Keuruun, Saarijärven, Viitasaaren ja Äänekosken sivuvastaanottopisteissä. Perheneuvojia on viisi. Kaikilla perheneuvojilla on psykoterapeutin pätevyys.

Kriisikeskus Mobilen väkivaltatyö

Mitä? [Kriisikeskus Mobilessa](#) tehtävä väkivaltatyö on yksilötyötä sekä väkivaltaa kokeneiden että väkivallan tekijöiden kanssa. Väkivalta voi olla henkistä, fyysistä, seksuaalista tai taloudellista, tai se

voi olla uhkailua, häirintää tai vainoamista. Väkivalta aiheuttaa pelkoa kohteessaan, mutta myös perheen lapsissa ja nuorissa vaikka väkivalta ei suoranaisesti kohdistuisi heihin.

Väkivaltatyön tavoitteena on väkivallan ehkäisy, väkivallan lopettaminen ja koko perheen turvallisuuden lisääminen.

Miten? Väkivaltaa kokenut tai sitä käyttänyt voi ottaa itse yhteyttä Kriisikeskus Mobileen 24 h vuorokaudessa puhelinumeroon 014-266 7150. Mobileen voi olla yhteydessä myös asianomaisen omainen tai ystävä. Mobilen väkivaltatyöntekijöitä voivat konsultoida tai heille voi ohjata asiakkaita myös muut sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset.

Väkivaltatyön yksilötapaamiset ovat suunnitelmallisia ja sovitaan yksilöllisen aikataulun mukaisesti. Tapaamiskertoja on keskimäärin noin viisi. Väkivaltatyö on asiakkaille maksutonta.

Kenelle? Kriisikeskus Mobilen väkivaltatyö niin väkivaltaa kokeneille kuin väkivallan tekijöillekin on tarkoitettu kaikille joita asia koskee, niin naisille kuin miehillekin.

Järjestäjät? Kriisikeskus Mobilea ylläpitää Jyväskylän Seudun Mielenterveysseura ry.

Avopalveluyksikkö Aino

Mitä? Avopalveluyksikkö Aino tukee päihteitä käyttäviä raskaana olevia äitejä ja alle kolmevuotiaiden lasten perheitä. Raskaana oleville äideille järjestetään ryhmätoimintaa sekä yksilö- että parikeskusteluja. Pienten lasten vanhemmille avopalveluyksikkö järjestää avokuntoutusta, joka pitää sisällään ryhmätoimintaa ja kotiin tehtävää työtä. Ryhmätoiminnassa osallistujat saavat vertaistukea toisilta samassa tilanteessa olevilta vanhemmilta. Yksilötyöskentelyssä vanhempi saa apua ja tukea ohjaajalta esimerkiksi vanhemmuuteen valmistautumiseen, päihteistä luopumiseen ja päihteettömään elämään, lapsen ja vanhemman/vanhempien väliseen vuorovaikutussuhteeseen ja turvallisen arkirytmien löytymiseen. Avopalveluyksikön tehtävänä on tukea vanhemmuutta samanaikaisesti päihdekuntoutuksen kanssa tehden tarvittaessa yhteistyötä myös muiden hoitotahojen ja lähiverkostojen kanssa. Yksi työn tavoitteista on ehkäistä ja minimoida sikiövaurioiden syntyä tukemalla äitejä päihteettömyyteen odotusaikana.

Miten? Avopalveluyksikkö Ainin kuntoutus on lastensuojelun avohuollon tukitoimi, josta sovitaan erikseen perheen sosiaalityöntekijän kanssa. Päihteitä käyttävä äiti voi olla itse yhteydessä [Avopalveluyksikkö Ainoon](#) ja tiedustella toimintatavoista.

Kenelle? Päihteitä käyttäville/käyttäneille raskaana oleville äideille ja alle kolmivuotiaiden lasten perheille.

Järjestäjät? [Keski-Suomen ensi- ja turvakoti](#)

Ensikoti

Mitä? Ensikoti on tarkoitettu vauvaperheille, jotka tarvitsevat ympärivuorokautista tukea. Ensikodissa tuetaan vanhemmuutta sekä vahvistetaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Henkilökunta tukee perheiden elämönhallintaa, neuvoo ja auttaa vauvan hoidossa ja on tukena uuden elämäntilanteen opettelussa. Asiakkailla on käytössään omat huoneet sekä kylpyhuoneet ja he saavat aamupalan ja lounaan. Muista ruokailuista ja vauvan ruuista he huolehtivat itse. Vanhempi/vanhemmat hoitavat lastaan itse henkilökunnan tarvittaessa opastaessa ja turvatessa lapsen hyvän hoidon. Sekä vauvalle että vanhemmalla tehdään oma hoitosuunnitelma ja heille nimetään oma työntekijä.

Ensikodista lähdettyään perhe voi saada kotiin tukea itsenäisen elämän opetteluun.

Miten? Ensikotiin hakeudutaan sosiaalityöntekijän kautta. Ensikotiin hakeutumisesta voi kysyä lisätietoja myös suoraan [ensikodilta](#).

Kenelle? Vauvan vanhemmalle/vanhemmille, jotka tarvitsevat tukea ja apua vanhemmuuteen, vuorovaikutukseen sekä arjenhallintaan vauvan synnyttyä.

Järjestäjät? [Keski-Suomen ensi- ja turvakoti](#)

Lastenvalvojan palvelut

Mitä? Lastenvalvojan palveluihin kuuluvat lapsen [isyyden selvittäminen](#), [lapsen huoltoon, asumiseen ja tapaamiseen](#) liittyvät neuvottelut ja sopimusten vahvistamiset, lapsen [elatussopimusneuvottelut](#) ja sopimusten vahvistamiset sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun [lain](#) mukaisen selvitysten tekeminen tuomioistuimelle. Näissä asioissa vanhemmat voivat saada tukea, neuvontaa ja ohjausta lastenvalvojalta. Tarvittaessa vanhemmat voivat hakea perheasioiden sovittelua [perheneuvolasta](#) tai [Jyväskylän seurakunnan perheasiain neuvottelukeskuksesta](#) (esitely tarkemmin aiemmin tässä luvussa).

Ennen kuin vanhemmat tapaavat lastenvalvojan, on heidän hyvä keskustella ja miettiä jo keskenään kuinka haluavat lapsen huollon, asumisen, tapaamiset ja elatuksen järjestää. Vanhemmat sopivat lastaan koskevat järjestelyt, lastenvalvoja laatii ja vahvistaa vanhempien väliset sopimukset. Jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen perheasioiden sovittelunkaan jälkeen, voivat he hakea [lapsiasioiden sovittelua Keski-Suomen käräjäoikeudesta](#).

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu lapsiperheille.

Miten? Vanhempi voi varata käyntiajan soittamalla suoraan oman alueen työntekijälle [soittoaikana](#) ma-to klo 9-10. Yksikössä työskentelee viisi sosiaalityöntekijä-lastenvalvojaa.

Järjestöjen vapaaehtois pohjainen tukihenkilötoiminta

Mitä? Moninaisin muodoin toteutettavalla tukihenkilötoiminnalla pyritään tukemaan lasta, nuorta, vanhempaa tai koko perhettä. Tukihenkilöt ovat pääsääntöisesti vapaaehtoisia, jotka on koulutettu tehtävään.

Tukisuhde voidaan muodostaa lapsen/nuoreen, jolle vapaaehtoinen aikuinen tarjoaa yksilöllistä tukea esimerkiksi luottamuksellisena keskustelukaverina tai vapaa-ajan harrastusten kaverina. Osa tukihenkilöistä toimii tukihenkilöinä kokonaisille perheille. Tällöin tuki voi olla keskustelua, kuuntelemista ja yhdessä tekemistä, esimerkiksi vaunulenkkeilyä tai asioilla käymistä.

Tukihenkilö voi toimia tukena myös perheen aikuiselle ja tukihenkilötoiminnalle voi olla jokin tietty syy, esimerkiksi sairastuminen, rikoksen uhriksi joutuminen tai muu merkittävä elämäntilanteeseen liittyvä asia.

Tukihenkilötoiminnan ideana on luottamuksellisen ja säännöllisen tukisuhteen muodostaminen lapsen, nuoren, vanhemman tai perheen sekä vapaaehtoisin välille. Toiminnalla ei ole tiettyä kaavaa, vaan sisältö muotoutuu tuettavan yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden sekä tukihenkilön auttamismahdollisuuksien mukaan. Tukihenkilöt eivät kuitenkaan toimi perheelle tai sen jäsenille hoitajina, terapeutteina eivätkä kodinhoitajina.

Tukisuhde kestää tyypillisesti vuoden tai useiden vuosien ajan, toisinaan se on koko lapsuuden mitainen. Tukisuhde voi muodostua myös jonkun tietyn prosessin ajaksi.

Miten? Perheen, nuoren tai vanhemman pitää jotakin kautta saada tieto toiminnasta ja sitten hakea mukaan toimintaan ottamalla suoraan yhteyttä järjestävään tahoon.

Tukihenkilötoimintaa järjestetään myös lastensuojelun avohuollon tukitoimena, jolloin perhe/lapsi/nuori ohjautuu toimintaan lastensuojelun kautta.

Toiminta on perheille maksutonta.

Keskeiset ohjaavat tahot: itse ohjautuen tai esimerkiksi neuvolan kautta, myös lastensuojelun tai järjestöjen kautta

Kenelle? Lapsi on yleensä yli 5-vuotias tukihenkilön saadessaan. Tämä alaikäraja kuitenkin vaihtelee järjestäjätahosta ja tilanteesta riippuen. Osa toiminnasta kohdistuu lasten sijaan nuoriin, osa perheisiin, vanhempaan.

Yleensä ottaen tukihenkilötoiminta sopii tilanteisiin, jossa on tarvetta ennaltaehkäisevälle tuella, mutta ei varsinaista tai ensisijaista ammattiavun tarvetta.

Jyväskylän kaupungilla on sekä omana toimintana toteutettua että yksityisiltä palveluntuottajilta ostettua [ammattillista tukihenkilötoimintaa](#). Ammatillista tukihenkilötoimintaa toteutetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena. MLL järjestää myös [lastensuojelun tukihenkilötoimintaa](#).

Järjestäjät? Useat järjestöt ja toimijat tarjoavat tukihenkilötoimintaa Jyväskylässä. Tukihenkilötoimintaa on esimerkiksi potilasjärjestöissä, seurakunnilla, omaisyhdistyksissä sekä lasten ja nuorten järjestöissä.

Seuraavaksi on esitelty lyhyesti muutamia erityisesti lapsiperheiden hyvinvointiin liittyviä järjestöjen tukihenkilötoimintoja:

Odottavan äidin on mahdollista saada tukea odotukseen ja synnytykseen [Doula eli synnytystukihenkilöltä](#). Doula tapaa äidin tyypillisesti kerran tai kaksi ennen synnytystä, on mukana ja tukena synnytyksessä sekä tapaa äidin myös synnytyksen jälkeen. Doulat ovat vaitiolovelvollisia ja [Keski-Suomen ensi- ja turvakodin](#) tehtävään kouluttamia vapaaehtoisia tukihenkilöitä. Doula-tukihenkilön voi saada ottamalla ennen laskettua aikaa yhteyttä Keski-Suomen ensi- ja turvakodin Baby Blues -työntekijään. Doula-toiminta on maksutonta synnyttäjälle.

[Lapsiperheiden tukihenkilötoimintaa](#) järjestää Jyväskylän alueella [Pelastakaa Lapset ry](#). Koulutetut, aikuiset tukihenkilöt tukevat perhettä antamalla heille omaa aikaansa. Tukihenkilö auttaa perhettä jaksamaan arjen haasteissa ja lisää perheen sosiaalista hyvinvointia esimerkiksi keskustelemalla, kuuntelemalla, auttamalla lasten hoidossa tai olemalla mukana perheen harrastuksissa. Vapaaehtoinen tukihenkilö tapaa tuettavaa noin 2–3 kertaa kuukaudessa. Tukihenkilötoiminnasta voi kysyä lisää täyttämällä [lomakkeen internetissä](#) tai olemalla yhteydessä [Keski-Suomen aluetoimistoon](#). Toiminta on perheille maksutonta.

Alle kouluikäisten lasten perheen on mahdollista saada [Mannerheimin Lastensuojeluliiton](#) kautta perheelle oma [perhekummi](#). Perhekummi on vapaaehtoinen, koulutettu, luotettava aikuinen, kenellä on aikaa ja mahdollisuus tukea perhettä arjen keskellä. Perhekummit sopivat perheille, jotka eivät tarvitse ammattityötä mutta hyötyvät tavoitteellisesta ja ennaltaehkäisevästä työstä. Perhekummitoiminta on yhdessä tekemistä, keskustelua, vanhemmuuden tukemista ja hengähdystauon tarjoamista pienten lasten vanhemmille. Lisätietoja saa Jyväskylän alueen työntekijältä. Toiminta on perheille maksutonta.

[Kaveriksi Mulle](#) -toiminta on [Mannerheimin Lastensuojeluliiton](#) järjestämää vapaaehtoistoimintaa, jossa lapset ja nuoret saavat koulutetuista, vapaaehtoisista aikuisista itselleen kaverin mukaan harrastustoimintaan, ulkoiluun ja mihin tahansa yhdessä sovittuun tekemiseen. Vapaaehtoinen aikuinen ja lapsi sopivat heille sopivan aikataulun ja tekemisen, tärkeintä on yhdessä olo. Kaveriksi Mulle -toiminta on tarkoitettu kaikille perheille ennaltaehkäiseväksi toiminnaksi, perheillä ei siis ole lastensuojelun tarvetta. Lisätietoja saa toiminnan koordinaattorilta. Toiminta on perheille maksutonta.

Tiesitkö? Jyväskylässä on MLL:n järjestämänä kylämummi- ja vaaritoimintaa. Mummit ja vaarit eivät toimi yksittäisen lapsen varamummeina tai -vaareina, vaan he toimivat esimerkiksi päiväkodeissa tai perhekahviloissa. Yhtenä toimintamuotona ovat lukumummit ja -vaarit, jotka lukevat lasten kanssa esimerkiksi kouluilla.

Tukiperhetoiminta

Mitä? Tukiperhe on vapaaehtoinen perhe, jonka luokse tuettava lapsi tulee tyypillisesti yhdeksi viikonlopuksi kuukaudessa ja erikseen sovittavaksi ajaksi loma-aikana. Toiminnalla tuetaan lapsiperheitä tilanteissa, joissa vanhempien voimavarat ovat syystä tai toisesta heikentyneet. Tukiperhetoiminta on varhaista tukea perheille. Toiminta voi antaa lapselle rikastuttavia kokemuksia, aikuisen läheisyyttä ja läsnäoloa ja tarjota puolestaan vanhemmalle joskus tarpeellisen levähdystauon.

Viikonloput tukiperheessä vietetään tehden tavallisia lapsiperheen arkeen kuuluvia asioita. Tukisuhteet ovat usein vuosien mittaisia.

Miten? Tukiperheen voi saada lastensuojelun avohuollollisena tukitoimena. Pelastakaa Lapset ry toteuttaa [tukiperhetoimintaa](#) myös kaikille lapsiperheille avoimena ehkäisevänä lastensuojeluna. Tukisuhteen aloittamista edeltää, että työntekijät etsivät kullekin lapselle sopivan tukiperheen ja järjestävät tapaamisen sekä aloitusneuvottelut, johon osallistuvat tuettava perhe, tukiperhe sekä esimerkiksi Pelastakaa Lapset ry:n sosiaalityöntekijä sekä lastensuojelun työntekijä (mikäli tukiperhe on lastensuojelullinen tukitoimi).

Tukiperhetoiminta on tukea saavalle perheelle/lapselle maksutonta.

Keskeiset ohjaavat tahot: lastensuojelu, perheneuvola

Kenelle? Tukiperheessä käyvä lapsi on tyypillisesti 3–12-vuotias, mutta voi olla myös nuorempi tai vanhempi.

Järjestäjät? Tukiperhetoimintaa Jyväskylässä järjestävät [Pelastakaa Lapset ry](#) sekä kaupungin [sijaishuoltoyksikkö](#). Tukiperheet ovat tavallisia, vapaaehtoisia lapsiperheitä, lapsettomia pariskuntia tai yksinasuvia.

Tiesitkö? Tukiperheen jonotusaika voi joskus olla hyvin pitkä.

Pelastakaa Lapset ry:llä on myös [lomakotitoimintaa](#), jonka ideana on tarjota lapselle lomaa ja virkistystä tilanteessa, jossa koko perheellä ei ole mahdollisuutta yhteiseen lomaan tai jossa perheen tukiverkosto on pieni. Lomakotitoiminta on kaikille lapsille avointa ehkäisevää lastensuojelutyötä. Lomakotitoiminta voi olla myös lastensuojelun avohuollon tukitoimi.

Puhelin- ja nettineuvonta

Mitä? Lapsille, nuorille ja perheille on olemassa useita väyliä keskustella ja kysyä neuvoa ammattilaisilta tai koulutetuilta vapaaehtoisilta. Lapsi, nuori tai vanhempi voi soittaa tai ottaa yhteyttä internetissä tai esimerkiksi tekstiviestillä ja saada tukea ja apua mieltä mahdollisesti askarruttavaan pulmaan. Pulma voi olla yksittäinen kysymys tai moninainen ongelmatilanne liittyen esimerkiksi kaverisuhteisiin, yksinäisyyteen, parisuhteeseen tai seurusteluun, kasvatukseen, seksuaalisuuteen, ter-

veyteen jne. Suurin osa palveluista on valtakunnallisia, mutta Jyväskylässä toimii ainakin [NuortenLaturin Kysy-palsta](#), jossa paikalliset ammattilaiset vastaavat nuorten kysymyksiin.

Miten? Yhteyttä saa yleensä soittamalla, tekstiviesteillä, sähköpostilla, chattaamalla tai nettikommenteilla. Useilla apua ja tukea tarjoavilla sivustoilla on myös "usein kysytyt"-palsta, josta voi löytää suoraan vastauksen omaan kysymykseensä.

Palvelut ovat luottamuksellisia ja neuvoo voi useimmiten kysyä nimettömästi. Palvelut ovat pääasiassa maksuttomia.

Kenelle? Palvelut ovat tarkoitettu kaikille, jotka tarvitsevat neuvoja tai tukea ko. asiassa. Palvelut voivat olla kohdennettu jollekin tietylle ikäryhmälle tai tietyn asian kokeneille.

Järjestäjät? Järjestäjiä on paljon. Tässä esitellään hyvin lyhyesti vain murto-osa niistä:

- Evankelis-luterilainen seurakunta ylläpitää [Tekstaritupu](#) ja [Nettitupu](#) -auttamispalveluja koululaisille.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto ylläpitää [lasten ja nuorten nettiä ja puhelinta](#), jossa toimii puhelinpäivystys, kirjepalvelu, chat ja keskustelupalsta. Aiheet voivat liittyä kaikkeen lapsia ja nuoria koskettaviin asioihin.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto ylläpitää [vanhempain nettiä ja puhelinta](#), jossa voi keskustella vanhemmuuteen liittyvistä asioista.
- [Rikosuhripäivystyksellä](#) on auttavaa puhelintyötä sekä RIKUchat- ja RIKUnet-palvelua verkossa rikosten uhreille ja heidän omaisille, myös erityisesti nuorille kohdennettua työtä.
- [Nuortenlinkin nettineuvonnasta](#) voi kysyä mm. päihteisiin, pelaamiseen ja netinkäyttöön liittyvistä asioista
- [Sexpo-säätiön nettineuvonnasta](#) voi kysyä seksuaalisuuteen ja ihmissuhteisiin liittyvistä asioista

Tiesitkö? Jyväskylän kaupungin sosiaalipalvelut ylläpitää [Perhekompassi](#) www-sivuja, johon on koottu yhteen perheiden tarvitsemia palveluita monelta eri palvelusektorilta.

Nuorten ohjaava työ

Nuorten parissa tehtävä ohjaava työ on luonteeltaan matalan kynnyksen ennaltaehkäisevää työtä. Tässä esiteltävät työmuodot pyrkivät tukemaan nuorten elämänhallintaa, arjessa pärjäämistä ja toimintakykyä. Nuorten parissa toimivia työmuotoja yhdistää se, että ne ovat nuorille helposti lähestyttäviä ja toimivat nuorten itsemääräämisoikeutta kunnioittaen.

Etsivä työ

Mitä? Etsivän työn ohjaaja tukee, auttaa ja ohjaa nuoria, jotka ovat jäämässä opiskelun tai työelämän ulkopuolelle tai muutoin kaipaavat tukea arkeensa. Nuorelle annettava tuki on hyvin konkreettista. Nuoren tueksi saatetaan esimerkiksi lähteä asioimaan eri palveluissa tai muutoin ohjataan häntä palveluihin. Nuoren kanssa mietitään hänen tulevaisuuden suunnitelmiaan tai tuetaan häntä arjenhallinnassa. Nuoren kanssa toimitaan hänen omissa verkostoissaan. Nuorta voidaan tavata esimerkiksi kotona, koulussa, toimistossa tai virastoissa.

Työskentelyn kesto vaihtelee yksittäisistä tapaamisista vuoden tai useamman työskentelyyn. Pyrkimys on, että yksi ja sama työntekijä työskentelee nuoren kanssa.

Työskentely perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen. Työskentelyssä asioita ei tehdä nuoren puolesta, vaan ne tehdään hänen kanssaan, uskoen nuoren resursseihin ja vahvuuksiin.

Miten? Työntekijöihin saa yhteyden pääsääntöisesti arkisin klo 8-16. Yhteyttä voi ottaa puhelimitse, tekstiviestillä, sähköpostilla (etsivatyo(at)jkl.fi), [facebookissa](#), [nettisivujen kautta](#) ja neuvontapisteellä (Veturitallit) tiistai-iltapäivisin klo 14-16 ilman ajanvarausta.

Yhteyttä työntekijöihin voi ottaa kuka tahansa, jolla herää huoli nuoresta. Yhteydenottaja voi olla esimerkiksi nuori itse, hänen vanhempansa, kaverinsa, opettaja tai sosiaalityöntekijä. Lisäksi nuorisolaki velvoittaa joitakin tahoja tekemään nuoresta ilmoituksen etsivään työhön tietyissä tilanteissa.

Palvelu on luottamuksellista ja maksutonta.

Keskeiset ohjaavat tahot: oppilaitokset, puolustusvoimat, myös muut tahot, vanhemmat ja nuoret itse

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu 15–29-vuotiaille nuorille, jotka ovat jäämässä opiskelun ja työelämän ulkopuolelle, tai muuten kaipaavat apua arkeensa.

Vuosittain on saatu noin 900 yhteydenottoa.

Järjestäjät? Etsivä työ järjestetään [kaupungin nuorisopalveluiden](#), [Sovatek-säätiön](#) sekä [Nuorten taidetyöpajan](#) yhteistyönä. Työtä tekee kolme kaupungin nuorisopalveluiden työntekijää, kaksi Sovatek-säätiön työntekijää sekä viisi Nuorten taidetyöpajan työntekijää. Yhteensä Jyväskylässä työskentelee siis kymmenen etsivän työn ohjaajaa.

Tiesitkö? Etsivällä työotteella Jyväskylässä työskentelevät myös jotkin muut tahot, kuten katu-päivystystyö ja seurakunnan erityisnuorisotyö.

Taidetyöpaja

Mitä? Nuorten Taidetyöpaja on osa Jyväskylän kaupungin työllisyyspalveluja. Taidetyöpajalla tarjotaan jyvaskyläläisille nuorille työkokeilua, työtoimintaa ja työohjausta. Taidetyöpajan tavoitteena on tukea nuorten työ- ja toimintakykyä mielekkään tekemisen ja valmentamisen avulla sekä vahvistaa nuoren valmiuksia ja taitoja työ- ja opiskeluelämää, arjenhallintaa ja tulevaisuutta ajatellen. Valmentamisessa käytetään luovia menetelmiä.

Taidetyöpajoja on useita, erilaisilla teemoilla ja painotuksilla. Pajoilla on omat vastuuvallmentajat, ryhmien koko on rajattu ja ne kokoontuvat säännöllisesti esimerkiksi 3 kertaa viikossa kahden kuukauden ajan. Pajojen teemoina ovat esimerkiksi luonto, musiikki tai kädentaidot. Pajoihin kuuluu myös elämänhallinnan opettelua, tulevaisuuden suunnittelua ja jatkopolkujen hahmottamista.

Pajojen tavoitteena on tarjota nuorille kokemuksia kannustavasta ja yhdessä toimivasta, hyväksytyistä ryhmästä, jonka osana he toimivat. Pajojen tavoitteena on tuoda nuorille onnistumisen kokemuksia, uskoa omaan osaamiseensa ja vastuuntuntoa koskien omaa elämää ja sen suuntaa. Pajatoiminta tarjoaa nuorille mielekästä tekemistä päiviin, työkokemusta, mahdollisuuden oppia uusia taitoja ja saavuttaa säännöllinen päivärytmi.

Taidetyöpajalla toimii myös [etsivän työn](#) -toimipiste ja siellä toteutetaan erilaisia [hankkeita](#).

Miten? Taidetyöpajoille [haetaan](#) syksyisin ja keväisin taidetyöpaja-kalenterissa ilmoitettujen ohjeiden mukaisesti.

Kenelle? Taidetyöpajan toiminta on tarkoitettu jyvaskyläläisille 17–29-vuotiaille nuorille.

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungin työllisyyspalvelut

Katupäivystystyö

Mitä? Katupäivystystyön ideana on, että työntekijät (esimerkiksi nuorisotyöntekijät ja/tai vapaaehtoiset) jalkautuvat kadulle nuorten pariin. Katutyössä pyritään liikkumaan niissä paikoissa, joissa nuoret arjessaan liikkuvat sekä esimerkiksi nuorille suunnatuissa tapahtumissa. Pyrkimyksenä on keskustella, luoda luottamuksellisia tukisuhteita nuoriin ja tukea nuoria heidän tarpeidensa mukaan. Joskus voidaan puuttua tilanteisiin ja auttaa nuoria jos se on tarpeen. Työskentely on paljolti myös katutasolla tapahtuvaa palveluihin ohjaamista. Katutyöskentely painottuu Jyväskylän keskustaan.

Kenelle? Katutyö kohdistuu nuoriin, joita kohdataan. Noin 16-vuotias on iältään tyypillinen asiakas, mutta nuorempia ja vanhempiakin kohdataan. Periaatteellinen yläikärajana on asetettu joko 18-vuoteen tai 29-vuoteen.

Miten? Kynnys päästä asiakkaaksi on matala ja perustuu kadulla kohtaamiseen. Työntekijöiden keinot luoda suhteita nuoriin ovat moninaiset. Työskentely perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja luottamuksellisuuteen.

Katupäivystys Synkkikseen voi soittaa päivystysaikana perjantaisin klo 14-22 numeroon p. 050 360 4731.

Palvelut ovat nuorelle maksuttomia.

Järjestäjät? Jyväskylässä katutyötä tekevät [Nuorten Talo Katutason etsivä työ](#), kaupungin nuorisopalveluiden [katupäivystys Synkkis](#), ev.lut. seurakunnan [palveluoperaatio Saapas](#) sekä [Aseman Lap-sien Löytävä nuorisotyö](#) -hanke. Nuorten Talo Katutason katupäivystystä tekee 2–3 työntekijää pääosin Jyväskylän keskustan alueella noin viitenä päivänä viikossa. Synkkis puolestaan toimii perjantai-iltaisain (kesän tauolla) ja sitä tekevät nuorisotyöntekijät ja Synkkis-vapaaehtoiset. Myös Saapas päivystää pääosin perjantaisin. Aseman Lasten hankkeen kohderyhmänä ovat alle 18-vuotiaat puolijulkisissa ja julkisissa tiloissa kokoontuvat nuoret. Aseman Lapset yhdistää voimansa muihin katupartioihin. Kaikki katupäivystys-toimijat tekevät tiivistä yhteistyötä keskenään. Lisäksi kaikkien toimijoiden katupäivystäjät päivystävät toisinaan erilaisissa nuorille suunnatuissa tapahtumissa.

Nuorisovastaanotto

Mitä? Nuorisovastaanotto on tarkoitettu 13–22-vuotiaille nuorille, joiden asioissa ilmenee huolta esimerkiksi päihteisiin, ahdistukseen, pelaamiseen, perheen kriisitilanteeseen tai nuoren ja vanhempien välisiin ristiriitoihin liittyen. Nuorisovastaanotolle voi tulla myös keskustelemaan seksuaalisuuteen ja kaveri- ja seurustelusuhteisiin liittyvissä asioissa. Nuorisovastaanotolla tehdään työtä nuoren lisäksi tarvittaessa myös hänen perheensä tai läheistensä kanssa. Tarvittaessa nuorisovastaanotolla voidaan työskennellä myös nuoren tilanteen kannalta oleellisten yhteistyökumppaneiden kanssa.

Nuorisovastaanotolla työskentelee terveydenhoitaja, koulukuraattori, kaksi sairaanhoitajaa, sosiaaliohjaaja, etsivän työn ohjaaja, psykologi, lääkäri ja esimiehenä johtava sosiaalityöntekijä.

Miten? Nuorisovastaanotolle voi tulla esimerkiksi koulukuraattorin, opettajan tai terveydenhoitajan ohjaamana tai ottamalla itse yhteyttä [yhteydenotto-lomakkeen](#) kautta.

Vastaanotolle ei tarvita lähetettä ja se on luottamuksellista sekä maksutonta palvelua.

Vastaanotto toimii pääsääntöisesti [ajanvarauksella](#) (soittoaika arkisin klo 8-9), jonka lisäksi vastaanotolle voi tulla myös ilman ajanvarausta tiistaisin klo 14-16.

Kenelle? Nuorisovastaanotto on tarkoitettu jyväskyläläisille 13–22-vuotiaille nuorille ja heidän läheisilleen.

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungin sosiaalipalvelut

Juniorinuotta

Mitä? Juniorinuotta tekee toiminnallista ja tunnistavaa työtä niiden nuorten parissa, joilla on tarvetta ennaltaehkäisevälle, psykososiaaliselle tuelle. Juniorinuotan toiminnan tavoitteena on tukea syrjäytymisvaarassa olevia nuoria löytämään omat voimavaransa ja oppimaan elämään omaa arkeaan ja omaa elämänpolkuun sellaisena kuin se juuri heille on mahdollista. Nuori voi saada Juniorinuotasta tukea oman elämän suunnan pohdinnalle ja omien kuormitustekijöidensä tunnistamiselle. Nuotta tarjoaa apua ja tukea nuorille, jotka kokevat esimerkiksi yksinäisyyttä, ahdistuneisuutta, turvallisuutta, elämänolon puutetta tai arvottomuuden tunnetta. Juniorinuotasta voi saada tukea, jos kokee tarvetta muuttaa elämäntilannettaan ja tarvitsee apua ja tukea arjen haasteisiin.

Juniorinuotassa on sekä yksilöllistä että ryhmämuotoista toimintaa. Juniorinuotan työntekijät tapaa- vat jokaisen nuoren yksilöllisesti vähintään 2-3 kertaa ennen kuin nuori voi aloittaa ryhmätoiminnassa. Osalle nuorista ryhmätoiminta ei sovi ja silloin Juniorinuotassa on mahdollisuus jatkaa yksilö- ta- paamisilla jopa vuoden ajan. Nuotassa aloittaa noin 1-2 suljettua ryhmää puolivuosit- tain. Ryhmätoiminnan suunnittelu lähtee nuorten tarpeista. Työntekijät ehdottavat nuorille sellaista ryhmätoimintaa, joka heidän mielestä voisi sopia nuoren tarpeisiin. Ryhmäkoko on 4-6 henkilöä ja ne tarjoavat nuorille vertaistukea ja turvallisen ympäristön toimia. Suljetut ryhmät ovat noin 2 kuukauden mittaisia interventioita.

Juniorinuotan nuorille järjestetään säännöllisesti avointa ryhmätoimintaa (Poiju). Avoimessa ryhmässä nuori on yleensä mukana noin puoli vuotta. Avoimessa ryhmässä ollaan yhdessä vapaamuotoisesti, pelaillaan, keskustellaan tai tehdään tutustumisretkiä lähialueelle yhdessä muiden nuorten kanssa. Avoin ryhmä on matalankynnyksen toimintaa esimerkiksi nuorille, joilla on sosiaalisten tilanteiden pelkoja.

Juniorinuotta toimii samoissa tiloissa kuin Nuotan toiminnassa mukana olevat ikääntyvät, joten Nuotta mahdollistaa ylisukupolvista toimintaa nuorten ja ikääntyneiden kesken. Ylisukupolviset ryhmät ovat olleet antoisia lisä Juniorinuotan toiminnassa.

Miten? Juniorinuotan työntekijöihin voi ottaa [yhteyttä](#) itse tai joku oman palveluverkoston toimija voi ohjata nuoren Juniorinuotan palveluihin.

Keskeiset ohjaavat tahot: opiskelijaterveydenhuolto, oppilashuolto, etsivä työ, taidetyöpaja, nuori- sovastaanotto, joustava perusopetus. Yhteistyö varsinkin terveydenhoitajien ja kuraattoreiden kanssa on tiivistä.

Toiminta on nuorille maksutonta ja vapaaehtoista.

Kenelle? 15–25-vuotiaille nuorille, joilla on psykososiaalisen tuen tarvetta. Vuonna 2014 Juniorinuotan toiminnassa oli mukana 80 asiakasta. Juniorinuotan asiakkailla päihteiden käytön täytyy olla hallinnassa. Jos nuorella on useita muita toimijoita (terapia, mielenterveyspalvelut) jo mukana elämässä, niin tarpeen mukaan voidaan suositella jättäytymistä pois Juniorinuotan toiminnasta.

Järjestäjät? Jyväskylän Hoivapalveluyhdistys ry. Raha-automaattiyhdistys rahoittaa toimintaa vuosina 2013–2016. Tavoitteena on jatkaa toimintaa jatkossa Hoivapalveluyhdistyksen omana toimintana.

Ohjauslaturi

Mitä? Ohjauslaturi on neuvontapiste jyvaskyläläisille 13–29-vuotiaille nuorille ja heidän vanhemmilleen. Neuvontapiste sijaitsee Veturitalleilla (os. Veturitallinkatu 6) ja on avoinna ilman ajanvarausta joka tiistai klo 14-16.

Neuvontapisteeltä saa henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta esimerkiksi opintoihin, nuorten palveluihin tai harrastusmahdollisuuksiin liittyen. Neuvontapisteellä on käytettävissä internet-yhteydellä varustettu tietokone ja siellä on mahdollisuus tulostaa. Neuvontapisteessä on saatavilla nuorille esitteitä ja oppaita.

Miten? Neuvontapisteessä voi käydä sen päivystysaikana (ti klo 14-16), soittaa tai lähettää sähköpostia ja kysyä neuvoa. Ohjauslaturin työntekijä vastaa kysymyksiin mahdollisimman pian

Kenelle? Jyvaskyläläisille 13–29-vuotiaille nuorille ja heidän vanhemmilleen

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut

Tiesitkö? Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut ylläpitää [NuortenLaturi](#) nettipalvelua, jossa on tietoa nuorille esimerkiksi [vapaa-ajan toiminnoista](#) ja kesätoiminnoista, kuten leireistä. NuortenLaturi ylläpitää netissä [kysy-palstaa](#), jossa voi kysyä nimettömästi ja luottamuksella asiantuntijoilta esimerkiksi terveyteen, ehkäisyyn, seksuaalisuuteen, ihmissuhteisiin, seurusteluun tai pelaamiseen liittyviä asioita. Kysymyksiin vastaavat eri alojen asiantuntijat kuten terveydenhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, koulukuraattori, nuorisopappi, etsivän työn ohjaaja, poliisi ja nuorisonohjaaja.

[Koppari](#) on Jyväskylän kaupungin ylläpitämä nettipalvelu, johon on koottu Jyväskylän nuorten palvelut. Koppari on tarkoitettu 16–29-vuotiaille nuorille, jotka asuvat Jyväskylässä ja etsivät tietoa hyvinvointiin, terveyteen, toimeentuloon, opintoihin tai työllistymiseen liittyvissä asioissa.

Kopparin yhteyteen on koottu tietoja myös [maahanmuuttajanuorille](#) suunnatuista palveluista.

J-Nappi

Mitä? J-Nappi eli nuorten aikuisten palvelukeskus on tarkoitettu 18–29-vuotiaille jyvaskyläläisille nuorille, jotka haluavat ja tarvitsevat pitkäaikaista ja kiinnipitävää tukea ja joiden elämäntilanteen selvittäminen vaatii ammatillista apua. [Asiakkaiksi](#) voivat tulla nuoret, kenellä ei ole työ- tai opiskelupaikkaa, ketkä omaavat asiakkuuksia monissa eri paikoissa tai kokevat vaikeaksi hoitaa omia asioitaan virastoissa ja tarvitsevat tukea ja aikuissosiaalityön apua. Nuori itse kantaa vastuun ja päättää

omasta elämästään ja elämäntavastaan, mutta J-Napista voi saada apua omien tavoitteiden saavuttamiseen. J-Napin työntekijöiden (3 sosiaalityöntekijää, sosiaaliohjaaja, psykiatrinen sairaanhoitaja ja johtaja) avulla nuori voi hakea ratkaisua esimerkiksi asunto- ja raha-asioihin, ihmissuhteisiin, päihteisiin ja mielenterveyteen liittyviin asioihin, opintoihin sekä työasioihin.

Miten? J-Napin sosiaalityöntekijöiden asiakkaiksi tullaan Hannikaisenkadun sosiaaliaseman tai jälkihuollon sosiaalityöntekijän kautta. Psykiatriseen sairaanhoitajaan tai sosiaaliohjaajaan voi olla suoraan [yhteydessä](#) puhelimella tai esimerkiksi [ota yhteyttä](#)-lomakkeen kautta.

J-Napin palvelut ovat asiakkaille maksuttomia.

Kenelle? Jyväskyläläisille 18–29-vuotiaille nuorille, jotka haluavat ottaa vastaan apua ja joilla on vahvan tuen tarve.

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungin aikuissosiaalityö ja kuntouttavat palvelut

Lastensuojelu

Mitä? Lastensuojelussa lapsen etu on aina etusijalla ja koko perhettä pyritään tukemaan niin, että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus turvalliseen ja tasapainoiseen kasvuun, kehitykseen ja huolenpitoon. Lastensuojelun tavoitteena on auttaa ja tukea perhettä riittävän ajoissa. Lastensuojelutyö aloitetaan kun ilmi tulee sellaisia asioita, jotka herättävät huolen lapsen hyvinvoinnista, terveydestä tai kehityksestä. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi päihteiden käyttö perheessä, huolenpidon laiminlyöminen, mielenterveysongelmat tai väkivalta. Lastensuojelun toimenpiteet voivat käynnistyä myös jos lapsi tai nuori vaarantaa itse oman terveytensä tai hyvinvointinsa esimerkiksi tekemällä rikoksia tai käyttämällä päihteitä.

Miten? Lastensuojelun asiakkuuden edellytyksenä on, että lapsesta tehdään [lastensuojeluilmoitus](#) tai lapsen tilanne tulee muulla tavoin lastensuojelun tietoon. Kaikki lastensuojeluilmoitukset selvitetään ja toimiin ryhdytään tarvittaessa heti. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, jolla herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Myös perhe tai lapsi itse voi ottaa yhteyttä sosiaalitoimistoon ja kertoa tilanteestaan. Laissa ilmoitusvelvollisiksi ovat määritellyt tietyt tahot (sosiaali- ja terveydenhuolto, opetushenkilökunta jne.), tyypillisesti lasten kanssa työskentelevät. Ilmoituksen huolesta voi tehdä myös esimerkiksi perheen naapuri tai omainen. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä myös nimettömänä. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä postitse tai virka-aikana oman alueen [lastensuojelun avoimuuden sosiaalityöntekijälle](#) ja virka-ajan ulkopuolella [Kriisikeskus Mobilen sosiaalietupäivystykseen](#). Mobilesta otetaan tarvittaessa yhteyttä Jyväskylän sosiaalipäivystyksikön sosiaalityöntekijään.

Lastensuojeluilmoituksen tai -pyynnön vastaanottamisen jälkeen sosiaalitoimistossa tehdään arvio lapsen mahdollisesta kiireellisestä lastensuojelun tarpeesta sekä arvio [lastensuojelutarpeen selvityksen](#) tekemisestä. Jos selvitystä aletaan tehdä, se tarkoittaa perheen tilanteen ja tarpeellisten tukitoimien arviointia yhdessä perheen vanhempien ja lasten kanssa. Jatkotyöskentely perustuu lasten-

suojeluntarpeen selvitykseen ja lapselle tehtyyn asiakassuunnitelmaan. Toisinaan lastensuojelun asiakkuus alkaa kiireellisillä lastensuojelutoimenpiteillä.

Lastensuojelun palvelut ovat asiakkaille maksuttomia.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimet

Mitä? Lastensuojelussa selvitetään perheen tilannetta ja etsitään ratkaisukeinoja keskustelun, ohjauksen ja neuvonnan keinoin. Työvälineinä ovat myös erilaiset neuvottelut ja kotikäynnit. Näiden lisäksi lastensuojelulla on käytössään erilaisia avohuollollisia tukitoimia. Tukitoimet räätälöidään tarpeen mukaan ja kirjoon kuuluu monesti muitakin palveluita ja tukitoimia kuin tässä määritellyt. Toisinaan myös esimerkiksi päivähoido voidaan osoittaa avohuollon tukitoimeksi, jolloin sen merkitys perheen kuntoutumisessa nähdään tarpeellisena ja suunnitelmallisena (yhteistyö päivähoidon kanssa).

Lastensuojelun avohuollon tukitoimilla tuetaan ja autetaan lasta ja perhettä tilanteissa, jossa lapsen kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään. Jokaisella lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä olevalla lapsella on oma nimetty sosiaalityöntekijä, joka tapaa lasta ja perhettä. Sosiaalityöntekijä seuraa ja arvioi kuinka avohuollon tukitoimet auttavat perhettä ja lasta. Perheen tarvitsemaa tukea suunniteltaessa tarkastellaan palvelukarttaa ja pyritään tekemään tiivistä yhteistyötä esim. päihde- ja mielenterveyspalveluiden, terveydenhuollon, neuvolan ja päivähoidon kanssa.

Tyypillisimmät avohuollon tukitoimet on esitelty lyhyesti alla:

[Lastensuojelun perhetyöllä](#) voidaan tilanteesta riippuen tukea vanhemmuutta, ohjata ja tukea vanhempia lasten hoidossa ja kasvatuksessa sekä kodin arjen ja arkirutiinien hallinnassa. Perhetyötä tehdään pääosin perheen kotona. Jyväskylässä lastensuojelun perhetyö toimii omana yksikkönään, jossa on yli 20 perhetyöntekijää. Lisäksi perhetyötä ostetaan ostopalveluna useilta palveluntuottajilta, esimerkiksi [Keski-Suomen ensi- ja turvakodilta](#) ja [Nuorten Ystävien Avopalveluilta](#). Perhetyötä saatetaan tehdä esimerkiksi 1–3 kertaa viikossa perheen kotiin tai välittömään elinpiiriin. Perhetyötä lähelle tulee lastensuojelun avohuollon tukitoimena toteutettu [ammattilainen tukihenkilötoiminta](#) (lisätietoa tukihenkilötoiminnasta ja tukiperhetoiminnasta aiempiana tässä luvussa), jossa tuki painottuu erityisesti lapsen tukemiseen. Jyväskylän kaupunki toteuttaa tukihenkilötoimintaa sekä omana toimintana että ostaa sitä yksityisiltä palveluntuottajilta. Lastensuojelun avohuollon tukitoimena voidaan myös tarjota [kotipalvelua](#) tilapäisissä kriisitilanteissa tai tilanteissa joihin liittyy vakavia huolia perheestä. Kotipalvelun kesto on yleensä 1-3 kuukautta (kts. myös lapsiperheiden kotipalvelu tämän luvun alussa).

[Perhekuntoutus](#) on laitospalveluista vahvaa tukea perheelle, jonka kesto on keskimäärin 1-3 kuukautta. Perhekuntoutusta järjestetään Mattilan perhetukikodin [tuetun asumisen yksikössä](#) ja [Keski-Suomen ensi- ja turvakodilla](#) tai mahdollisesti esimerkiksi vanhemman päihdekuntoutuslaitoksessa, mikäli se tarjoaa koko perheen kuntoutusta. Ensi- ja turvakodilla vahvistetaan lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta sekä tuetaan perheiden elämänhallintaa ja vanhemmuutta. Ensikodilla opetellaan

vauvan hoitamista ja vanhemmuutta ympärivuorokautisen tuen avulla. Mattilan tuettu asuminen on tarkoitettu lapsiperheille, joissa tarvitaan tukea elämänhallinnassa ja arkitoiminnoissa. Perheet asuvat itsenäisesti Mattilan tuetun asumisen asunnoissa ja henkilökunta tukee heitä tarpeen mukaan mm. kasvatuskysymyksissä sekä tavallisissa arjenhallintaan liittyvissä asioissa keskimäärin 1-6 kuukauden ajan.

Ensi- ja turvakodilla on [tapaamispaikkatoimintaa](#), joka tarjoaa lapselle mahdollisuuden tavata etävanhempansa puolueettomasti, valvotusti ja turvallisesti. Tapaamispaikkatoiminnan avulla pyritään tukemaan lapsen ja etävanhemman yhteydenpitoa ja suhdetta vaikeissakin elämäntilanteissa. Tarve valvotulle tai tuetulle tapaamiselle voi tulla esimerkiksi vanhempien päihteiden käytön tai väkivaltaisen käyttäytymisen vuoksi. Tapaamispaikassa voidaan järjestää myös lasten vaihtoja vaikeissa erolanteissa.

Miten? [Lastensuojelun avohuollon tukitoimet](#) edellyttävät asiakkuutta lastensuojelussa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä päättää tukitoimista. Avohuollon tukitoimet ovat perheille maksuttomia.

Kenelle? Lastensuojelun avohuolto tukitoimien on tarkoitettu alle 18-vuotiaille lapsille perheineen. Asiakkuus määrittyy lastensuojelulain perusteella. Työskentelyn edellytyksenä on huoltajien ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus.

Avohuollon asiakkaana on vajaa 3000 lasta vuodessa (vuoden aikana, ei yhtäaikaisesti).

Järjestäjät? Lastensuojelun avohuollon palvelut on keskitetty Tapionkadun sosiaaliasemalle. Myös Korpilahden sosiaaliasemalla on lastensuojelun avohuollon palveluja.

Osa avohuollon tukitoimista toteutetaan kaupungin omana toimintana, mutta palveluita ostetaan myös yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoilta. Keskeisiä palveluntuottajia ovat muun muassa MLL, Pelastakaa Lapset ry ja Keski-Suomen Ensi- ja turvakoti. Lisäksi palveluita tuottaa iso joukko yksityisiä toimijoita.

Lotilan nuorisokodin avotyö

Mitä? Lotilan nuorisokodin avotyö yhtenä lastensuojelun avohuollon tukitoimena tarjoaa lastensuojelun piirissä oleville lapsille ja nuorille intensiivistä tukea. Keskeistä on, että koko perhe otetaan mukaan työskentelyyn, joka on luonteeltaan arvioivaa, selvittävää ja kuntouttavaa. Työskentelyn yhtenä tavoitteena on ennaltaehkäistä lasten ja nuorten sijoituksia kodin ulkopuolelle eli tässä mielessä työskentely on varhaista tukea. Työmenetelmiä lasten ja perheiden kanssa ovat mm. keskustelut, yhdessä tekeminen, opastaminen ja ohjaus. Lasta ja perhettä tavataan perheen kotona ja lapsen muussa elinympäristössä. Perheen kanssa työskentelee yksi työntekijä saaden taustatukea mm. nuorisokodilta ja muilta avotyöntekijöiltä sekä lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä. Keskimääräinen työskentelyjakso lapsen ja perheen kanssa on viisi kuukautta.

Miten? Avotyön asiakkaaksi tullaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän päätöksellä. Sosiaalityöntekijä ottaa ensin yhteyttä nuorisokodin avotyöntekijään. Alussa sovitaan aloituspalaveri

sosiaaliasemalle, johon kokoontuvat sosiaalityöntekijä, avotyöntekijä ja perhe. Jatkossa näitä palaveria pidetään 2–3 kuukauden välein. Samaan aikaan avotyön parissa voi olla noin viisikymmentä lasta ja nuorta.

Avotyö on perheelle maksuton palvelu.

Keskeiset ohjaavat tahot: Lastensuojelun avohuolto

Kenelle? Palvelu on tarkoitettu 12–17-vuotiaille lapsille ja nuorille perheineen. Edellytyksenä on Jyväskylän kaupungin lastensuojelun avohuollon asiakkuus.

Järjestäjät? Avotyötä tekee viisi avotyöntekijää, jotka toimivat [Lotilan nuorisokodin](#) alaisuudessa. Avotyö toteutetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena.

Tiesitkö? Lotilan nuorisokodin avotyötä on systemaattisesti kehitetty jo useiden vuosien ajan ja työmuodosta on saatu kiitettäviä tuloksia ja kiitettävää palautetta asiakasperheiltä.

Lapsen tai nuoren sijoitus

Mitä? Jos kotiin tarjottavat avohuollon tukitoimet eivät riitä lapsen tai nuoren tilanteen korjaantumiseksi, voidaan yhdessä lapsen tai nuoren ja perheen kanssa sopia avohuollon sijoituksesta kodin ulkopuolelle, jolloin sijoitus toteutetaan käytännössä usein [perhehoitoon](#) sijoittamisella. Ensisijainen vaihtoehto lapsille tai nuorille on sijaisperhe. Sijaisperheiden tavoitteina on tarjota lapselle perheenomainen koti, joka pystyy tarjoamaan lapsen tarpeita vastaavan turvallisen asuinympäristön. Sijoituksen aikana lapsella on oikeus tavata vanhempiaan ja lähiyhteisöään ja sijaisperheen on tuettava tätä yhteydenpitoa. Sijaisperheeseen voidaan siirtyä Mattilan perhetukikeskuksen alaisen [lyhytaikaisen perhehoidon](#) kautta. Lapsi tai nuori voi olla lyhytaikaisessa perhehoidon sijaisperheessä muutamista päivästä kuukausiin, josta hän siirtyy takaisin kotiin tai tarvittaessa pitkäaikaiseen perhehoitoon tai laitokseen. Jos perhehoitoon sijoittaminen ei ole mahdollista, niin lyhytaikaisissa sijoituksissa käytetään laitospaikkoina lähinnä kaupungin omia laitoksia: [Mattilan perhetukikotia](#), [Hovilan nuorisokotia](#), [Lotilan nuorisokotia](#), [Myllyjärven nuorisokotia](#) sekä [Palokan nuorisokotia](#).

[Kiireellinen sijoitus](#) kodin ulkopuolelle tehdään tilanteissa, joissa lapsen hyvinvointi ja turvallisuus ovat välittömässä vaarassa tai lapsi on muuten kiireellisen sijoituksen tarpeessa. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi vanhempien kykenemättömyys huolehtia lapsesta tai lapsen itsensä toisiin tai omaan itseensä kohdistunut vahingoittava toiminta. Kiireellisessä sijoituksessakin sosiaalityöntekijä selvittää lapsen tai nuoren ja vanhemman mielipiteen ellei siitä aiheudu haittaa lapselle. Lastensuojelulaki edellyttää sosiaalityöntekijää turvaamaan lapsen tilanteen, vaikka osapuolet olisivat eri mieltä asiasta. Kiireellinen sijoitus on voimassa 30 päivää, jonka aikana sosiaalityöntekijä arvioi tilannetta ja keskusteleo lapsen tai nuoren sekä vanhempien kanssa. Ensisijaisena tavoitteena on saada sijoitettu lapsi tai nuori palaamaan kotiin, mutta jos kotiin palaamiselle ei ole edellytyksiä aloitetaan huostaanoton valmistelu.

[Huostaanoton valmistelu](#) on aloitettava, jos lapsi itse tai hänen perheensä kasvuolot vaarantavat vakavasti lapsen kasvua, terveyttä ja kehitystä, eikä avohuollon tukitoimien katsota olevan riittäviä, sopivia ja mahdollisia lapsen auttamiseksi sekä jos sijaishuollon katsotaan olevan lapsen edun mukaista. Huostaanotto on voimakkain ja viimeisin lastensuojelullinen toimenpide ja huostaanotolla mahdollistetaan tarvittaessa myös lapsen pidempiaikainen sijoitus perheen ulkopuolelle. Ennen kuin lapsi sijoitetaan, sosiaalityöntekijällä on velvollisuus selvittää voiko joku muu lapsen läheinen ottaa lapsen asumaan luokseen tai muutoin olla hänelle tukena. Sijaishuoltopaikkaa valittaessa arvioidaan lapsen tarpeita ja lapsen etua. Mahdollisia sijaishuoltopaikkoja ovat mm. sukulaissijaisperhe, sijaisperhe, ammatillinen sijaisperhe, perhekoti tai lastensuojelulaitos.

Huostaanoton vahvistamisen jälkeen lapsen asiakkuus siirtyy lasten avohuollosta [sijaishuoltoon](#), joka vastaa jyvaskyläläisten huostassa olevien lasten ja nuorten asioista. Sijaishuollon sosiaalityöntekijä vastaa mm. lapsen ja nuoren hoidon onnistumisesta sijaishuoltopaikassa, asiakassuunnitelman laatimisesta, lapsen säännöllisistä kahdenkeskisistä tapaamisista ja kuulemisista, lapsen yhteydenpidon läheisiinsä turvaamisesta ja huostaanoton purkutyöskentelystä. Lapsen asuminen sijaishuoltoyksikössä kestää niin kauan kuin tarvetta on. Se päättyy kuitenkin viimeistään silloin kun nuori täyttää 18 vuotta, jonka jälkeen asiakkuus siirtyy lastensuojelun jälkihuoltoon.

Miten? Lastensuojelun sijoituksesta ja sijoituspaikasta päättää lastensuojelun sosiaalityöntekijä kun avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä. Mahdollisen huostaanoton jälkeen vastuu siirtyy sijaishuollon sosiaalityöntekijälle. Lapsi, nuori tai vanhempi ei voi itse valita sijoituspaikkaa, vaan työntekijä etsii sijoitettavalle lapselle sopivimman paikan.

Kenelle? Alle 18-vuotiaille lastensuojelun tuen tarpeessa oleville jyvaskyläläisille lapsille ja nuorille ja heidän perheilleen.

Järjestäjät? Lapsen tai nuoren sijoitusta hoitavat Jyvaskylän kaupungin lastensuojelun sosiaalityöntekijät [Tapionkadun](#) ja [Korpilahden](#) sosiaaliasemilla sekä [lastensuojelun sijaishuollon](#) sosiaalityöntekijät, kiireellisissä tapauksissa myös [sosiaalipäivystyksen](#) sosiaalityöntekijät. Sijoituspaikkoina toimivat edellä esitettyjen perhehoidon ja kaupungin omien laitosten lisäksi tarvittaessa yksityiset perhekodit ja lastensuojelulaitokset, joita on lukuisia Jyvaskylän ja Keski-Suomen alueella. Jyvaskyläläinen lapsi tai nuori voidaan tarvittaessa sijoittaa myös oman kunnan ulkopuolelle.

Tiesitkö? Jyvaskyläläisellä lastensuojelujärjestö [Pesäpuu ry:llä](#) on toimialueena koko maa. Pesäpuu ylläpitää valtakunnallista lastensuojelun erityisosaamisen keskusta. Pesäpuun tavoitteena on kehittää laadukasta ja suunnitelmallista lastensuojelutyötä ja tuoda lapsen ääntä yhä enemmän esille. Pesäpuun toiminnassa korostetaan lastensuojelun asiakkaina olevien lasten ja erityisesti sijoitettujen lasten parissa tehtävän työn tärkeyttä. Pesäpuulla on, ja on ollut, useita erityisesti sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä hankkeita.

Jälkihuolto

Mitä? Lastensuojelulain mukaista jälkihuoltoa toteutetaan siihen saakka kun sijaishuollon asiakkaana ollut nuori täyttää 21 vuotta. Jälkihuolto tarjoaa nuorelle niitä palveluja sekä sellaista apua ja tukea, joka sijaishuollon päättymisen jälkeen on tarpeellista. Jälkihuollon tavoitteena on edesauttaa nuoren aikuistumista ja itsenäistymistä.

Miten? Nuorelle nimetään oma sosiaalityöntekijä, joka tekee yhdessä nuoren, vanhempien ja/tai muiden hoitavien tahojen kanssa asiakassuunnitelmat. Nuorta voidaan tukea mm. koulunkäynnissä, ammatin hankkimisessa tai työhön sijoittumisessa sekä asunto- ja raha-asioissa. Jälkihuollon tuki voi olla ohjausta hoitoon tai terapiapalveluihin tai tukihenkilön järjestämistä. Nuori voi saada tarvittaessa jälkihuoltoon [tukiasunnon](#), mutta tukea voi saada myös omaan vuokra-asuntoon. Tukiasumisessa nuori saa apua itsenäistymiseen ja mahdollisuuden opetella yksin asumista. Tukiasumisessa nuori saa tarvittavaa apua, neuvoja ja ohjausta omalta jälkihuollon työntekijältään. Tukiasuminen päättyy kun sille ei ole enää tarvetta.

Kenelle? Jälkihuolto on tarkoitettu Jyväskylän kaupungin sijoitetuille nuorille sekä muiden kuntien jälkihuoltoon sopimuksen mukaan, siihen asti kun he täyttävät 21 vuotta.

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungin [jälkihuollon työntekijät](#) järjestävät pääsääntöisesti jälkihuoltoa jyvaskyläläisille nuorille. Mm. [Nuorten Ystävien avopalvelut](#) järjestää jälkihuoltoa ja tukiasumispalvelua Jyväskylässä asuville ulkopaikkakuntalaisille jälkihuoltoon nuorille.

Apua kriisitilanteisiin

Tässä esiteltyt palvelut auttavat lapsia, nuoria ja perheitä jos he kohtaavat yllättäviä kriisitilanteita. Perheen kriisitilanne voi olla seurausta jostakin yllättävästä tai äkillisestä tilanteesta, tai se voi olla jonkun jo pidemmän aikaa tekeillä olevan tapahtumaketjun seuraus. Yhteistä näille kriisitilanteille on se, että ne voivat koskettaa ketä tahansa lasta, nuorta ja perhettä ja että ne tulevat usein yllätyksenä. Apua kriisitilanteisiin voi hakea itselleen tai läheiselleen matalalla kynnyksellä.

Sosiaalipäivystys ja poliisin sosiaalityö

Mitä? [Sosiaalipäivystys](#) on ympärivuorokautinen palvelu, joka tarjoaa apua välitöntä puuttumista vaativaan tilanteeseen. Sosiaalipäivystyksessä järjestetään mm. kiireelliset lastensuojeluasiat ja perhekriisitilanteet sekä ohjataan aikuisväestöä erilaisissa äkillisissä sosiaalisissa ongelmatilanteissa.

[Poliisilaitoksen sosiaalityöntekijä](#) työskentelee niiden lasten, nuorten ja heidän perheidensä sekä aikuisasiakkaiden kanssa, jotka poliisin kanssa asioidessaan tarvitsevat myös sosiaalipalveluita. Tyy-

pillisesti tilanteet liittyvät rikoksen tekemiseen, pähteiden käyttöön tai johonkin yllättäen tapahtuneeseen kriisitilanteeseen. Tarvittaessa poliisilaitoksen sosiaalityöntekijä kartoittaa lastensuojelun tarvetta ja ohjaa palveluihin niin lapsia kuin aikuisiakin. Poliisilaitoksen sosiaalityöntekijän tehtävänä on huolehtia siitä, että lastensuojeluun liittyvät asiat tulevat huomioiduksi poliisin työssä ja että perheet ohjautuvat avun piiriin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Poliisilaitoksen sosiaalityöntekijä osallistuu alaikäisten kuulusteluihin ja oikeudenkäynteihin. Sosiaalityöntekijä on ennen oikeudenkäyntiä yhteydessä nuoren perheeseen ja opastaa tarvittaessa oikeudenkäyntiin liittyvissä asioissa.

Miten? Sosiaalipäivystysasioissa otetaan virka-aikana yhteyttä lastensuojelullisissa asioissa [Tapiokadun](#) sosiaaliasemalle ja aikuissosiaalityön asioissa [Hannikaisenkadun](#) sosiaaliasemalle. Jyväskylän sosiaalipäivystysyksikkö vastaa virka-ajan ulkopuolella Jyväskylän lisäksi 14 muun keskusomalaisen kunnan sosiaalipäivystyksestä. Sosiaalipäivystyksikön sosiaalityöntekijään saa yhteyden [Kriisikeskus Mobilen](#) (p. 014 266 7150) tai yleisen hätänumeron 112 kautta.

Poliisilaitoksen sosiaalityöntekijä työskentelee Jyväskylän poliisiasemalla. Poliisilaitoksen sosiaalityö on osa Jyväskylän kaupungin sosiaalipäivystyksikön työtä.

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Kenelle? Kaikille, jotka tarvitsevat kiireellistä sosiaalipäivystyksen apua. Poliisilaitoksen sosiaalityöntekijä on varsinkin niitä alaikäisiä (myös aikuisia) varten, jotka joutuvat poliisin kanssa tekemisiin ja tarvitsevat myös sosiaalipalveluita.

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungin sosiaalipalvelut

Kriisikeskus Mobile

Mitä? Kriisikeskus Mobilesta saa apua, kun on kohdannut elämässään jonkinlaisen kriisin. Mobilen voi olla yhteydessä kun on kokenut jotakin järkyttävää, menetyksen, väkivaltaa tai joutunut rikoksen uhriksi. [Kriisi](#) voi olla seuraus jostakin äkillisestä tapahtumasta tai se voi olla seurausta useista kuormittavista tapahtumista. Mobilessa tehdään myös [väkivaltatyötä](#), [RIKU-työtä](#) ja siellä toimii [sosiaalietupäivystys](#). Näistä työmuodoista on kerrottu laajemmin toisaalla tässä luvussa.

Miten? Mobile on avoinna vuoden jokaisena päivänä, 24/h vuorokaudessa. Mobilessa autetaan kriisin kohdannutta ihmistä erilaisin työtavoin. Mobilen [toimintamuotoja](#) kriisitilanteessa ovat puhelinauttaminen, tapaamiset kriisikeskuksessa, kotikäynnit asiakkaan luokse, laitospäivystykset ja ohjaaminen sekä saattaminen jatkohoitoon. Kriisityöntekijät pyrkivät tekemään kotikäynnin kriisin kohdanneen asiakkaan luokse hänen siihen suostuessaan mahdollisimman nopeasti yhteydenoton jälkeen.

Mobilen palvelut ovat asiakkaille maksuttomia ja luottamuksellisia. Asiakas voi keskustella myös nimettömänä. Mobilen toimintaan kuuluu vaitiolovelvollisuus, mikä kuitenkin väistyy jos esiin tulee lastensuojelullinen huoli.

[Mobileen](#) voi soittaa 24h/vrk (014-266 7150), tulla käymään ilman ajanvarausta tai ottaa yhteyttä nettilomakkeen kautta. Päälekkäisten asiakastilanteiden vuoksi työntekijät voivat olla tilapäisesti varattuina. Mobilessa ainoastaan väkivaltatyöntekijät työskentelevät ajanvarausperiaatteella.

Mobileen tulee vuosittain yhteydenottoja tuhansittain, vuonna 2014 noin 14 000 puhelua ja tämän lisäksi vielä asiakaskäynnit Mobilessa ja kotikäynnit asiakkaiden luokse.

Keskeiset ohjaavat tahot: poliisi ja pelastustoimi, sosiaali- ja terveydenhuolto, koulut ja oppilaitokset, omaiset, järjestöt

Kenelle? Mobilen palvelut ovat tarkoitettu kaikille kriisin kokeneille tai muuten keskusteluapua tarvitseville, myös alaikäisille, jyvaskyläläisille sekä [14 muun](#) keskisuomalaisen kunnan asukkaalle.

Järjestäjät? Kriisikeskus Mobilea ylläpitää Jyväskylän Seudun Mielenterveysseura ry. Mobilessa työskentelee 14 työntekijää ja kriisityöhön koulutettuja vapaaehtoisia.

Turvakoti

Mitä? Turvakoti tarjoaa turvallisen ja väliaikaisen paikan asua tilanteissa, joissa kotona oleminen on mahdotonta lähisuhdeväkivallan tai sen uhan vuoksi. Väkivalta voi olla fyysistä, henkistä, taloudellista tai seksuaalista. Turvakodissa on henkilökuntaa ympärivuorokauden. Turvakoti auttaa kriisistä (esim. parisuhdeväkivalta) selviämistä myös puhelinneuvonnalla, kotikäynneillä, tarjoamalla keskusteluapua sekä yksilö-, pari- ja perhetapaamisten avulla.

Lapset voivat asua toisen vanhemman kanssa turvakodissa, kunnes tilanteeseen löytyy joku toinen ratkaisu. Turvakoti huomioi lasten näkökulman työskentelytavoissaan. Turvakoti pyrkii olemaan mahdollisimman kodinomainen yksikkö, jossa on paikat viidelle perheelle. Jokaisen perheen turvakodissa oloaika määritellään tilanteen mukaan. Perheen ollessa turvakodissa, määritellään väkivallan kokijalle ja lapsille omat työntekijät. Omat työntekijät keskustelevat kokijan ja lasten kanssa ja antavat tietoa mm. parisuhdeväkivallasta ja väkivallan traumatisoivista tekijöistä. Väkivallan tekijäkin voi saada apua tilanteeseensa turvakodin kautta. Väkivaltatyön avopalvelut voivat tarjota pitkäaikaistakin tukea väkivaltakysymyksissä turvakotijakson jälkeen. Avopalvelujen tuen tarjoaminen on mahdollista myös ilman edeltävää turvakotijaksoa.

Miten? Turvakotien kustannuksista huolehtii 1.7.2015 alkaen valtio, eikä turvakotiin tarvita enää maksusitoumusta oman kunnan sosiaalityöntekijältä. Jos henkilö kokee lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa elämässään, hän voi itse hakeutua suoraan turvakotiin ympäri vuorokauden. Turvakotiin voivat hakeutua sekä lapsettomat että perheelliset henkilöt, yksin tai yhdessä lasten kanssa. Turvakodin henkilökunta arvioi tilanteen tapauskohtaisesti. Turvakotiin voi tulla mistä tahansa kunnasta.

Kenelle? Lähisuhdeväkivaltaa kokeneille henkilöille ja heidän lapsilleen.

Järjestäjät? [Keski-Suomen ensi- ja turvakoti](#)

Kriisiavustusta lapsille, nuorille ja perheille

Mitä? Äkillisen kriisin sattuessa lapsilla, nuorilla ja perheillä on mahdollista saada taloudellista apua tai tavaralahjoituksia useilta toimijoilta Jyväskylän alueella. Vähävaraiset perheet voivat saada harkinnanvaraista apua myös lasten ja nuorten harrastustoimintaan. Osa avuntarjoajista voi antaa apua ja tukea myös kohdennetusti esimerkiksi huostaan otetuille lapsille ja nuorille tai antaa tavaralahjoituksia sijaisperheille joihin sijoitetaan äkillisesti lapsi.

Miten? Avuntarvitsija voi itse olla yhteydessä apua tarjoaviin tahoihin. Ihmisiä ohjataan ja neuvotaan äkillisen kriisin sattuessa ottamaan yhteyttä apua tarjoaviin tahoihin myös Kriisikeskus Mobilesta, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä esimerkiksi ensi- ja turvakodilta.

Kenelle? Äkillisen kriisin kohdanneille ihmisille (esimerkiksi tulipalo, omaisen kuolema) sekä vähävaraisille lapsille, nuorille ja perheille.

Järjestäjät? Jyväskylän alueella apua tarjoavat mm. seuraavat tahot: [Lapsen Aika Säätio](#), [Hope](#), [Punainen Risti](#) ja [Jyväskylän seurakunnan diakoniatyö](#)

Rikosuhripäivystys eli RIKU

Mitä? Rikosuhripäivystyksen tehtävänä on parantaa rikosten uhrien, heidän läheistensä ja rikosasian todistajien asemaa yhteiskunnallisella vaikuttamisella ja matalankynnyksen tuki- ja neuvontapalveluiden tuottamisella. RIKU:n [tuki- ja neuvontapalveluita](#) ovat auttava puhelin, juristin puhelinneuvonta, tukihenkilötoiminta, neuvontapalvelut verkossa sekä todistajien tuki. Rikosuhripäivystys antaa neuvoja mm. [rikosprosessin kulusta](#), kuulustelusta, oikeudenkäynnistä sekä korvaushakemuksista. Rikosuhripäivystyksen avun ja neuvonnan piiriin hakeudutaan tyypillisimmin kun on jollakin tasolla kohdattu joku seuraavista rikoksista: lähisuhdeväkivalta, muu pahoinpitely, seksuaalirikos, ryöstö, henkirikos, omaisuusrikos, kunniaan kohdistunut rikos, häirintä, vainoaminen ja erilaiset yksilöön kohdistuvat omaisuusrikokset.

Rikosuhripäivystyksen palvelupisteestä voi saada koulutetun, vapaaehtoisen Rikosuhripäivystyksen tukihenkilön, jonka kanssa voi keskustella rikokseen liittyvistä kokemuksistaan ja joka on asiakkaan niin halutessa hänen henkisenä tukena rikosasian käsittelyn eri vaiheissa (esimerkiksi kuulustelussa, oikeusapu- ja asianajotoimistossa, oikeudenkäynnissä). Tukihenkilö tapaa asiakasta yleensä muutama kertaa ennen oikeudenkäyntiä, lähtee tarvittaessa mukaan kuulusteluun ja asianajajaa tapamaan sekä on mukana henkisenä tukena oikeudenkäynnissä. Vapaaehtoisen tukihenkilön ja asiakkaan tukisuhdetta koordinoi RIKUn toiminnanohjaaja.

Miten? Rikosuhripäivystykseen [saa yhteyden](#) puhelimitse, verkossa sekä henkilökohtaisin tapaamisin palvelupisteessä. [Jyväskylän palvelupiste](#) on Kriisikeskus Mobilessa.

Rikosuhripäivystyksen toiminta on asiakkaille maksutonta ja luottamuksellista.

Kenelle? Rikosuhripäivystyksen palvelut ovat tarkoitettu rikoksen uhreille, uhrien läheisille ja rikosasiassa todistaville. RIKUn palvelut ovat tarkoitettu myös alaikäisille rikoksen uhreille ja heidän läheisilleen. Rikosuhripäivystyksellä on omat [www-sivut nuorille](http://www.sivut.nuorille), jossa rikosprosessiin liittyvät asiat on selvitetty nuorten maailmaan sopivalla tavalla.

Järjestäjät? Jyväskylässä Rikosuhripäivystyksen toimintaa koordinoi [Kriisikeskus Mobilen RIKU-työ](#) Mobilen tiloissa.

Rikosuhripäivystyksen toimintaa ylläpitävät Suomen Punainen Risti, Ensi- ja turvakotien liitto, Suomen Mielenterveysseura, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Settlementiliitto ja Kirkkohallitus. Toimintaa koordinoi valtakunnallisesti Suomen Mielenterveysseura. Pääasialliset rahoittajat ovat Raha-automaattiyhdistys ja valtio.

Rikos- ja riita-asioiden sovittelu

Mitä? Rikos- ja riita-asioiden sovittelun avulla osapuolilla on itsellään mahdollisuus päästä vaikuttamaan asiansa ratkaisuun. Sovitella voi monenlaisista asioista, mm. väkivaltarikoksista, omaisuusrikoksista ja ilkivallan teoista, sekä erilaisista yksityishenkilöiden välisistä riita-asioista. Lähisuhdeväkivaltaa voi sovitella ainoastaan, jos poliisi tai syyttäjä tekee aloitteen sovittelusta. Muista asioista aloitteen sovittelusta voi tehdä mm. henkilö itse, poliisi, syyttäjä tai sosiaaliviranomainen. Sovittelu edellyttää, että molemmat osapuolet suostuvat sovitteluun. Alaikäisen ollessa mukana sovittelussa, on hänellä oltava myös huoltajan suostumus. Sovittelu mahdollistaa osapuolten tapaamisen, asian käsittelyn, kuulluksi tulemisen ja asiaan liittyvien tunteiden käsittelyn.

Miten? Sovitteluneuvottelussa pyrkimyksenä on löytää molempia osapuolia tyydyttävä ratkaisu puolueettomien, koulutettujen vapaaehtois-sovittelijoiden avustuksella. Sovittelukeskustelun aikana käsitellään tapahtumat ja pyritään saavuttamaan keinot sopia tapahtumat. Sovittelussa voidaan sopia tapahtuneen hyvittämisestä ja vahinkojen korvaamisesta. Jos sovittelussa päästään sovintoon niin laaditaan sopimusasiakirja, jonka sovittelijat varmentavat allekirjoituksillaan.

Sovittelutoimisto selvittää aloitteiden sopimisen sovittelutoimintaan, seuraa sopimusten toteutumista sekä tiedottaa sovittelutuloksista viranomaisia, ala-ikäisten kohdalla mm. sosiaalityöntekijää.

Palvelu on osallistujille vapaaehtoista, luottamuksellista ja maksutonta.

Kenelle? Rikos- ja riita-asioiden osapuolille, myös ala-ikäisille

Järjestäjät? [Keski-Suomen sovittelutoimisto](#) ja työntekijöiden kouluttamat sekä ohjaamat vapaaehtoissovittelijat

1.4 YHTEISÖLLISYYDEN JA TOIMINNALLISUUDEN TUKIPILARI

Tässä esiteltävät toimintamuodot ja palvelut liittyvät lasten, nuorten ja perheiden ajanviettoon, harrastuksiin ja monenlaiseen muuhun yhteiseen toimintaan. Monissa toiminnoissa korostuu yhteisöllisyys tarkoittaen esimerkiksi vertaistukea ja/tai ystävyyssuhteita. Toiminnallisuus puolestaan tarkoittaa tekemistä, kokeilua ja kokemista. Toimintaa on hyvin runsaasti ja tämän luvun tarkoituksena on kuvata toiminnan kirjoa.

Perheiden ryhmä- ja vertaistoiminta

Perheille on tarjolla ryhmä- ja vertaistoimintaa, jossa keskeistä on ohjattu tai omatoiminen tekeminen sekä ajan viettäminen ja yhdessäolo muiden perheiden kanssa. Ryhmämuotoisesta, mahdollisesti ohjatusta toiminnasta voi saada eväitä, vertaistukea ja sisältöä omaan arkeen sekä keinoja hallita omaa elämäntilannettaan.

Huom! Listaus on esimerkinomainen ja antaa käsitystä toiminnan luonteesta ja järjestävistä tahoista.

Perhe-elämään valmistavat ryhmät ja vauvaperhetoiminta

Mitä? Vauvoille vanhempineen on tarjolla (eka)vauvaryhmiä ja erilaisia avoimia vauvaperhekoontumisia [lähes päivittäin](#). Jyväskylässä ekavauvaryhmiä järjestää seurakunta yhteistyössä neuvolan kanssa. Jokaisessa [aluiseurakunnassa](#) on joko avoin vauvaryhmä tai ennakoilmoittautumisen vaativa ekavauvaryhmä. Ekavauvaryhmä on vertaisryhmä ja kohtaamispaikka ensimmäisen lapsen saaneille perheille. Vauvaryhmässä erilaiset vauvaperheet kohtaavat. Välillä Jyväskylässä on järjestetty myös ns. tokavauva-ryhmiä.

Jyväskylän äitiysneuvolat järjestävät lasta odottaville perheille [perhevalmennusta](#). Perheryhmän tavoitteena on vahvistaa vanhempien tietoja ja taitoja, jotta arki vauvan kanssa sujuisi hyvin. Perhevalmennusryhmä antaa myös mahdollisuuden kohdata muita lasta odottavia perheitä.

Jyväskylässä toimii Imetystuki ry:n järjestämänä [imetystukiryhmä](#). Ryhmän tarkoituksena on tarjota vertaistukea samassa elämäntilanteessa oleville äideille. Tapaamiset ovat maksuttomia, avoimia ja suunnattu odottaville ja imettäville äideille. Ennakoilmoittautumista ei tarvita.

Miten? Toimintaan pääsee, kun vanhempi saa tietoa toiminnasta ja lähtee mukaan.

Avoimet vauvaryhmät ja ekavauvaryhmät ovat pääosin maksuttomia, mutta edellyttävät ilmoittautumista.

Oman alueen äitiysneuvolan järjestämään perhevalmennukseen ilmoittaudutaan ennakkoon. Osallistuminen on maksutonta.

Kenelle? Toiminnat on suunniteltu lastaodottaville ja vauvaperheille. Ekavauva-ryhmätoiminta on tarkoitettu perheille, jotka saavat ensimmäisen lapsen.

Järjestäjät? Ev.-lut. seurakunnan [alueseurakunnat](#) järjestävät (eka)vauvaryhmiä kattavasti ympäri Jyväskylää. Vastaavanlaista toimintaa järjestävät silloin tällöin myös muut tahot.

Perhevalmennusta järjestävät [äitiysneuvolat](#). Imetystukea järjestää Jyväskylän [imetystuki ry](#).

Perhekahvilat, avoin päiväkotiki ja perheryhmät

Mitä? [Perhekahvilat](#) toimivat tyypillisesti avoimin ovin ja toiminta on vapaamuotoista juttelua ja seurustelua, leikkimistä lasten kanssa sekä mahdollisia asiantuntijoiden alustuksia. Perhekahviloista lapsille löytyy aktiviteettia ja vanhemmat saavat juttuseuraa, tarkoituksena onkin verkostoitua muiden samanlaisessa elämäntilanteessa olevien perheiden kanssa. Perhekahvila kokoontuu esimerkiksi kerran viikossa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Jyväskylän paikallisyhdistykset järjestävät [perhekahviloita](#) ympäri kaupunkia.

[Avoin päiväkotiki](#) on tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Toiminnassa korostuvat lasten kehityksen ja vanhemmuuden tukeminen sekä perheiden verkostoituminen. Toiminta koostuu lasten vapaasta leikistä ja ohjatusta, toiminnallisesta tuokiosta. Toimintaa on muutamana päivänä viikossa.

[Perheryhmät](#) ovat avoimia ryhmiä, joihin voi osallistua vanhempi, isovanhempi, kummi tai joku muu aikuinen lapsen kanssa. Perheryhmiin ei tarvitse ilmoittautua etukäteen. Perhekerhoryhmiä ovat mm. perheolkkari, iltaperhekerho, isovanhemman kaa, tarinatupa ja perhepysäkki. Vauvaperheille on tarjolla myös erilaisia ryhmiä mm. pallerot ja vauvaperhepesä. Ekavauvakerho järjestetään erikseen, ja siihen on ennakoilmoittautuminen.

[Perhekerho](#) puolestaan voi tarkoittaa esimerkiksi ohjattua vanhempi-lapsikerhoa, joka kokoontuu vaikkapa kahdeksan kertaa tai vaihtoehtoisesti toimii avoimin ovin. Perhekerhoon voi lähteä lapsen kanssa myös esimerkiksi isovanhempi, kummi tai muu lapsen hoitaja. Perhekerhon tavoitteena on tarjota lapselle kokemusta lapsiryhmästä ja vanhemmalle vertaistukea.

Miten? Toimintaan pääsee, kun vanhempi saa tietoa toiminnasta ja lähtee mukaan. Suurimpaan osaan toiminnasta ei tarvita ennakoilmoittautumista ja niissä voi käydä silloin kuin itselle sopii. Ryhmämuotoisiin perhekerhoihin on yleensä ilmoittauduttava etukäteen.

Perhekahvilat ja perheryhmät ovat pääosin maksuttomia. Pieni kahvimaksu tms. voidaan periä. Avoimesta päiväkodista peritään pieni perhekohtainen maksu. Perhekerhossa on pieni maksu.

Kenelle? Toimintaan osallistuu pääosin lapsiperheitä, joissa lapset ovat alle kouluikäisiä. Toiminta on tarkoitettu lapsille ja vanhemmille. Myös isovanhemmat ja muut hoitajat toivotetaan tervetulleiksi mukaan toimintaan yhdessä lapsen kanssa.

Järjestäjät? Järjestäviä tahoja ovat [kaupungin varhaiskasvatuspalvelut](#), [Jyväskylän ev.lut seurakunta](#), [Mannerheimin Lastensuojeluliitto](#), [Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisyhdistykset](#) sekä muut yhdistykset ja yksityiset toimijat. [Monikulttuurikeskus Glorian](#) yhtenä toimintamuotona ovat monikulttuuriset perhekahvilat.

Tiesitkö? Pääosa toiminnasta järjestetään päiväsaikaan. Myös niillä perheillä, jotka ovat päiväsaikaan estyneet osallistumasta toimintaan, voi olla tarve ja halu perhekahvila- tai kerhotoimintaan. Tähän tarpeeseen on pyritty järjestämään kerhoja ja kahviloita myös ilta-aikaan ja viikonloppuisin. Osa seurakunnan perhekerhoista toimii ilta-aikaan.

Perheiden vertaisryhmätoiminta

Mitä? Yhteisöllistä ryhmä- ja vertaistoimintaa on myös erilaisissa potilas-, etu- tai muissa järjestöissä. Vertaisryhmille on tyypillistä, että ryhmiä alkaa ja loppuu jatkuvasti riippuen vertaistuen tarvitsejoiden määrästä ja organisoijien aktiivisuudesta.

Esimerkkinä vertaistuesta on [keskoslasten vanhempien vertaisryhmä Hätähouset](#), joka kokoontuu MLL:n Jyväskylän yhdistyksen tiloissa Tourutuvalla tai [Keski-Suomen Monikkoperheet ry](#), joka tarjoaa vanhemmille vertaistukea monikkoarjesta järjestämissään tapahtumissa ja toiminnoissa. Lisäksi on olemassa itseohjautuvia ryhmiä, kuten [allergisten ja astmaperheiden ryhmä](#).

Lisäksi kaupungin palveluista esimerkiksi [perheneuvola](#) järjestää ryhmämuotoista, ohjattua ja vertaistuellista toimintaa, kuten Mitä kieltää, mitä sallia -ryhmä murrosikäisten lasten vanhemmille sekä Vanhempana vahvemmaksi – kohti myönteistä vuorovaikutusta -ryhmä. Neuvolan perhetyö järjestää yksin äitinä -valmennuksen jatkona [yksin äitinä -vertaisryhmää](#). Keski-Suomen ensi- ja turvakoti järjestää maksuttomia [Eroneuvo-tilaisuuksia](#) kaikille eroa pohtiville tai jo eronneille vanhemmille sekä eronneiden sukulaisille ja ystäville. Eroneuvo-tilaisuuksissa paikalla on ammattilaisten lisäksi vertaistukijoita, jotka ovat itse eronneita vanhempia. Tilaisuuksiin ei tarvitse ilmoittautua erikseen ja sinne voi osallistua nimettömänä.

Seurakunta järjestää myös erilaisia vertaisryhmiä, esimerkiksi [sururyhmiä vanhempansa menettäneille lapsille](#).

Miten? Toimintaan pääsee, kun vanhempi saa tietoa toiminnasta ja lähtee mukaan. Vapaamuotoiseen toimintaan ei välttämättä tarvitse ilmoittautua etukäteen, mutta ryhmiin on yleensä ilmoittautuminen.

Toiminta on pääosin maksutonta.

Kenelle? Toiminta on tarkoitettu vanhemmille/perheille, joita asia tai teema koskee. Osa perheneuvolan ryhmistä kootaan perheneuvolan asiakkaista, osa on tarkoitettu perheille asiakkuudesta riippumatta. Perheneuvolan ryhmät on tarkoitettu alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmille.

Lasten ja nuorten ryhmätoiminta

Tähän on listattu joitakin toimijoita ja toimintoja, jotka tarjoavat vaihtoehtoja lasten ja nuorten vapaa-aika- ja harrastustoimintaan. Huom! Listaus on esimerkinomainen ja antaa käsitystä toimintaa järjestävistä tahoista. Huomattavaa on, että ryhmätoimintaa toteutetaan myös esimerkiksi lasten kerhotoiminnassa ja koulujen kerhoissa (kts. kappaleessa 1.1 Lasten kerhotoiminta ja Koulujen kerhotoiminta).

Partio

Mitä? Partio on kasvatusjärjestö, jonka tavoitteena on tukea lasten ja nuorten kasvua. Partiossa opetellaan arjen taitoja ja tietoja, ryhmässä toimimista ja toimeen tarttumista. Partio toiminta on yhdessä tekemistä.

Miten? Partioon pääsee mukaan liittymällä paikalliseen partiolippukuntaan eli partiotoiminnan paikallisyhdistykseen. Jyväskylässä toimii yhteensä 19 lippukuntaa. Yhteislippukunta on lippukunta sekä tytöille ja pojille. Jyväskylän kaupungin alueella on yhteensä noin 1 500 partiolaista.

Partio on suhteellisen edullinen harrastus. Vuosittainen jäsenmaksu on noin 60 euroa, jonka päälle voi tulla joitakin tapahtuma-, suoritus- tai leirimaksuja.

Kenelle? Partioon voi tulla minkä ikäisenä tahansa. Partio toiminta on jaettu iän perusteella viiteen ikäkauteen. 7–9-vuotiaat ovat sudenpentuja, 10–12-vuotiaat ovat seikkailijoita, 12–15-vuotiaat tarpojia, 15–17-vuotiaat samoajia ja 18–22-vuotiaat vaeltajia. Aikuiset ohjaavat lasten ja nuorten toimintaa.

Järjestäjät? Partion ytimen muodostavat paikallisyhdistykset, lippukunnat, jotka vastaavat säännöllisen viikkotoiminnan järjestämisestä. Lippukuntien toiminta on organisoitu ryhmiin ikäkausijaon mukaan. Lippukuntien toiminnasta vastaavat vapaaehtoiset nuoret ja aikuiset partiojohtajat. Lippukunnan tukena on usein taustayhteisö, esimerkiksi seurakunta, kunta tai muu yhteisö.

[Jyväskylän Partiolaiset ry](#) on Jyväskylän kaupungin alueella toimiva partiolaisten aluejärjestö, jonka tehtävänä on tukea ja edistää alueen [lippukuntien](#) toimintaa yhteistyössä piirijärjestö [Järvi-Suomen Partiolaiset ry:n](#) kanssa.

Jyvälän lasten ja nuorten toiminta

Mitä? Jyvälän Settlementti ry on sitoutumaton settlementtiperustainen kansalaisjärjestö. Jyväskylä on pitkäaikainen ja monipuolinen alueellinen toimija, jonka keskeisinä toimialoina ovat kasvatus, koulu- ja sosiaaliset hankkeet.

Jyvälän kansalaisopisto tarjoaa kursseja asiakkaiden toiveiden ja tarpeiden mukaan. Jyvässä on ryhmiä ja harrastusmahdollisuuksia myös [lapsille](#), kuten jumppaa sekä kuvataiteen ja kädentaitojen opetusta. Jyväjä järjestää myös [jälkkäritoimintaa](#) osalla Jyväskylän kouluista.

Jyvälän Settlementin nuorisotoiminta järjestää nuorille kerhoja ja vapaa-ajan toimintaa, kuten erilaisia tanssi- ja musiikkitoimintaa. Jyvässä toimii tällä hetkellä (kevät 2015) kaksi nuorille ja perheille suunnattua hanketta. [Oiva ja Ilona -hankkeessa](#) kehitetään sukupuolisensitiivistä, sosiaalista erityisnuorisotyötä. Toiminta on suunnattu pääosin 12–28-vuotiaille lapsille ja nuorille. [Nuoruus ja vanhemmuus -hankkeessa](#) tuetaan nuoria alle 25-vuotiaita äitejä ja alle 29-vuotiaita isiä nuoruuden ja vanhemmuuden yhdistämisessä.

Jyvässeudun 4H-yhdistys

Mitä? 4H-yhdistys tarjoaa [lapsille](#) ja [nuorille](#) kerhoja, kursseja, leirejä, koulutuksia, kesätöitä ja tapahtumia Jyvässeudulla. Lastenkerhoja on ympäri kaupunkia ja niiden aiheet vaihtelevat askartelusta kokkauksen kautta hevostenhoitoon.

Nuorille 4H-yhdistys järjestää tapahtumia, työmahdollisuuksia mm. lastenhoitajina, kerhon vetäjinä tai koiran ulkoiluttajina, harrastuksen omaista 4H-yrittötoimintaa ja monenlaista muuta toimintaa.

Miten? Kerhoihin ja toimintaan ilmoittaudutaan erikseen. Paljon on myös tapahtumia, joihin ei tarvitse ilmoittautua ennakoon. Lisätietoja voi kysellä kunkin alueen vastuuhenkilöiltä.

Kustannukset ovat kohtuullisia. 4H-yhdistyksen vuosittainen jäsenmaksu on 30 € ja sen lisäksi tulevat kerho yms. maksut.

Kenelle? Kaikille lapsille ja nuorille avointa toimintaa. Osaan toimintaa vaaditaan [4h-jäsenyys](#). Lasten kerhot ovat tarkoitettuja 6–12(14)-vuotiaille lapsille. Nuorten toiminta on tarkoitettu 13-ikävuodesta ylöspäin.

NUKSU -Nuorten Keski-Suomi ry

Mitä? Nuksu (Nuorten Keski-Suomi) ry on palvelujärjestö, jonka kohderyhmänä ovat 11–24-vuotiaat nuoret ja nuorten elämään vaikuttavat aikuiset ja muut tahot. NUKSU järjestää monenlaista toimintaa ja on sen lisäksi mukana useammassa nuorten elämään vaikuttavassa hankkeessa. Nuorille näkyvimpiä NUKSU:n tuottamia asioita ovat [Toukofest](#) ja [LastenParlamentti](#). Niitä molempia on esiteltävä enemmän toisaalla tässä selvityksessä.

Nuorten Keski-Suomi toteuttaa [iltapäivätoimintaa](#) 7–9-luokkalaisille Jyväskylässä. Ohjattu toiminta perustuu järjestön toimintaideaan, jossa nuorille annetaan vastuuta ja haasteita yrittäjyyskasvatuk-

sen menetelmin. Kerhotoiminta on mukavaa yhdessäoloa, ideointia, suunnittelua ja toteutusta sekä samalla tärkeiden taitojen oppimista.

Kenelle? NUKSU:n kohderyhmänä ovat 11–24-vuotiaat nuoret.

Punaisen Ristin nuorisotoiminta

Mitä? Punainen Risti järjestää Jyväskylässä varhaisnuorille kerhotoimintaa. Reddie Kidsissä 7–12-vuotiaat tutustuvat leikin lomassa Punaisen Ristin arvoihin ja toimintaan. Jyväskylässä järjestetään myös LäksyHelppi-kerhotoimintaa, jossa vapaaehtoiset tarjoavat apua kotitehtävien kanssa. Samalla voi keskustella koulunkäyntiin liittyvistä asioista. LäksyHelppi on osa Punaisen ristin monikulttuurisuustoimintaa, mutta se on avoinna kaikille lapsille.

Jyväskylän seurakunnan ryhmätoiminta kouluikäisille ja nuorille

Mitä? Nuorille on tarjolla erilaisia tapahtumia, leirejä, retkiä ja konsertteja säännöllisen viikkotoiminnan ja kerhojen lisäksi. Nuorille järjestetään nuorten iltoja seurakuntien tiloissa. [Rippikoulut](#) ja rippikouluihin liittyvä isokoulutus ovat myös tärkeä osa seurakuntien nuorten toimintaa.

Kouluikäisille seurakunta tarjoaa kerhoja, retkiä, tapahtumia ja monenlaista muuta toimintaa. Kerhotoiminta on runsasta ja monipuolista ympäri kaupungin; seurakunta järjestää mm. kokki-, sähkö-, liikunta- ja monitoimikerhoja.

Miten? Tarkemmat tiedot nuorten ryhmistä ja toiminnasta löytyvät [alueseurakuntien nuorten sivuilta](#) ja kouluikäisten toiminnasta [alueseurakuntien kouluikäisten sivuilta](#).

Kenelle? Kaikille ikäryhmään kuuluville nuorille ja kouluikäisille, jotka ovat halukkaita osallistumaan seurakunnan toimintaan.

Järjestäjät? Jyväskylän seurakunnan alueseurakunnat

Jyväskylän seurakunnan vammaisnuorisotyö

Mitä? Jyväskylän ev.lut seurakunnan vammaistyö tarkoittaa moninaista kerho-, leiri- ja retkitoimintaa, johon vammaisten nuorten on mahdollista osallistua toimintakyvystään riippumatta ja jossa heidän toimintakykyään pyritään tukemaan suunnitelmallisesti. Seurakunnassa on myös sisupartio-toimintaa. Lisäksi seurakunta kouluttaa vammaisille nuorille avustajia, joiden avulla heidän on mahdollista osallistua myös alueseurakuntien toimintaan.

Vammaisnuorisotyössä myös nuoren perhe otetaan vahvasti mukaan toimintaan.

Miten? Toiminta on Jyväskylän seudulla tunnettua ja eri tahot osaavat ohjata vammaisia nuoria toiminnan piiriin.

Kerhotoiminta on pääosin maksutonta, mutta esimerkiksi leiritoiminnasta peritään kuluja.

Keskeiset ohjaavat tahot: neuvolat, kouluterveydenhuolto, perusopetus, koulukuraattorit, seurakunnan toiminta jne.

Kenelle? Toiminta on tarkoitettu kouluikäisille ja sitä vanhemmille nuorille.

Järjestäjät? Vammaisnuorisotyötä tehdään koko seurakunnan laajuudessa nuorisotyön yksikössä. Huomattava kuitenkin on, että vammaiset nuoret ovat mukana myös [aluseurakuntien](#) erilaisissa toiminnoissa ja että seurakunnalla on erikseen toimintaa [erityisryhmille](#).

Lasten ja nuorten vertais- ja vapaa-ajantoiminta

Lapsille ja nuorille on tarjolla ryhmien lisäksi monenlaista vertaistoimintaa, jossa tarkoituksena on toimia yhdessä samanikäisten tai -henkisten ikätovereiden kanssa. Lapsille ja nuorille on suunnattu myös tiloja, joissa he voivat viettää yhdessä vapaa-aikaansa joko ohjatusti tai vapaamuotoisesti oleskellen.

Jyväskylän LastenParlamentti ja Nuorisovaltuusto

Mitä? Jyväskylän [LastenParlamentti](#) on 1–6-luokkalaisten vaikuttamistaitoja kehittävä toimimiskanava. LastenParlamentin tarkoituksena on tarjota alakouluikäisille lapsille mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin asioihin ja nostaa lasten ääntä paremmin kuuluviin kaupungin päätöksenteossa. Jyväskylässä toimii yhdeksän alueellista [PikkuParlamenttia](#), jotka voivat vaikuttaa lähiympäristönsä asioihin esim. kannanottojen, aloitteiden ja tempausten avulla. LastenParlamentin toiminta lähtee liikkeelle siten, että (ala)kouluista valitaan edustus PikkuParlamentteihin. Parlamenttien kokoontumisissa sekä niiden välissä tapahtuvassa työskentelyssä kouluilla valmistellaan asioita, jotka viedään kevättalvella pidettävään kaikille PikkuParlamenttien edustajille tarkoitettuun [Suurlistuntoon](#).

Jyväskylän [nuorisovaltuusto](#) on puolestaan 13–20-vuotiaiden lasten ja nuorten vaikuttamiskanava. Pyrkimyksenä on parantaa nuorten osallisuutta sekä kehittää nuorten vaikuttamismahdollisuuksia. Noin 20–40 henkinen valtuusto valitaan vuosittain yläkouluilta, nuorisotiloilta, toisen asteen oppilaitoksilta sekä ns. vapailta paikoilta. Nuorisovaltuustolla on säännölliset kokoukset, ml. vuosittainen huippukokous.

Kenelle? LastenParlamentti on ala-asteikäisten lasten ja nuorisovaltuusto 13–20-vuotiaiden nuorten vaikuttamiskanava.

Järjestäjät? Jyväskylän LastenParlamentti toteutetaan [kaupungin opetustoimen](#) ja [Nuorten Keski-Suomi ry:n](#) välisenä yhteistyönä. Toiminta käynnistettiin Jyväskylässä uudelleen vuonna 2010 osana valtakunnallista Dynamo-hanketta. Ensimmäinen nuorisovaltuusto aloitti toimintansa vuonna 2009. Vuoden 2013 alusta Jyväskylän nuorisovaltuusto on toiminut [Jyväskylän kaupunginhallituksen](#) alaisuudessa.

Aluenuorisotyö ja -tilat

Mitä? Jyväskylän kaupungin nuorisopalveluilla on kymmenkunta nuorisotaloa eri puolilla kaupunkia, esimerkiksi Kuokkalassa nuorisotila [NuortenMessi](#) ja Säynätsalossa nuorisotila [Pelisilmä](#). Tilat ovat nuorille auki useana iltana viikossa. Tiloissa voi esimerkiksi pelata erilaisia pelejä, lukea lehtiä, kuunnella musiikkia sekä seurustella kavereiden kanssa. Paikalla on aina myös vähintään yksi aikuinen ohjaaja. Nuoret voivat osallistua tilassa järjestettyihin toimintoihin tai ideoida ja toteuttaa niitä itse. Nuorisotiloilla voidaan toteuttaa esimerkiksi bändi- ja peli-iltoja sekä järjestää moninaisia ryhmiä/projekteja, joita nuoret ovat itse mukana tekemässä. (kts. myös Kulttuurinen nuorisotyö kohdasta Veturitallit, Kiskoklubi)

Miten? Tilat ovat maksuttomia ja oleminen vapaamuotoista.

Kenelle? Alueiden nuorisotilat ja niiden toiminta on tarkoitettu pääsääntöisesti 13–18-vuotiaille nuorille. Toimintaa voidaan kuitenkin kohdistaa myös nuoremmille, 5. ja 6. luokkalaisille, esimerkiksi iltapäivän avoimien ovien muodossa.

Järjestäjät? Järjestäjänä toimii [Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut](#)

Walkers-kahvila

Mitä? Walkers-kahvila on matalan kynnyksen toimintaa, mikä toimii Veturitallien Kiskoklubilla joka toinen perjantai klo 17-23. Kahvilassa nuoret voivat tavata kavereitaan ja viettää aikaansa turvallisesti. Walkers-kahvila on rento paikka, jossa nuorisotilan pelit ja välineet ovat osallistujien käytettävissä.

Miten? Walkers-kahvilassa voi viettää aikaa ilman ostopakkoa.

Kenelle? Walkers-kahvila on suunnattu kaikenlaisille 12–18-vuotiaille nuorille.

Järjestäjät? [Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut](#) ja [Aseman Lapset ry](#) (Walkers). Kahvilassa nuorten kanssa ovat kaupungin nuorisonohjaajat sekä Nuoruuden Veteraanit eli Walkers-vapaaehtoistyöntekijät, jotka ovat käyneet läpi Waparikoulutuksen. Walkers-kahvilan toiminta kytkeytyy tiiviisti myös nuorten katupäivystys Synkkiksen toimintaan.

Nuortentalo Katutaso

Mitä? Nuortentalo Katutaso sijaitsee Jyväskylän keskustassa ja sen ovet ovat auki nuorille maanantaista lauantaihin. Talo tarjoaa nuorille päihteetöntä ja rentoa tekemistä, ennen kaikkea kohtaamispaikan. Nuoria on kannustettu tekemään talosta oman näköisensä ja järjestämään esimerkiksi erilaisia tapahtumia. Erityisesti vakiokävijät pyritään saamaan talon ja tilan kehittämiseen mukaan moninlaisin keinoin.

Miten? Palvelu on maksutonta.

Kenelle? Katutason toiminta keskittyy 12–29-vuotiaisiin nuoriin ja nuoriin aikuisiin.

Järjestäjät? Nuortentalo Katutaso on [Jyväskylän katulähetysten](#) nuorisotyön yksikkö.

Oiva ja Ilona -toiminta

Mitä? Oiva ja Ilona on kulttuurista ja sukupuolisensitiivistä nuorisotyötä, joka tarjoaa omat tilat sekä tytöille/nuorille naisille että pojille/nuorille miehille. Toiminnan arvoina ovat yksilöllisyyden kunnioitus ja yhteisöllisyyden vaaliminen. Toimintaan voi osallistua juuri sellaisena kuin on. Tiloissa on mahdollisuus keskusteluun toiminnassa mukana olevien aikuisten kanssa. Toiminta on osittain avointa ryhmätoimintaa, osittain suljettua ryhmä- ja yksilötoimintaa erikseen sekä tytöille että pojille. Toiminta voi olla esimerkiksi avoimia harrastusryhmiä tai vapaamuotoista oleilua Oiva/Ilona -tiloissa. Ilona on tytöille tarkoitettu oma tila, jonka sisustamisessa tytöt ja naiset ovat itse olleet mukana. Oiva taas on poikien/miesten oma tila.

Osa ryhmistä on avoimia, joissa voi käydä oman aikataulun mukaan, osa ryhmistä on suljettuja, esimerkiksi kevätkauden mittaisia ryhmiä etukäteen ilmoittautuneille. Toiminnassa on järjestetty myös sekä pojille että tytöille avoimia peli-iltoja. Ryhmät ovat pienryhmiä, joissa on tyypillisesti 4–7 osallistujaa. Lisäksi on ryhmätoimintaa monikulttuuriselta perustalta. Toimintaa on tarjolla myös nuorille isille ja äideille.

Miten? Toimintaan pääsee mukaan tulemalla paikan päälle. Joihinkin suljettuihin ryhmiin on ennakkoilmoittautuminen.

Kenelle? Oivan ja Ilonan toiminta on osoitettu 12–29-vuotiaille. Osassa ryhmistä ikähaitaria rajataan hieman tarkemmin.

Järjestäjät? Oiva ja Ilona on Jyväskylän Settlementti ry:n hanke. Päärahoittaja on Raha-automaattiyhdistys ja hankkeen toimitilat tarjoaa Jyväskylän kaupunki. Hanke aloitti toimintansa vuonna 2012 ja ensivaiheen rahoitus jatkuu vuoden 2015 loppuun. Hankkeessa pyritään rakentamaan Tyttöjen talo ja Poikien talo -konseptien mukaista toimintaa Jyvässeudulle.

Hanke aloitettiin kolmen työntekijän voimin, mutta sittemmin työntekijöiden määrä on kasvanut vajaaseen kymmeneen.

Oiva ja Ilona järjestää myös muiden toimijoiden kanssa yhteisiä ryhmiä ja muuta toimintaa.

Lehtisaaren kesäkot

Mitä? Lehtisaari on kesämökki keskellä kaupunkia, Tuomiojärvellä. Saarelle on soutuvenekuljetus. Saarella on mahdollisuus [omaehtoiseen toimintaan](#) esimerkiksi saunomiseen, grillaamiseen, soutu-uun ja pelaamiseen. Saarella järjestetään myös pienimuotoisia [tapahtumia](#), kuten iltahartauksia. Saarella on pieni kioski.

Miten? Saari on avoinna kesän ajan tiistaista sunnuntaihin klo 12/15–21.

Kuljetus, saunominen ja muu toiminta on maksutonta.

Kenelle? Saari on avoinna kaikille.

Järjestäjät? Lehtisaaren kesäkotia ylläpitää Jyväskylän ev.-lut. seurakunnan nuorisotyö.

Rippikoulu

Mitä? Rippikoulun järjestävät evankelis-luterilaisen kirkon alue seurakunnat. Rippikoulussa syvenytään pohtimaan sitä, mitä kristillinen usko on. Rippikoulussa pohditaan ihmissuhteita, itsenäistymistä, perhettä, suhdetta itseemme, lähimmäisiimme ja Jumalaan. Rippikoulun lopuksi on konfirmaatio, jossa nuoresta tulee seurakunnan täysivaltainen jäsen. Rippikouluun kuuluu osallistuminen seurakuntaelämään, leiri-/päiväkoulujakso sekä konfirmaatio ja ehtoollinen. Rippikoulussa osallistutaan seurakuntaelämään ja -toimintaan talvi- ja kevätkaudella. Rippikoulu on ajallisesti vähintään puoli vuotta kestävä jakso.

Rippikoulun ryhmävaihtoehdot ovat leiririppikoulu, päivärippikoulu tai teemaleiri. Leiririppikoulut järjestetään Jyväskylän seurakunnan leirikeskuksissa. Teemaleireihin on järjestetty teemaan sopivaa ohjelmaa ja niitä järjestetään mm. Lapissa, merellä ja Virossa. Päivärippikoulua järjestetään kirkoilla

klo 9-15 välisenä aikana ja siellä ei yövytä. Näiden lisäksi järjestetään vielä erityisrippikouluja erityisryhmille.

Miten? [Rippikouluihin](#) ilmoittaudutaan sinä vuonna kun täyttää 15 vuotta. Rippikouluun voivat ilmoittautua myös kirkkoon kuulumattomat nuoret. Konfirmaatioon osallistuminen edellyttää kas-tetta ja evankelisluterilaiseen kirkkoon liittymistä. Konfirmoitava nuori ei voi kuulua samanaikaisesti muuhun kirkkokuntaan.

Päivärippikoulu on ilmainen. Leirit sisältävät täysihoidon ja ohjelman. Leirien hinnat vaihtelevat sisäl-löstä, teemasta ja kohteesta riippuen noin 120 eurosta 330 euroon.

Kenelle? Nuorille, jotka täyttävät sinä vuonna 15-vuotta (yleensä 8.luokkalaisille).

Järjestäjät? [Jyväskylän seurakunnan alue seurakunnat](#)

Prometheus-leiri

Mitä? Prometheus-leirit ovat uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumattomia [aikuistumisleirejä](#). Leirit ovat alun perin olleet uskontokuntiin kuulumattomien nuorten aikuistumisleirejä, mutta nyky-ään noin joka kolmas leiriläinen kuuluu kirkkoon ja käy myös rippikoulun. Prometheus-leirille ovat tervetulleita kaikki kiinnostuneet. Prometheus-leiri kestää viikon. Leirillä käsitellään erilaisia [teemoja](#), kuten erilaisuutta ja syrjintää, päihteitä, riippuvuutta, yhteiskuntaa ja vaikuttamista, maailmankat-somuksia, ihmissuhteita ja ympäristöä. Leirin tarkoituksena ei ole tarjota valmiita vastauksia, vaan haastaa leiriläisiä omaehtoiseen ajatteluun. Leirin tarkoituksena on myös tutustua uusiin ihmisiin, joten on suositeltavaa osallistua eri leirille kuin ennestään tuttu kaveri.

Miten? Leirille [ilmoittaudutaan](#) internetin kautta. Ilmoittautuminen avautuu loppusyksyllä ja on auki niin kauan kuin leireillä on tilaa. Yhdelle leirille otetaan noin 15 nuorta. Leirejä järjestetään ym-päri Suomen ja osallistua voi mille leirille hyvänsä. Leirimaksu vaihtelee 231 eurosta 352 euroon.

Kenelle? Leirit on tarkoitettu 8.-9. luokan käyneille nuorille uskontokuntaan katsomatta.

Järjestäjät? [Prometheus-leirin tuki ry](#) eli Protu on perustettu vuonna 1990 ja se vastaa Promet-heus-leirien järjestämisestä. Leireillä on mukana kaksi vapaaehtoista aikuista ohjaajaa ja 5 nuorta apuohjaajaa sekä kokki.

Leiritoiminta

Mitä? Jyväskylän alueella järjestetään paljon erilaisia leirejä lapsille ja nuorille koulujen kesäloma-aikaan. Leirit voivat olla päiväleirejä jolloin yövytään kotona tai leirejä johon kuuluu myös yöpymi-

nen. Useilla leireillä on joku teema kuten kalastus, urheilu tai kuvataide. Leirit ovat monesti suunnattu jollekin tietylle ikäluokalle kuten 7–9-vuotiaille tai yläkouluikäisille. Useat toimijat järjestävät myös perheleirejä, joihin voi osallistua koko perhe.

Miten? Leireille on yleensä ilmoittautuminen maalis-toukokuussa. Leirit ovat maksullisia. Raha-automaattiyhdistys tukee jonkun verran lasten- ja nuorten kesäleiritoimintaa. RAY:n tukemille leireille valitaan lapsia sosiaalisin tai terveydellisin perustein ja ne ovat perheille edullisempia. Myös sosiaalitoimi voi antaa tukea lapsen kesäleiriä varten.

Kenelle? Kaikille kiinnostuneille ja leirien ikäryhmään kuuluville lapsille ja nuorille.

Järjestäjät? Leirejä järjestävät mm. [Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut](#) ja [Jyväskylän ev.lut seurakunta](#). Useat muutkin toimijat järjestävät mm. taide-, urheilu- ja harrasteleirejä, joista löytyy lisätietoja esimerkiksi [Nuortenlaturin www-sivuilta](#). Kesäleiritoimintaa järjestetään myös [RAY:n tukemana](#).

1.5 KULTTUURIN JA LIKUNNAN TUKIPILARI

Tässä esiteltävät toimintamuodot ja palvelut liittyvät lasten, nuorten ja perheiden kulttuuriin ja liikuntaan. Kulttuuri ja liikunta ovat laajoja kokonaisuuksia ja tämä listaus on suuntaa antava ja antaa esimerkkejä siitä suuresta tarjonnasta mitä Jyväskylässä kulttuurin ja liikunnan alalla on.

Kulttuuri

Kulttuuriosioon on koottu kulttuuripalveluja, jotka kiinnostavat ja innostavat muun väestön lisäksi erityisesti lapsia, nuoria ja perheitä. Tässä esiteltävistä toiminnoista ja palveluista osa on avoinna kaikille ja osa on selkeästi kohdennettu erityisesti lapsille tai nuorille, kuten esimerkiksi taiteen perusopetus. Kulttuuritarjonnan ja kulttuurisen opetustyön lisäksi kulttuuriin on luettu kuuluvaksi mm. kirjastopalvelut ja lapsille sopivat tapahtumat. Kulttuuriosion jälkeen on esitelty erikseen kulttuurinen nuorisotyö.

Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelut

Mitä? Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelut tuottavat kaikille suunnattuja kulttuuritapahtumia, jakavat toiminta-avustuksia ja ovat tärkeä osa Jyväskylän alueen monipuolista [kulttuuritarjontaa](#) (museoita, teattereita, musiikkia, tanssia ja taiteen perusopetusta), josta myös lapset, nuoret ja perheet pääsevät nauttimaan. Jyväskylässä järjestetään paljon [tapahtumia](#), joista monet sopivat hyvin myös lapsille, nuorille ja perheille. Osittain koko perheelle sopivia vuosittaisia tapahtumia ovat mm. [Yläkaupungin Yö](#) ja [Jyväskylän Kesä](#).

Kenelle? Kaupungin kulttuuripalvelut ovat pääsääntöisesti kaikille suunnattuja, niin kaupunkilaisille kuin matkailijoillekin. Osa tarjonnasta tai tapahtumista on suunnattu tietyille ikäryhmälle.

Osa kulttuuritarjonnasta on täysin ilmaista, osaan vaaditaan pääsymaksu tai -lippu.

Kirjasto

Mitä? Kirjasto on paikkana aidosti kaikille ihmisille avoin. Kirjaston käyttöoikeus on kaikilla asuin-kunnasta riippumatta. Kirjaston kokoelmia, palveluja ja yleisötiloja voivat käyttää kaikki, jotka noudattavat käyttösääntöjä. Kirjastokortin saa jokaisesta kirjaston toimipisteestä. Sama kortti kelpaa kaikissa Jyväskylän kaupunginkirjaston [toimipisteissä](#) sekä muissa [Keski-kirjastoverkon](#) kirjastoissa ja [kirjastoautoissa](#).

Kirjaston tärkein tehtävä on aineistojen ylläpitäminen ja niiden lainaaminen kirjaston käyttäjille. Kirjastoissa on lainattavissa kirjoja, lehtiä, musiikkia, elokuvia ja pelejä.

Kirjasto järjestää lapsille (3–6-vuotiaille) satutunteja pääkirjastossa ja lähikirjastoissa. Kirjastoissa järjestetään syksyisin ja keväisin kiertävä, lapsille suunnattu tapahtuma. Jo kymmenen vuoden ajan kirjastoissa on järjestetty yhdessä kulttuuritoimen kanssa kiertävä joulukalenteriesitys.

Kirjastoissa järjestetään ala- ja yläkoululaisille sekä lukiolaisille kirjavinkkausta (lukudiplomit) sekä tiedonhaun ja kirjastonkäytön opetusta.

Kirjastoissa on lautapelejä, joita voi vapaasti pelata. Pääkirjastossa [lasten ja nuorten osastolla](#) ja [Palokan aluekirjastossa](#) voi pelata myös konsolipelejä. Kirjastoissa on kaikkien käytössä tietokoneita internetyhteydellä. Kirjastoissa järjestetään myös monenlaisia [tapahtumia](#), esimerkiksi musiikki-iltoja.

Miten? Kirjastoon tullaan useimmiten omaehtoisesti ja oman kiinnostuksen mukaan. Kirjastoon voi tulla lainaamaan kirjoja, lukemaan, pelaamaan pelejä, opiskelemaan ja tekemään läksyjä tai vaikka viettämään aikaa. Kaikki palvelut ja tapahtumat ovat käyttäjille ilmaisia.

Koululuokkia kutsutaan tutustumaan kirjaston palveluihin. Jatkossa kaikki jyvaskyläläiset 4. luokat kutsutaan kirjastovierailulle. Näin toivotaan kirjaston palveluiden tulevan tutuksi myös niille lapsille, jotka eivät käy kirjastossa perheensä kanssa.

Yleiset satutunnit ovat kaikille avoimia. Perhepäivähoitajat ja päiväkotiryhmät ovat myös tervetulleita satutunneille. Ryhmille voidaan järjestää satutunteja tilauksesta aukioloaikojen ulkopuolellakin.

Kenelle? Kirjaston palvelut on tarkoitettu kaikille. Kirjastopalvelut on pyritty tuomaan fyysisesti ja henkisesti lähelle ihmisiä. Kirjastot ovat neutraaleja tiloja, joissa voi viettää aikaa monella eri tavalla.

Järjestäjät? Kirjastot ovat kunnan järjestämiä julkisia palveluja.

Tiesitkö? Lapset ja nuoret ovat tervetulleita myös pelkästään oleilemaan kirjaston tiloihin. Kirjastossa ei tarvitse olla täysin hiljaa, mutta siellä voi olla erikseen osoitettuna tiloja, joissa hiljaisuutta vaaditaan. Kirjaston tavoitteena on olla matalan kynnyksen tuttu ja turvallinen paikka lapsille ja nuorille; paikka, jossa voi viettää aikaa koulun jälkeen, tehdä läksyjä tai vain olla.

Muskarit

Mitä? Musiikkileikkikoulu eli muskari on avointa tai ryhmämuotoista toimintaa, jossa pääosassa ovat yhdessäolo ja musiikkiin tutustuminen laulun, leikin, soiton, liikkeen ja kuuntelun kautta. Muskaroiden tavoitteena on tuoda musiikin harrastaminen jokaisen ulottuville. Muskarit kokoontuvat yleensä kerran viikossa puolesta tunnista tuntiin.

Miten? Toimintaan pääsee mukaan, kun vanhempi saa tietoa toiminnasta ja ilmoittaa lapsen toimintaan. Muskareihin on yleensä ilmoittautumisaika lukuvuotta edeltävänä keväänä huhti- ja toukokuun aikana.

Kenelle? Muskaritoiminta on tarkoitettu noin 3 kuukauden ikäisestä vauvasta aina koulun aloittaviin asti. Pienimmät lapset (alle 3.v) osallistuvat yleensä muskariin yhdessä vanhemman tai muun ohjaajansa kanssa.

Järjestäjät? Useita toimijoita, joista muskareita järjestävät esimerkiksi [Jyväskylän seurakunta](#) useissa eri kaupunginosissa (mm. Halssila, Keljonkangas, Palokka) ja [MLL:n Jyväskylän yhdistys](#) Perhekeskus Tourutuvalla.

Taiteen perusopetus

Mitä? Taiteen perusopetuksella tarkoitetaan koulun ulkopuolista taideopetusta. Se on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta. Taiteen perusopetus antaa lapselle ja nuorelle valmiuksia ilmaista itseään luovasti.

Jyväskylässä taiteen perusopetusta on tällä hetkellä saatavana seitsemällä eri taiteen alalla:

- arkkitehtuurissa [Jyväskylän kaupungin kuvataidekoulu](#)
- kuvataiteessa [Jyväskylän kansalaisopiston kuvataidekoulu](#) ja [Jyväskylän kaupungin kuvataidekoulu](#)
- käsityössä [Jyväskylän käsityökoulu](#)
- sanataiteessa [Jyväskylän kansalaisopiston sanataidekoulu](#)
- musiikissa [useita musiikkikouluja](#)
- tanssitaiteessa [useita tanssikouluja](#)
- teatteritaiteessa [Jyväskylän kansalaisopiston teatteritaide](#)

Miten? Taiteen perusopetukseen ilmoittaudutaan koulujen ohjeiden mukaisesti. Yleensä seuraavan lukuvuoden opetukseen on haku edellisenä keväänä huhti- ja toukokuun aikana. Joihinkin kouluihin pääsee mukaan myös kesken lukuvuoden tai kevätlukukauden alussa. Osa taidekouluista järjestää myös lyhyempiä kursseja, kesäopetusta tai leirejä, joihin on erillinen ilmoittautuminen. Katso koulukohtaiset ohjeet koulujen internetsivuilta.

Opetus on maksullista, monista kouluista saa sisaralennuksen.

Kenelle? Opiskelun voi yleensä aloittaa 3–4-vuotiaana. Opintoryhmiä on useita ja ne alkavat ikäryhmittäin. Opinnot eivät pääsääntöisesti edellytä erityislahjakkuutta ko. taiteen alalla.

Opetus on pääsääntöisesti jaettu iän mukaisesti ryhmiin. Osa opetuksesta on avointa kaikille, osassa vaaditaan aiempia opintoja tai tiettyjä taitoja. Jotkut kouluista on tarkoitettu ensisijaisesti jyvaskyläisille lapsille ja nuorille.

Järjestäjät? [Useita eri toimijoita](#) Jyvaskylän alueella, sekä kaupungin ylläpitämiä että yksityisiä kouluja.

Kulttuuriaitta

Mitä? Kulttuuriaitta on Jyvaskylän, Muuramen, Hankasalmen, Toivakan, Uuraisten, Laukaan, Petäjäveden, Keuruun ja Multian alueella toimiva lasten- ja nuortenkulttuurikeskus. Pääosa Kulttuuriaitan tarjonnasta kohdennetaan suoraan kokonaisille ikäluokille osana perusopetuksen kulttuuriopetussuunnitelmaa ja toiminta tapahtuu päiväkodeilla ja kouluilla. Kulttuuriaitta toteuttaa kulttuuriopetussuunnitelman mukaisesti taidetyöpajoja, kulttuuriretkiä ja vierailuja koululaisille ja esikoululaisille. Kulttuuriaitan tarkoitus on järjestää lapsille ja nuorille sellaisia kulttuurielämyksiä, joita koulu ei muuten pystyisi tarjoamaan. Taidetyöpajojen avulla lapset ja nuoret voivat saada uudenlaisia oppimiselämyksiä ja onnistumisen kokemuksia. Taidetyöpajat voivat olla esimerkiksi sirkuspajoja, sanataidetta, kuvataidetta, musiikkia, värikylpyjä tai monitaidepajoja. Kulttuuriretket tarkoittavat vierailuja sinfoniaorkesteriin, teatteriin, museoihin jne. Kulttuuriaitta järjestää vuosittain erilaisia koulutuksia opettajille ja varhaiskasvattajille, joiden tarkoituksena on antaa vinkkejä ja työkaluja taiteen keinojen käyttöön omassa työssä.

Lisäksi Kulttuuriaitan ohjelmasta löytyy kunnasta riippuen tarjontaa myös lasten ja nuorten vapaa-aikaan sekä perheille. Kulttuuriaitta järjestää vuosittain lapsen oikeuksien päivänä kaikille avoimen tilaisuuden.

Miten? Kulttuuriaitan toimintaan osallistuvat kaikki jyvaskyläläiset ikäluokat esikoulusta yläkoulun 9. luokkaan koulun kulttuuriopetussuunnitelman mukaisesti. Kulttuuriaitta järjestää työpajoja ja kulttuuriretkiä eri luokka-asteille.

Kenelle? Kulttuuriaitan toiminta on tarkoitettu kaikille perusopetuksen piirissä oleville lapsille ja nuorille. Kulttuuriaitan tuottamia kulttuurielämyksiä saavat tasavertaisesti kaikki ikäryhmän lapset ja nuoret riippumatta heidän opettajansa tai perheidensä aktiivisuudesta. Työpajoja tarjotaan joka vuosi ainakin kaikille esikoululaisille, erityisryhmille sekä 4. ja 7. luokkalaisille.

Järjestäjät? Kulttuuriaitan toiminnan koordinoinnista vastaa [Jyvaskylän kaupungin kulttuuripalvelut](#) ja se kuuluu valtakunnalliseen Lastenkulttuurikeskusten verkostoon. Toimintaa rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö sekä toimialueen kunnat. Kulttuuriaitassa on kaksi työntekijää, jotka järjestävät pajatoimintaa sekä kulttuuriyhdysopettajia, joiden vastuulla ovat kulttuuriretket. Työpajoja kouluissa

ja päiväkodeissa järjestävät kulttuurialan ammattilaiset yhteistyössä Kulttuuriaitan työntekijöiden kanssa.

Lasten lysti

Mitä? Lasten Lysti on syksyisin (syys-joulukuu) Jyväskylässä järjestettävä lasten ja nuorten kulttuurin tapahtuma, joka tarjoaa monipuolisesti ohjelmaa kulttuurin eri osa-alueilta (musiikki, teatteri ja taikuus, tanssi, elokuva, työpajat). Tapahtumat ja esitykset ovat ilmaisia tai kohtuuhintaisia.

Miten? Lasten Lysti -tapahtumat ovat kaikille avoimia. Osaan tapahtumista on vapaa pääsy eikä tarvita ennakoilmoittautumista, osaan tarvitaan ennakoilmoittautuminen maksuttomuudesta huolimatta ja osa tapahtumista on maksullisia ja vaativat lipun ostamisen ennakoon.

Kenelle? Tapahtumat ja esitykset on tarkoitettu kaikille alueen lapsille, nuorille ja perheille.

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelut tuottaa Lasten Lysti -tapahtuman. Tapahtumia ja esityksiä on mm. kirjaston, Jyväskylän sinfonian, eri teattereiden ja museoiden järjestäminä.

Lasten löytöretket

Mitä? Lasten Löytöretket on lapsiperheille suunnattu elämyskokonaisuus Jyväskylän seudulla. Löytöretkikohteet vaihtuvat talvi- ja kesäkausittain. Lasten löytöretkipassilla saa etuja ja alennuksia [Lasten löytöretket -kohteista](#), jotka ovat koko perheille mieluisia sekä sopivia virkistys- ja vapaa-ajanvietto kohteita kuten kylpylöitä, liikunta- ja kulttuurikohteita.

Miten? Lapsiperheille tarkoitettua Lasten löytöretket -passia voi tilata [internetistä](#). Vierailukohteet ovat kaikille avoimia kohteita, joihin voi mennä myös ilman Lasten löytöretket -passia.

Kohteisiin on pääsymaksu, Lasten löytöretket -passilla saa joitakin alennuksia tai etuja.

Kenelle? Kaikille kiinnostuneille lapsiperheille, niin matkailijoille kuin myös paikallisille asukkaille.

Järjestäjät? Jyväskylän kaupungin matkailupalvelut ja Lasten löytöretket -kohteet.

Kulttuurinen nuorisotyö

Kulttuurisen nuorisotyön avulla nuoria tuetaan itseilmaisuuksiin, tuomaan omia mielipiteitään esille sekä käyttämään omaa luovuuttaan. Nuoria kannustetaan omien ideoiden toteuttamiseen ja tarjo-

taan näkyvyyttä nuorten tuottamalle kulttuurille. Kädentaidot, liikunta, musiikki, tanssi, valokuvaus, kuvataide, teatteri, kirjoittaminen ja muut ilmaisun muodot toimivat välineinä kulttuurisessa nuorisotyössä. Nuoret ovat itse mukana tuottamassa oman näköisään tapahtumia Jyväskylän alueella.

Veturitallit

Mitä? Jyväskylän Veturitallit on nuorten, kulttuurin ja luovuuden kohtaamispaikka, jossa on nuorten käytössä [tilaa](#) miltei 1500 neliometriä. Veturitalleilla nuoret ovat mukana järjestämässä oman näköistä toimintaa. Nuorisopalvelujen toiminnoista Veturitalleilla ovat mm. nettilehti Painovirheen toimitus, elokuvapaja, nuorisovaltuusto, alle 18-vuotiaiden studio- ja bänditoiminta, etsivä nuorisotyö, OhjausLaturi-neuvontapiste sekä Kulttuuriklubi Siperia. Veturitalleilla järjestetään pääsääntöisesti joka toinen perjantai klo 18-23 [Kiskoklubeja](#), jotka ovat nuorille suunnattuja, päihteettömiä, maksuttomia ja ikärajattomia keikkoja, joissa esiintyjinä ovat nuorten omat bändit. Illan esiintyjät ovat mukana Kiskoklubi-illan järjestelyissä saaden tukea ja apua Jyväskylän kaupungin nuorisopalveluilta.

Veturitallien VapaaVaihteessa on nuorten avoin ilta torstaisin klo 16-20. Avoimessa illassa on vapaa-oleilua pelaillen, oleillen tai vaikkapa kahvitellen. Avoimessa illassa on myös joka kerta jotakin järjestettyä ohjelmaa.

Miten? Veturitalleille on paljon toimintaa johon voi osallistua silloin kuin itselle sopii. Osa toiminnasta on ryhmämuotoisempaa ja vaatii suurempaa sitoutumista. Veturitallien [Facebook](#)- ja [www-sivuilta](#) löytyy ajankohtaista tietoa tapahtumista.

Kenelle? Nuorille ja nuorille aikuisille, joita Veturitallien tyyppinen toiminta kiinnostaa

Järjestäjät? [Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut](#)

Kulttuuriklubi Siperia

Mitä? Siperia on nuorten luovan toiminnan paikka Jyväskylän Veturitalleilla. Siperiassa tuetaan nuorten kulttuuriharrastamista järjestämällä toimintaa nuorten kanssa nuorille. Nuorten omat ideat ovat tärkeitä Siperian toiminnassa. Siperiassa on mahdollista järjestää myös nuorten omiin kiinnostuksen kohteisiin liittyvää taide- ja kulttuuritoimintaa. Siperiasta saa apua omiin luovan alan projekteihin ja vinkkejä kuinka toteuttaa omia luovia ideoita. Nuorten Siperiassa tekemää tee-se-itsetaidetta levitetään myös muualle kaupunkiin näyttelyiden yms. keinoin.

Miten? Siperian järjestämä toiminta on osallistujille maksutonta eikä aikaisempaa kokemusta vaadita. Siperiassa on tarjolla viikoittaisia ryhmiä, joihin voi tulla mukaan myös kesken harrastuskauden,

mutta myös ryhmiä joihin sitoudutaan pidemmäksi aikaa. Siperiassa kokoontuu säännöllisesti useita matalan kynnyksen harrastusryhmiä, mm. teatteri-, tanssi- ja sirkusryhmiä sekä RockAll-kuoro.

Kenelle? Siperian toiminta on tarkoitettu kaikille kulttuuritoiminnasta kiinnostuneille 13–29-vuotiaille nuorille.

Järjestäjät? Kulttuuriklubin toiminnasta vastaa poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton Kulttuuriyhdistys Väristys ry. Väristyksen toiminnan tarkoituksena on edistää nuorten kulttuuriharrastusmahdollisuuksia Jyväskylässä. Yhteistyökumppaneina Väristys ry:llä ovat Siperian toiminnassa mm. Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut sekä Nuorten taidetyöpaja, Jyväskylän lasten- ja nuorten-kulttuurikeskus Kulttuuriaitta, LiikuntaLaturi, nuorisoseurat ja Jyväskylän kaupunginteatteri.

Painovirhe-nettilehti

Mitä? Painovirhe-nettilehti on keskisuomalaisten nuorten kuukausittain ilmestyvä verkkojulkaisu. Päätoimittajana toimii yksi nuorista ja nuorilla toimittajilla on nuorisotyöntekijöiden apu ja tuki takanaan.

Miten? Nuoret voivat tarjota tarinoitaan, kuviaan ja ajatuksiaan Painovirheelle ja saavat sitä kautta puolueettoman julkaisukanavan omille tuotoksilleen. Toimittajat eivät saa palkkaa töistään, mutta heillä on mahdollisuus hyödyntää tiettyjä etuja työssään, kuten vapaata pääsyä joihinkin tapahtumiin, saada pelejä tai kirjoja arvosteltavakseen jne. Painovirheen toimitus tapaa noin kaksi kertaa kuukaudessa Jyväskylän Veturitalleilla.

Kenelle? Painovirheen toimitukseen pääsevät mukaan 13–20-vuotiaat verkkolehden tekemisestä ja toimittamisesta kiinnostuneet nuoret.

Järjestäjät? Toiminnan ylläpidosta vastaa Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut.

Bänditilat ja toiminta

Mitä? Nuorten bändeille on tarjolla jonkin verran bänditiloja sekä erilaista bänditoimintaa. Veturitalleilla on 9 treenikämpää. Veturitalleilla on myös kaksi soittovarustein kalustettua treenikämpää ohjattuun bänditoimintaan ja studio sekä mediapaja. Nuorisotoimi järjestää myös bändileirejä ja ammattimaisesti toimivaa bändivalmennusta nuorille. Veturitalleilla kokoontuu myös RockAll-kuoro. Kuoro on tarkoitettu kaikille 13–29-vuotiaille nuorille, jotka ovat kiinnostuneita rockmusiikista ja sen laulamisesta. Kuoro treenaa viikoittain ja esiintyy silloin tällöin.

Miten? Kaupungin nuorisopalveluiden treenikamppia haetaan syksyisin vuodeksi kerrallaan. Treennivuo-roista peritään kuukausimaksu. Monet kaupungin nuorisotiloista ottavat bändejä esiintymään omiin nuorteniltoihinsa. Kuorotoimintaan pääsee mukaan liittymällä siihen kauden alussa.

Kenelle? Esimerkiksi nuorisopalveluiden bänditiloja myönnetään 13–29-vuotiaiden kokoonpanoil-le, mutta etusijalla ovat alle 18-vuotiaat. RockAll-kuoro on tarkoitettu 13–29-vuotiaille nuorille. Ai-kaisempaa kuoro- tai musiikkiharrastamista ei vaadita eikä kuoroon pääsemiseksi järjestetä koelau-luja.

Järjestäjät? Bänditiloja ja -toimintaa pyörittävät eri tahot, ainakin [Jyväskylän kaupungin nuoriso-palvelut](#) ja [Music Against Drugs](#).

ToukoFest

Mitä? ToukoFest järjestetään vuosittain toukokuussa Jyväskylässä. Se on peruskoululaisille suun-nattu kaksipäiväinen nuorten tuottama liikunnan, kulttuurin ja harrastamisen jättitapahtuma. Tapah-tuma tarjoaa kanavan nuorille toteuttaa itseään laajassa ympäristössä. ToukoFestissä kävijät pääse-vät näkemään, kokeilemaan ja tekemään monipuolisesti: turnauksissa, erilaisissa näytöksissä ja ska-boissa sekä kymmenillä järjestö- ja harrastustoimintaa esittelevillä kokeilupisteillä. ToukoFest tarjoaa musiikkia, tanssia, liikuntaa, fanipisteitä jne. ToukoFestin tarkoituksena on inspiroida ja luoda lisämo-tivaatiota nuorille liikunnan ja kulttuurin harrastamiseen. Vuonna 2015 ToukoFest järjestetään jo 20. kerran. ToukoFestin yhteydessä järjestetään myös iltabileet.

Miten? Tapahtuma järjestetään Jyväskylässä Hippoksen alueella ja se on tarkoitettu kaikille ikä-ryhmään kuuluville.

Tapahtuma on maksullinen. Koululuokat voivat tilata ja maksaa rannekkeet etukäteen, jolloin opet-tajan sisäänpääsy on ilmainen. Lippuja voi ostaa myös Lippupisteen kautta.

Kenelle? ToukoFest on kaksipäiväinen tapahtuma, jossa on omat päivänsä sekä alakoululaisille että yläkoululaisille ja 2.asteen opiskelijoille

Järjestäjät? Vastuujärjestäjänä toimii [Nuorten Keski-Suomi ry](#) yhteistyössä useiden eri toimijoi-den kanssa.

Liikunta

Liikuntaosioon on koottu erityisesti lapsia, nuoria ja perheitä innostavia liikuntapaikkoja ja -muotoja. Liikuntaharrastusta mahdollistavia seuroja ja ryhmiä on Jyväskylän seudulla todella paljon ja tässä on mainittuna esimerkinomaisesti vain pieni osa niistä.

Jyväskylän kaupungin liikuntapalvelut

Mitä? Jyväskylässä on runsaasti [sisä- ja ulkoliikuntapaikkoja](#) kuten liikuntahalleja, liikuntapuistoja ja pallokenttiä, joissa lapset ja nuoret voivat harrastaa monipuolisesti liikuntaa. [Hipposhalli](#) ja [monitoimitalo](#) palvelevat yhdessä esimerkiksi yleisurheilun, erilaisten pallopelien, tanssin, kamppailulajien ja kuntosalin harrastajia. Jyväskylässä on kaksi [uimahallia](#), Vesiliikuntakeskus Aaltoalvari ja uimahalli Wellamo Vaajakoskella.

Jyväskylässä voi harrastaa monipuolisesti liikuntaa myös [ulkoilmassa](#) ja [luontopoluilla](#) liikkuen. Jyväskylän alueella sijaitsee 15 liikuntapuistoa, joista lähtee valaistuja kuntoratoja ja -latuja. Lisäksi talvisin käytössä on paljon hyvin hoidettuja [latuja](#) maalla ja jäällä, joista osa sopii erinomaisesti myös pienille hiihtäjille. Kesäisin [uimarannat](#) ja [rantalentopallokentät](#) ovat lasten ja nuorten suosiossa.

Jyväskylän kaupungin liikuntapalvelut järjestää erityis- ja terveysliikunnan [ohjattuja liikuntapalveluja](#) myös lapsille ja nuorille eri puolilla kaupunkia. Liikuntapalvelujen vastuulla on myös alakoulujen uimaopetuksen järjestäminen yhteistyössä opetustoimen kanssa.

Miten? Iso osa liikuntapaikoista on maksuttomia ja kaikkien saavutettavissa ilman varausta. Osaan on pääsymaksu ja joihinkin täytyy varata vuoro etukäteen.

Kenelle? Kaikille liikuntaharrastuksesta kiinnostuneille lapsille, nuorille ja perheille. Hyvät sisäliikuntamahdollisuudet palvelevat sekä yksityisiä käyttäjiä että liikuntaseuroja.

Jyväskylän liikunta- ja vapaa-ajanviettopaikkoja

Mitä? Jyväskylän alueella on paljon muitakin lapsille ja nuorille sopivia [liikuntapaikkoja](#) kuin perinteiset hallit, kuntopolut ja kentät. Lapsilla ja nuorilla liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyvät usein myös yhdessä tekeminen, hengailu ja vapaa-ajanvietto monessa eri muodossa. Jyväskylän seudulla on useita paikkoja, jotka mahdollistavat aktiivisen urheilun lisäksi myös vapaamuotoisemman liikkumisen ja yhdessä olemisen.

Maksullisia paikkoja:

- [Palloilukeskus Hutunki](#) sijaitsee Vaajakoskella ja siellä voi harrastaa useiden palloilulajien lisäksi mm. [minigolfia](#), [seinäkiipeilyä](#) ja [keilaamista](#).
- [Laajavuori](#) on monipuolinen liikunnan ja vapaa-ajanvieton keskittymä Jyväskylässä. Talvisin [Hiihtokeskus Laajavuoressa](#) pääsee hiihtämään, laskettelemaan ja alamäkiluistelemaan. Kesäisin Laajavuoren alueella toimii [Seikkailupuisto Laajavuori](#) ja [Bikepark](#). Laajavuoren alueelta löytyvät monipuoliset ja monen tasoiselle harrastajalle sopivat [frisbeegolf-radat](#) niin kesäkuin talvikäyttöönkin. Aivan alueen läheisyydessä sijaitsee myös [Laajavuoren kylpylä](#), jossa voi uida ja keilata ympäri vuoden.

- [Jyväskylän keilahalli](#) sijaitsee Jyväskylässä Pupuhuhdassa. Keilahallissa on myös lapsille sopivia keilapalloja ja keilaratoja, joissa on lapsilaidat. Keilahalli tarjoaa myös [syntymäpäiväpakketteja](#) lasten syntymäpäiväjuhlien viettämistä varten.
- [Jyväskylä Karting Center](#) tarjoaa mahdollisuuden karting-ajamiseen sekä Paviljongissa sijaitsevalla sisäradalla että Lievestuoreella sijaitsevalla ulkoradalla. Jyväskylä Karting Center järjestää lukuvuoden mittaisia [karting-kouluja](#), joihin lapset ja nuoret voivat osallistua. Radoilla voi ajaa myös yksittäisiä ajoja varaustilanteen mukaan jos kuski omaa riittävän ajotaidon.
- [Salmirannan skeittihalli](#) on skeittiharrastajien sisähalli, joka on auki talvikaudella. Halli on auki erikseen ilmoitettuina aikoina. Osan aikaa halli on varattu eri-ikäisille käyttäjille, esimerkiksi alle 15-vuotiaille tai yli 18-vuotiaille. Halliin on mahdollista ostaa kausikortti, sarjakortti tai maksaa kertamaksu.

Maksuttomia paikkoja:

- [Leikkipuistoja](#) on tällä hetkellä ympäri Jyväskylää 118, joista 16 [toimintapuistoa](#) ja 102 [korttelipuistoa](#). Toimintapuistot palvelevat yleensä yhden tai useamman kaupunginosan asukkaita, niiden käyttäjäkunta on suuri ja pinta-ala on iso. Toimintapuistot tarjoavat monipuolisesti erityyppisiä toimintoja ja välineitä. Korttelipuistot palvelevat yleensä lähiseudun asukkaita ja ovat varustelutasoltaan vaatimattomampia.
- [Perhepuistot](#) ovat osa Jyväskylän kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden toimintaa. Perhepuistoja on Jyväskylässä neljä: [Ilvespuisto](#), [Mansikkapuisto](#), [Mäki-Matin perhepuisto](#) ja [Yrttisuu](#). Perhepuistoissa on toimintatilaa sekä sisällä että ulkona. Aukioloaikojen rajoissa puistoissa on vapaasti käytettävissä sisä- ja ulkoleluja ja niissä järjestetään erilaista toimintaa. Aukioloaikojen ulkopuolella leikkipuistot ovat käytettävissä ulkotilojen osalta. Perhepuistojen yhteydessä toimii varhaiskasvatuspalveluiden lastenkerhoja, perhekerhoja sekä perhekahviloita.
- [Viitaniemen liikennepuisto](#) (Eeronkatu 15) on avoinna koululaisten kesäloma-ajan maanantaista lauantaihin 10-16.45/13.45. Liikennepuistossa voi opetella liikennesääntöjä turvallisessa ympäristössä omien vanhempien opastamana. Puistosta voi lainata eri kokoisia polkuautoja ja kolmipyöriä sen aukioloaikoina. Muina aikoina puistossa voi ajaa omalla polkupyörällään. Jokaisella ajajalla pitää olla ajon aikana kypärä päässä.
- [Parkour-alue](#) sijaitsee Kangaslammin toimintapuiston yhteydessä. Alue on suunniteltu yhteistyössä Suomen Parkour -yhdistyksen kanssa. Alueelta löytyy mm. kaiteita ja telineitä ja alueen pohjalle on asennettu kumialusta. Alueen kaikki välineet ja rakenteet on tehty nimenomaan parkourin harrastamiseen sopivaksi. Alue on vapaasti kaikkien käytettävissä.
- [Kaupungin skeittipaikkoja](#) on Jyväskylässä muutamia. Niitä on sekä isompia skeittipuistoja että yksittäisiä skeittialueita. Skeittipaikat ovat kaupungin ylläpitämiä ja skeittiharrastajien kanssa yhteistyössä suunniteltuja. Skeittipaikoissa saa skeitata klo 8-22 välillä.
- [Frisbeegolf-ratoja](#) on Jyväskylässä useita. Frisbeegolfia voi harrastaa Laajavuorella, Vuorilammella, Tuomiojärvellä, Keljonkankaalla, Harjulla sekä Naissaarella Vaajakoskella. Tämän lisäksi löytyy lyhyempiä kouluratoja muutamien koulujen pihapiiristä. Kauden 2015 aikana

Jyväskylään rakennetaan useita ratoja lisää, mm. Kuokkalaan, Ladun Majalle sekä Huhtasuole. [Laajavuoren](#) 18-väyläinen rata on maksullinen (2€).

LiikuntaLaturi

Mitä? LiikuntaLaturi on matalan kynnyksen liikuntafoorumi jyväskyläläisille nuorille. Tarkoituksena on järjestää nuorille mahdollisuus kokeilla eri liikuntamuotoja ilmaiseksi. Lähtökohtana on tarjota hauskaa tekemistä ja liikunnan riemua nuorille. LiikuntaLaturissa järjestetään useita maksuttomia liikuntavuoroja eri puolilla kaupunkia. Liikuntavuoroja järjestävät Jyväskylän kaupungin lisäksi eri urheiluseurat. LiikuntaLaturissa on ollut tarjolla mm. joogaa, parkouria, uintia sekä kuntosaliharjoittelua.

Miten? Osallistuminen on maksutonta. Tunneille ei tarvitse ilmoittautua ennakoon. Nuori voi kokeilla useita eri liikuntamuotoja tai osallistua säännöllisesti vain yhdelle vuorolle. Vuoroilla voi käydä silloin kun itselle sopii eikä haittaa jos ei päässyt mukaan heti kauden alusta alkaen.

Kenelle? LiikuntaLaturin vuorot on tarkoitettu 13–19-vuotiaille (kesäohjelma 11–19-vuotiaille) jyväskyläläisille tytöille ja pojille. Vuoroille voi osallistua niin vasta-alkajat kuin aktiivisemmatkin liikunnan harrastajat.

Järjestäjät? Toiminnasta vastaa Jyväskylän kaupungin liikuntapalvelut yhteistyössä useiden eri järjestöjen kanssa.

Jyväskylän seudun liikuntaseurat

Mitä? Jyväskylän seudulla toimii useita liikuntaseuroja, jotka järjestävät toimintaa kouluikäisille lapsille sekä nuorille. Jyväskylässä voi harrastaa lähes kaikkia yleisimpiä urheilulajeja (jalkapalloa, lentopalloa, koripalloa, salibandya, yleisurheilua, budo-lajeja jne.) ja monia vähän harvinaisempiaakin.

Miten? Monista ryhmistä peritään maksu ja niihin tulee ilmoittautua etukäteen. Liikuntaseurat järjestävät myöskin toimintaa ilman ennakoilmoittautumista.

Kenelle? Liikuntaharrastuksesta kiinnostuneille lapsille ja nuorille.

Järjestäjät? Tähän listattujen [liikuntaseurojen](#) lisäksi Jyväskylässä on runsaasti muitakin järjestäviä tahoja ja urheilulajeja saatavilla, kuten esimerkiksi:

- Tanssia [Tanssikouluja](#)
- Ratsastusta [Ratsastuskouluja](#)

- Parkouria [Parkourakatemia](#)
- Sirkusta [Sirkuskoulu](#)
- Golfia [Jyvä-Golf](#)
- Melontaa [Melanvilauttajat ry](#)
- Pyöräilyä [Fillariakatemia harrastusryhmät](#)
- Frisbeegolfia [Jyväskylän Liitokiekkoilijat ry](#)
- Skeittausta [Jyväskylän rullalautailijat ry](#)
- Voimistelua [Jyväskylän Naisvoimistelijat](#)
- Telinevoimistelua [Jyväskylän Voimistelijat '79 ry](#)
- Uimista [Swimming Jyväskylä](#)

Lasten liikuntaryhmät

Mitä? Jyväskylässä on paljon erilaisia liikuntaseurojen järjestämiä temppukerhoja, taaperojumppia, vauvajumppia, vauvauintia ja uimakouluja.

Lisäksi on kaupungin erityisliikunnan toteuttamia ryhmiä, kuten Pomppu-motoriikkaryhmä 4–6-vuotiaille lapsille.

Miten? Ryhmistä peritään maksu ja niihin tulee ilmoittautua etukäteen.

Kenelle? Vanhemmat ovat mukana pienten lasten kanssa, vähän vanhemmat lapset osallistuvat ryhmiin ilman vanhempia.

Järjestäjät? Järjestäviä tahoja on runsaasti, esimerkkinä erilaiset liikuntaseurat sekä [kaupungin erityisliikunta](#).

Liikuntapeuhula

Mitä? Liikuntapeuhula järjestetään Jyväskylän Hipposhallissa ja Monitoimitalon telinesalissa kaksi kertaa keväisin ja kaksi kertaa syksyisin. Liikuntapeuhulassa perheet pääsevät yhdessä kokeilemaan eri liikuntamuotoja ja -lajeja. Liikuntapeuhulan tarkoituksena on liikkua, pomppia, hyppiä ja temmeltää vapaasti oman aikataulun mukaisesti.

Miten? [Liikuntapeuhula](#) on maksullinen, mutta hinta on hyvin kohtuullinen perheeltä.

Kenelle? Alle 10-vuotiaille lapsille perheineen. Lapset osallistuvat tapahtumaan huoltajan valvonnassa.

Järjestäjät? Jyväskyläläisiä urheiluseuroja ja vaihtuvia yhteistyökumppaneita.

2. PALVELUT ERI-ikäISILLE LAPSILLE PERHEINEEN

Tässä luvussa kuvataan tietyn ikäisen lapsen ja nuoren sekä hänen perheensä palveluverkkoa. Lapsuuden jaottelua eri ikäluokkiin nähtiin mielekkäänä ja havainnollistavana. Parisuhde ja vanhemmuus eroteltiin lasten ikäluokista, samoin kuin kaikille avoimet palvelut. Palvelut ovat samat kuin edellisessä luvussa. Palvelut on lisätty siihen ikäluokkaan mihin ne luontevammin sopivat.

SYNTYMÄTÖN LAPSI PERHEINEEN

- Neuvolapalvelut
- Äitiysneuvola
- Perhevalmennus
- Doula- eli synnytystukihenkilötoiminta
- Perhe-elämään valmistavat ryhmät ja vauvaperhetoiminta
- Pikkulapsiperheiden psykologityö
- Neuvolan perhetyö
- Perheneuvola
- Lastenpsykiatria
- Lapsiperheiden kotipalvelu
- Baby Blues -toiminta
- Avopalveluyksikkö Aino
- Ensikoti
- Lastenvalvojan palvelut
- Lastensuojelu
- Lastensuojelun avohuollon tukitoimet
- Sosiaalipäivystys
- Poliisin sosiaalityö

0–2-VUOTIAS LAPSI PERHEINEEN

- Perhe-elämään valmistavat ryhmät ja vauvaperhetoiminta
- Perhekahvilat, avoin päiväkotitoiminta ja perheryhmät
- Lasten kerhotoiminta
- Muskarit
- Päivähoito
- Lastenneuvola
- Pikkulapsiperheiden psykologityö
- Lasten fysioterapiapalvelut (JYTE)
- Lasten puheterapiapalvelut (JYTE)
- Lasten toimintaterapiapalvelut (JYTE)
- Lastenpsykiatria
- Neuvolan perhetyö
- Lapsiperheiden kotipalvelu
- Jyväskylän seurakunnan työ perheissä
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton lastenhoitotoiminta

- Lapsiperheiden tukihenkilötoimintaa
- Avopalveluyksikkö Aino
- Ensikoti
- Baby Blues -toiminta
- Perheneuvola
- Lastenvalvojan palvelut
- Lastensuojelu
- Lastensuojelun avohuollon tukitoimet
- Lapsen tai nuoren sijoitus
- Sosiaalipäivystys
- Poliisin sosiaalityö
- Lasten liikuntaryhmät
- Liikuntapeuhula

3–5-VUOTIAS LAPSI PERHEINEEN

- Lasten kerhotoiminta
- Päivähoito
- Lastenneuvola
- Pikkulapsiperheiden psykologityö
- Lasten fysioterapiapalvelut (JYTE)
- Lasten puheterapiapalvelut (JYTE)
- Lasten toimintaterapiapalvelut (JYTE)
- Lastenpsykiatria
- Neuvolan perhetyö
- Lapsiperheiden kotipalvelu
- Jyväskylän seurakunnan työ perheissä
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton lastenhoitotoiminta
- Perheneuvola
- Lastenvalvojan palvelut
- Ammatillinen tukihenkilötoiminta
- Lapsiperheiden tukihenkilötoiminta
- Perhekummi-toiminta.
- Tukiperhetoiminta
- Lastensuojelu
- Lastensuojelun avohuollon tukitoimet
- Lapsen tai nuoren sijoitus
- Sosiaalipäivystys
- Poliisin sosiaalityö
- Perhekahvilat, avoin päiväkotij ja perheryhmät
- Muskarit
- Taiteen perusopetus
- Lasten liikuntaryhmät
- Liikuntapeuhula

6–12-VUOTIAS LAPSI PERHEINEEN

- Päivähoito
- Esiopetus
- Perusopetus
- Vertti-toiminta
- Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta Jälkkäri
- Koulujen kerhotoiminta
- Oppilashuolto
- Kouluterveydenhuolto
- Koulukuraattorityö
- Koulupsykologityö
- Lastentutkimuslinikka
- Lasten ja nuorten fysioterapiapalvelut (JYTE)
- Lasten ja nuorten puheterapiapalvelut (JYTE)
- Lasten ja nuorten toimintaterapiapalvelut (JYTE)
- Lastenpsykiatria
- Lapsiperheiden kotipalvelu
- Jyväskylän seurakunnan työ perheissä
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton lastenhoitotoiminta
- Perheneuvola
- Lastenvalvojan palvelut
- Ammatillinen tukihenkilötoiminta
- Lapsiperheiden tukihenkilötoiminta
- Kaveriksi Mulle –toiminta
- Tukiperhetoiminta
- Tekstaritupu ja Nettitupu
- Lasten ja nuorten netti ja puhelin (MLL)
- Lastensuojelu
- Lastensuojelun avohuollon tukitoimet
- Lapsen tai nuoren sijoitus
- Sosiaalipäivystys
- Poliisin sosiaalityö
- Kriisivastusta lapsille, nuorille ja perheille
- Partio
- Jyvälän Setlementin lasten kurssit
- Jyväseudun 4H-yhdistyksen lasten toiminta
- Jyväskylän seurakunnan ryhmätoiminta kouluikäisille ja nuorille
- Jyväskylän LastenParlamentti
- Nuorisovaltuusto
- Leirit toiminta
- Taiteen perusopetus
- Kulttuuritaita
- ToukoFest
- Lasten liikuntaryhmät
- Liikuntapeuhula

13–16-VUOTIAS NUORI PERHEINEEN

- [Perusopetus](#)
- [Koulujen kerhotoiminta](#)
- [Tukioppilastoiminta](#)
- [Oppilashuolto](#)
- [Kouluterveydenhuolto](#)
- [Koulukuraattorityö](#)
- [Koulupsykologityö](#)
- [Lastentutkimusklinikka](#)
- [Nuorten päihde- ja mielenterveystyö](#)
- [Perhesuunnitteluneuvola](#)
- [Nuorten fysioterapiapalvelut \(JYTE\)](#)
- [Nuorten toimintaterapiapalvelut \(JYTE\)](#)
- [Nuorisopsykiatria](#)
- [Lastenvalvojan palvelut](#)
- [Ammatillinen tukihenkilötoiminta](#)
- [Lapsiperheiden tukihenkilötoiminta](#)
- [Kaveriksi Mulle -toiminta](#)
- [NuortenLaturin Kysy-palsta](#)
- [Tekstaritupu ja Nettitupu](#)
- [Lasten ja nuorten netti ja puhelin \(MLL\)](#)
- [Etsivä työ](#)
- [Nuorisovastaanotto](#)
- [Ohjauslaturi](#)
- [Lastensuojelu](#)
- [Lastensuojelun avohuollon tukitoimet](#)
- [Lotilan nuorisokodin avotyö](#)
- [Sosiaalipäivystys](#)
- [Poliisin sosiaalityö](#)
- [Lapsen tai nuoren sijoitus](#)
- [Kriisiavustusta lapsille, nuorille ja perheille](#)
- [Partio](#)
- [Jyväskylän lasten ja nuorten toiminta](#)
- [Jyväskylän 4H-yhdistyksen nuorten toiminta](#)
- [NUKSU -Nuorten Keski-Suomi ry](#)
- [Punaisen Ristin nuorisotoiminta](#)
- [Jyväskylän seurakunnan ryhmätoiminta kouluikäisille ja nuorille](#)
- [Jyväskylän seurakunnan vammaisnuorisotyö](#)
- [Nuorisovaltuusto](#)
- [Aluenuorisotyö ja -tilat](#)
- [Nuortentalo Katutaso](#)
- [Oiva ja Ilona -toiminta](#)
- [Rippikoulu](#)
- [Prometheus-leiri](#)
- [Leirit toiminta](#)
- [Taiteen perusopetus](#)
- [Kulttuurianta](#)
- [Kulttuurinen nuorisotyö](#)
- [Veturitallit](#)

- [Kulttuuriklubi Siperia](#)
- [Painovirhe-nettilehti](#)
- [Bänditilat ja toiminta](#)
- [ToukoFest](#)
- [LiikuntaLaturi](#)

16–19-VUOTIAS NUORI PERHEINEEN

- Toisen asteen koulutus
- [Jyväskylän Lyseon lukio](#)
- [Schildtin lukio](#)
- [Jyväskylän ammattiopiston](#)
- [Jyväskylän kotitalousoppilaitos](#)
- [Jyväskylän kristillinen opisto](#)
- [Oppilashuolto](#)
- [Opiskeluterveydenhuolto](#)
- [Koulukuraattorityö](#)
- [Koulupsykologityö](#)
- [Nuorten päihde- ja mielenterveystyö](#)
- [Perhesuunnitteluneuvola](#)
- [Nuorten fysioterapiapalvelut \(JYTE\)](#)
- [Kuntoutuspsykoterapia](#)
- [Neuropsykologinen kuntoutus](#)
- [Nuorisopsykiatria](#)
- [Lastenvalvojan palvelut](#)
- [Ammatillinen tukihenkilötoiminta](#)
- [NuortenLaturin Kysy-palsta](#)
- [Rikosuhripäivystyksen palvelut verkossa](#)
- [Nuortenlinkin nettineuvonta](#)
- [Sexpo-säätiön nettineuvonta](#)
- [Etsivä työ](#)
- [Taidetyöpaja](#)
- [Katupäivystystyö](#)
- [Nuorisovastaanotto](#)
- [Juniorinuotta](#)
- [Ohjauslaturi](#)
- [Koppari](#)
- [J-Nappi](#)
- [Lastensuojelu](#)
- [Lastensuojelun avohuollon tukitoimet](#)
- [Lotilan nuorisokodin avotyö](#)
- [Jyväskylän seurakunnan vammaisnuorisotyö](#)
- [Lapsen tai nuoren sijoitus](#)
- [Jälkihuolto](#)
- [Sosiaalipäivystys](#)
- [Poliisin sosiaalityö](#)
- [Kriisikeskus Mobile](#)
- [Kriisiavustusta lapsille, nuorille ja perheille](#)

- [Rikosuhripäivystys eli RIKU](#)
- [Rikos- ja riita-asioiden sovittelu](#)
- [Partio](#)
- [Jyväskylän lasten ja nuorten toiminta](#)
- [Jyväskylän seudun 4H-yhdistyksen nuorten toiminta](#)
- [NUKSU -Nuorten Keski-Suomi ry](#)
- [Aluenuorisotyö ja -tilat](#)
- [Nuortentalo Katutaso](#)
- [Oiva ja Ilona -toiminta](#)
- [Prometheus-leiri](#)
- [Kulttuurinen nuorisotyö](#)
- [Veturitallit](#)
- [Kulttuuriklubi Siperia](#)
- [Painovirhe -nettilehti](#)
- [Bänditilat ja toiminta](#)
- [LiikuntaLaturi](#)

PARISUHDE JA VANHEMMUUS

- [Neuvolapalvelut](#)
- [Perhesuunnitteluneuvola](#)
- [Neuropsykologinen kuntoutus](#)
- [Kuntoutuspsykoterapia](#)
- [Perheneuvola](#)
- [Perheasiain neuvottelukeskus](#)
- [Kriisikeskus Mobilen väkivaltatyö](#)
- [Vanhempain netti ja puhelin \(MLL\)](#)
- [Rikosuhripäivystyksen palvelut verkossa](#)
- [Perhekompassi](#)
- [Sosiaalipäivystys](#)
- [Poliisin sosiaalityö](#)
- [Kriisikeskus Mobile](#)
- [Turvakoti](#)
- [Kriisiavustusta lapsille, nuorille ja perheille](#)
- [Rikosuhripäivystys eli RIKU](#)
- [Rikos- ja riita-asioiden sovittelu](#)
- [Perheiden vertaisryhmätoiminta](#)

KAIKILLE AVOINTA TOIMINTAA

- [Lehtisaaren kesäkotit](#)
- [Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelut](#)
- [Kirjasto](#)
- [Lasten lysti](#)
- [Lasten löytöretket](#)
- [Jyväskylän kaupungin liikuntapalvelut](#)
- [Jyväskylän liikunta- ja vapaa-ajanviettopaikkoja](#)
- [Jyväskylän seudun liikuntaseurat](#)

3. NÄKEMYKSIÄ LASTEN JA PERHEIDEN TARPEISTA JA PALVELUVERKON TOIMIVUUDESTA

Tässä luvussa tulkitaan haastateltujen asiantuntijoiden esittämiä näkemyksiä lasten ja perheiden tarpeista ja palveluverkon toimivuudesta. Kasvokkain tavatuilta haastatelluilta kysyttiin, olivatko he huomanneet palveluaukkoja tai muita ongelmakohtia, joihin olisi tarpeen kiinnittää huomiota palveluita kehitettäessä. Näkemyksiä pyrittiin kuuntelemaan tarkasti. Tulokset haastateltujen näkemyksistä on ryhmitelty kuuden teeman alle.

Tarve kotiin vietävälle tuelle ja kokonaisten perheiden huomioon ottaminen

Kentällä on huomattu, että monissa perheissä on pitkäaikaista kotipalvelun tarvetta. Tällainen avuntarve voi kummuta esimerkiksi vanhemman tai lapsen pitkäaikaissairaudesta tai vammaisuudesta. Tällaisissa tilanteissa palveluverkon tuki perheelle vaikuttaa joskus olevan tarpeettoman hajanaista. On nähty tärkeäksi, että perheellä olisi turva ja tieto siitä, mistä apua saa. Tuki tarvitaan kokonaisvaltaisesti perheen arkeen.

Näihin pitkäaikaisiin avuntarpeisiin lapsiperheiden tilapäinen kotipalvelu ei pysty vastaamaan ja voi olla, että myöskään lastensuojelu ja vammaispalvelut eivät syystä tai toisesta koe mahdolliseksi puuttua tilanteeseen ja tukea perhettä siinä. Uuden sosiaalihuoltolain (20§) mukaan lapsiperheiden kotipalvelua on mahdollista saada myös ennaltaehkäisevänä tukena ilman lastensuojeluasiakkuutta. Lapsiperheiden kotipalvelun toivotaan auttavan pitkällä tähtäimellä perheiden hyvinvointiin ja helpottavan avunsaantia jo varhaisessa vaiheessa. Lapsiperheiden kotipalvelun muutoksia pidetään hyvänä asiana.

Perheiden hyvinvoinnin kannalta ennaltaehkäisevä ja jo vaikeassa elämäntilanteessa olevien perheiden parisuhde- ja perheneuvontapalveluiden riittävä järjestäminen olisi ensiarvoisen tärkeää. Parisuhdeneuvontaan on kuitenkin jonossa paljon asiakkaita ja he joutuvat odottamaan usein varsin pitkän aikaa päästäkseen palveluiden pariin, jolloin ongelmat voivat vaikeutua ja pitkittyessään uhatta koko perheen hyvinvointia. Tähän resursointiongelmaan toivottiin ratkaisua esimerkiksi erilaisten taloudellisten tukimuotojen kautta, jolloin yksityiset palveluntuottajat voisivat paremmin olla mukana jonoja purkamassa.

Ylipäätään perheen saaman tuen toivotaan olevan koordinoitua siten, että koko perhe tulee otetuksi huomioon. Esimerkiksi koulun toimijoille saattaa muotoutua käsitys siitä, että perheessä ei voida hyvin. Haasteeksi saattaa paikantua vaikkapa juuri vanhemman pitkäaikaissairaus, mihin liittyen lapsi saattaa oireilla käytöksellään koulussa. Tilanne voi tulla esiin esimerkiksi kouluterveydenhuollon laajassa tarkastuksessa, jossa tavataan myös vanhemmat. Vaikka tilanne tunnistettaisiin ja perheen huomattaisiin tarvitsevan apua ja tukea, ei välttämättä ole paikkoja, johon ohjata kokonaista perhettä. Näissä tilanteissa tukimahdollisuudet tuntuvat tarpeettoman hajanaisilta ja perheenjäseniä saatetaan joutua ohjaamaan eri palveluihin.

On myös huomattu, että kouluikäisten lasten vanhempien pienet tai suuremmat huolenaiheet eivät oikein kohtaa palveluverkon toimijoita. Lapsen lähtiessä kouluun palveluverkko muuttuu ja monet

kontaktit katkeavat. Luontevat keskusteluyhteydet ovat melko vähissä. On kuitenkin tärkeää, että myös koululaisen vanhemmalla on arjessaan yhteys ammatillisiin toimijoihin, joita hän voi lähestyä myös mahdollisissa huolenaiheissa. Tämä koskee niin ala- kuin yläkoululaisten perheitä. Pienten koululaisten vanhemmille Jälkkärin ohjaaja saattaa olla se, jonka kanssa käydään pitkiäkin, miltei päivittäisiä keskusteluja esimerkiksi siitä, miten perheellä menee lapsen lähdettyä kouluun. Opettaja vanhempi saattaa tavata hyvin harvoin. Toki yhteydenpito on mahdollista, mutta se edellyttää vanhemman aktiivisuutta.

Toisaalta kentällä on laitettu merkille myös se, että osa vanhemmista on liiankin innokkaita sysäämään vastuuta lapsen asiassa pois itseltään, esimerkiksi koululle tai muille lasten kanssa toimiville tahoille.

Lapsen ja hänen tarpeidensa kohtaaminen perustasolla

Lasten ja perheiden kohtaaminen ns. perustasolla tapahtuu erityisesti neuvoloissa, päivähoitossa ja kouluyhteisöissä sekä muissa vastaavissa paikoissa. Kentän toimijat vaikuttavat kaipaavan palvelukonaisuuden rakentamista sellaiseksi, että lasten ja perheiden tuen tarpeisiin vastattaisiin nykyistä kattavammin nimenomaan näissä paikoissa (perustasolla). Tällöin lasta ja perhettä ei välttämättä kovin herkästi tarvitsisi "lähettää eteenpäin" muihin palveluihin. Ongelmien selvittäminen ja tuen antaminen perustasolla koetaan tehokkaaksi, lapsen ja perheen kannalta mielekkääksi ja useimmissa tilanteissa myös mahdolliseksi, mikäli resurssit ovat riittävät. Esimerkiksi neuvolatyöhön ehdotettiin kiertävää erityistyöntekijää, jolle voisi ohjata perheitä erilaisissa ongelmatilanteissa hyvin matalalla kynnyksellä, ja joka toimisi perheelle tutuissa neuvolan tiloissa.

Avun hakemisen ja saamisen kynnystä olisi kaikella tapaa hyvä madaltaa. Esimerkiksi keskitetylle neuvontapisteelle, josta voisi kysyä neuvoa mistä saa apua useimpiin lapsiperheiden kohtamiin tilanteisiin, olisi tarvetta. Kentän toimijoiden keskuudessa painotetaan ennaltaehkäisevän työn merkityksellisyyttä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämisen ja turvaamisen kannalta. Esimerkiksi perusopetukseen toivottiin enemmän resursseja ja osaamista varhaiseen, tunnistavaan mielenterveystyöhön. Monella psyykkisesti oireilevalla nuorella on taustalla koulukiusaamista tai muita ongelmia jo alakoulu- tai yläkouluikäisenä. Oikeanaikaisella ja varhaisella tunnistamisella voitaisiin paremmin ehkäistä tulevaisuuden ongelmia.

Toimivan ja hedelmällisen kohtaamisen on huomattu vaativan aikaa ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentumista sekä pitkäjänteisyyttä. Sekä aikaa että luottamusta tarvitaan, jotta voidaan ottaa puheeksi hankaliakin asioita ja päästä niitä käsittelemään. Pitkäjänteisyyden ja luottamuksellisuuden tärkeys on huomattu myös esimerkiksi kaduilla tehtävässä, nuoria kohtaavassa työssä.

Merkille on laitettu, että monessa koulussa terveydenhoitajien avoimilla vastaanotoilla asioivat erityisesti tytöt. Voidaan kysyä, miten pojat saataisiin myös tulemaan vastaanotolle tai muutoin kertomaan mahdollisista terveydellisistä tai muista huolista. Toki on huomattava, että on myös paljon tyttöjä, jotka eivät huoliaan herkästi jaa.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa nousee esiin asioita ja ilmiöitä, joihin olisi mielekästä puuttua yhteisöllisellä työotteella. Aiemmin on ollutkin esimerkiksi tupakkavieroitusryhmiä nuorille. Näihin on ollut paljon halukkaita tulijoita ja tulokset ovat olleet motivoivia, mutta nyttemmin niitä tai muita

kouluterveydenhoitajan organisoimia ryhmiä ei vähien resurssien vuoksi pystytä juuri järjestämään. Toki terveydenhoitaja voi tehdä ehdotuksia esimerkiksi koulun kerhotoiminnan sisällöstä.

Kaiken kaikkiaan nähdään, että yhteisölliselle työtteelle lasten ja perheiden kanssa työskenneltäessä on tilausta ja siihen olisi mielekästä panostaa nykyistä enemmän.

Jyväskylässä lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden osalta tilanne on aika hyvä. Määrärahoja ei ole juurikaan leikattu, pikemminkin niitä on saatu lisää. Kulttuurin rooli osana hyvinvointia nähdään nousevana trendinä. Jyväskylässä olisi kuitenkin tilausta avoimelle, matalan kynnyksen lasten kulttuuritilalle. Lasten kulttuurin tilassa voisi järjestää näyttelyitä, avoimia työpajoja ja se voisi toimia yhteisenä kohtauspaikkana.

Kehittämistarpeita lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa

Kentällä vaikuttaa vallitsevan näkemys siitä, että sekä lasten että erityisesti nuorten mielenterveyspalveluiden verkon tulisi olla nykyistä tiiviimpi ja sitä pitäisi resursoida nykyistä huomattavasti paremmin. Uusi nuorisovastaanotto voi tuoda hieman helpotusta tähän tilanteeseen. Sen tarkoituksena on olla nimenomaan matalankynnyksen paikka, joka tarjoaa moniammatillista apua nuorelle.

Yksittäisen lapsen asiassa palveluverkko voi nykyisellään osoittautua puutteelliseksi ja hitaaksi. Palveluverkosta nostettiin esille useita ongelmakohtia. Keskeisiä ovat seuraavat: vaikea pääsy psykologin tutkimuksiin perustasolla, palveluaukko yli 13-vuotiaille suunnatuissa matalan kynnyksen tutkimuksellisissa ja hoidollisissa mielenterveyspalveluissa, psyykkisesti sairaiden lasten koulunkäynti (jos koulussa koetaan, että lapsen toimintakyky ei riitä koulussa toimimiseen) sekä psyykkisesti sairaiden nuorten kuntouttavien/tuettujen asumispalveluiden vähyyt. Lisäksi koetaan tarpeelliseksi, että päihde- ja mielenterveysongelmia voitaisiin tarvittaessa hoitaa joustavasti samassa paikassa.

Huolenaiheena perheet ja lapset, jotka jättäytyvät tai jäävät syrjään

Moni haastateltava nimesi huolenaiheekseen ne perheet ja lapset, jotka jättäytyvät tai jäävät palveluista syrjään. Todettiin, että palveluita on paljon, mutta ne eivät tavoita kaikkia tukea tarvitsevia. Nähtiin myös, että itse asiassa monesti juuri ne perheet ja lapset, jotka tukea eniten tarvitsisivat, jäävät tuen ulkopuolelle. Syrjään jäämisen tai jättäytymisen syyt lienevät moninaiset. Moni haastateltava pohti sitä, miten näitä lapsia ja perheitä voitaisiin lähestyä ja tavoittaa. Lapsiperhetyöhön ehdotettiin etsivä työ -tyyppistä työmuotoa, jossa työntekijät ottaisivat yhteyttä mahdollisesti avun tarpeessa oleviin perheisiin ennaltaehkäisevässä mielessä. Väsyneet tai syrjään vetäytyvät vanhemmat eivät välttämättä osaa tai uskalla vaatia palveluita, jotka heille kuuluvat ja etsivä työ voisi auttaa tällaisissa tilanteissa. Myös harrastustoiminnoista yhtäkkisesti pois jättäytyvän lapsen tai nuoren tilanteesta olisi syytä olla kiinnostunut ja varmistua siitä, että hänen asiansa ovat hyvin.

Yhtenä huolenaiheena on se, ettei kaikilla perheillä ole varaa maksaa esimerkiksi Jälkkäri-maksuja, jolloin pienen koululaisen iltapäivät voivat muotoutua turvattomiksi ja yksinäisiksi. Jälkkäri-maksuista ei voi tällä hetkellä saada alennusta, vaan ne ovat kaikille samat. Lisäksi varallisuuteen liittyen yhtenä huolenaiheena ovat lasten, erityisesti kouluikäisten harrastusmahdollisuudet. Moni lapsi jää harrastuksista paitsi niiden kalliin hinnan tähden. Kouluilla on kuitenkin jonkin verran maksetonta kerhotoimintaa.

Huolenaihe on myös vanhempien liiallinen päihteiden käyttö, joka on uhka lasten hyvinvoinnille. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen ja A-klinikkasäätiön tekemän selvityksen mukaan (Perälä ym., 2014) vanhempien hakeutuminen päihdehoitoon on vaikeaa, sillä kynnyks hoitoon hakeutumiseen on korkea, apua on vaikea saada avunpyynnön jälkeenkään, ammattihenkilöiden päihdetietous on niukkaa ja toimenpiteisiin saatetaan ryhtyä vanhemmat ohittaen. Lastensuojelulain mukaan lapset tulisi ottaa huomioon silloin, kun vanhempia hoidetaan päihde- ja mielenterveyspalveluissa. Tämä ei kuitenkaan vielä toteudu eikä vanhemmalta aina edes kysytä, onko hänellä lapsia. Päihdehoitoon hakeutumisen helpottamiseksi olisi tarpeen selvittää sitä koskeva palvelujärjestelmä ja lasten huomiointo palveluissa.

Varhainen vuorovaikutus vauvaperheissä ja pienten lasten perheiden tukeminen

Vauvaperheen varhaisen vuorovaikutuksen arviointi ja tukeminen koetaan tärkeäksi ja tarpeelliseksi. Tuoreille vanhemmille ei suinkaan aina ole selkeää se, miten vauvan kanssa ollaan ja kommunikoidaan. Paikat ja tilanteet, joissa esimerkiksi vauvan pitelyä, vauvan kanssa kommunikointia sekä vauvan tarpeiden tunnistamista opetellaan ja opastetaan, ovat tarpeen. Vuorovaikutukseen voi ilmaantua erilaisista syistä johtuvaa vaikeutta ja lapsen kehittymisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että näitä pulmatilanteita tunnistetaan ja niiden tukemiseen kehitellään entistä ehyempiä palveluketjuja.

On huomattu, että yhä pienempien lasten vanhemmat etsivät lapsilleen päivähoito-/kerhopaikkaa. Kentällä on aprikoitu sitä, mistä tämä suuntaus kielii. On havaittu, että joillakin vanhemmilla on pelko siitä, että lapsi jää paitsi jostakin, jollei häntä vie erilaisiin aktiviteetteihin jo hyvinkin pieneen. Toisaalta vanhemmat vaikuttavat ehkä aiempaa uupuneemmilta. Uupumus saattaa tulla tilanteessa, jossa taaperoikäisen lapsen perheeseen syntyy vauva. Tällöin vanhempi saattaa hakea tilanteeseen helpotusta viemällä taaperoikäisen hoitoon. Kaiken kaikkiaan tärkeää olisi, että vanhemmilla olisi paikkoja, joissa jakaa tunteuksiaan, ajatuksiaan ja saada tukea. Perheet kaipaavat toimintaa ja palveluita asuinalueille. Heille vaikuttaa olevan tärkeää, että toimintoihin on helppo tulla mukaan.

Tällä hetkellä Jyväskylässä ainoastaan ev.lut. seurakunnalla on alueellisesti kattava ja säännöllinen tarjonta ekavauva-ryhmiä. Näitä ryhmiä toteutetaan yhteistyössä neuvolan kanssa. Ryhmät ovat suosittuja ja niitä vaikuttaisi olevan tällä hetkellä kutakuinkin riittävä määrä. Kuitenkin voi miettiä jättäytyvätkö jotkin perheet ulkopuolelle johtuen siitä, että ryhmien takana on seurakunta. Tässä kohtaa on tosin hyvä huomauttaa, että ryhmien toiminta ei sinällään ole hengellistä.

Eriyistä tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä tukeminen

Huolta kannettiin myös perheen vertaistuesta tilanteissa, jossa lapsella ilmenee jokin, suurempikin pulma kasvussa tai kehityksessä. Lapsella todetaan esimerkiksi kehitysvamma tai hän sairastuu pitkäaikaisesti. Tällöin luontevimmat vauva- ja lapsiperheen vertaistukitahot eivät välttämättä ole toimivimpia. Vanhempi saattaa kokea, että lapsen tarvitsemaa erityistä tukea ja perheen erilaista tilannetta ei välttämättä ymmärretä esimerkiksi perhekahvilassa ja muissa lapsiperheiden kohtaamisen paikoissa. Työntekijät ehkä ymmärtävät, mutta toiset vanhemmat saattavat suhtautua oudoksuen.

Eriyisesti liikunnallinen ryhmätoiminta, jossa otetaan huomioon erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeet, vaikuttaa olevan hyvin vähäistä Jyväskylässä tällä hetkellä. Lapsiperheiltä tuntuu puuttuvan sellainen liikunnallinen ryhmätoiminta, jonne olisi helppo mennä sellaisten pienten lasten kanssa, jotka tarvitsevat erilaisista syistä johtuen motorista tukea liikkumiseensa. Myös kouluikäisten vas-

taava liikunnallinen kerhotoiminta vaikuttaa olevan varsin vähäistä. Esimerkiksi seurojen moninainen liikuntatoiminta saattaa olla aivan liian haastavaa näille lapsille.

Kentällä on myös näkemys siitä, että lasten ja nuorten neuropsykiatrisessa työssä olisi kehitettävää. Perhe, jossa lapsella on neuropsykiatrisen erityisvaikeus (esim. autismikirjon häiriö, Aspergerin oireyhtymä) ei monesti saa tarvitsemaansa apua ja tukea arkeen. Kuntoutusta pitäisi tarjota enemmän ja lapsen etua varjella myös siten, että vanhemmat saisivat nykyistä tukevampaa ohjausta tilanteeseen ja ylipäätään tukea perheen arkeen. On monesti huomattu, että vanhempi pyrkii kyllä tekemään kaikkensa lapsen tilanteen helpottamiseksi ja lapsen kuntouttamiseksi, mutta kannettavaa ja arjen haasteita on kohtuuttoman paljon.

Ylipäätään kaikenlaisessa kuntoutuksessa haasteena vaikuttaa olevan se, miten viedä erilaisten terapioiden antia lapsen arkeen (päivähoitoon, kouluun ja kotiin).

Kentällä kaivataan myös kuntoutuksenohjaajaa, jolta perhe voisi saada käytännön apua ja neuvoja erilaisten palveluiden hakemiseen ja esimerkiksi lomakkeiden täyttämiseen. Perheet tuntuvat kaipaavan runsaasti palveluohjausta tilanteessa, jossa lapsella diagnosoidaan esimerkiksi jokin pitkäaikaissairaus.

LOPUKSI

Lapsille ja heidän perheilleen on Jyväskylässä runsaasti erilaisia palveluita. Tässä selvityksessä pystyttiin tarkastelemaan vain osaa palvelutarjonnasta. Selvitys havahduttaa huomaamaan kentän moninaisuuden. Paljon palveluita, toimijoita ja toimintoja on jäänyt vielä tämän selvityksen ulkopuolellekin.

Jatkoselvityksiä voitaisiin tehdä esimerkiksi seuraavista aiheista:

- selvitys tietyssä tilanteessa tarvittavista palveluita, esimerkiksi lasta odottavat perheet
- selvitys erityistä tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä palvelutarpeista, esimerkiksi neuropsykiatriset erityisvaikeudet
- tarkennettu selvitys tietyn ikäryhmän lasten palveluista
- vertaileva selvitys eri-ikäisten lasten palveluista
- selvitys yksityisistä palveluntarjoajista ja heidän tuottamiensa palveluiden eroista julkiseen palveluntuotantoon
- käyttäjälähtöinen selvitys lasten ja perheiden kokemuksista palveluiden käyttäjinä, intressinä esimerkiksi tuen tarpeiden tunnistaminen, tiedonsaannissa tai palveluihin ohjautumisessa olevat haasteet
- tarkennettu selvitys siitä, millaisia näkemyksiä palveluita tuottavien tahojen avainhenkilöillä on lasten ja perheiden tuen tarpeista, palveluverkon toimivuudesta ja sen kehittämistarpeista

On tärkeää, että lasten ja perheiden tuen tarpeita sekä nykyisen palveluverkon toimivuutta selvitetään perusteellisesti. Tietoa on tarpeen koota sekä palveluiden käyttäjiltä että kentän toimijoilta. Tätä selvitystä varten haastateltiin palveluita tuottavien tahojen avainhenkilöitä. Kentän toimijoiden kokemukset ja näkemykset ovat erittäin arvokkaita ja niitä on edelleen koottava ja käytettävä hyödyksi palveluverkkoa kehitettäessä.

Selvitystä tehtäessä huomattiin, että palveluiden muodostamien toiminnallisten kokonaisuuksien tunnistaminen ja kuvaaminen on hyvin haastavaa. Sen selvittäminen, mitkä palvelut ovat lapsen ja perheen käytettävissä tietyssä tilanteessa ja millä ehdoin, ei ole yksinkertaista. Tieto on hajallaan eri lähteissä. Selvitystä tehtäessä huomattiin myös, että monien organisaatioiden www-sivuilla olevat tiedot ovat valitettavan epätasällisia ja paikoin vaikeatulkintaisia. Tällä hetkellä palveluiden tarvitsejan voi olla hankalaa löytää tarvitsemaansa tietoa. Ajantasaisen ja käytännöllisen tiedon saaminen palveluista on tukea tarvitsevan lapsen ja perheen näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää.

Sosiaali- ja terveysalalla on paljon palveluiden hajanaisuutta ja osittaista päällekkäisyyttä. Yhteistyötä eri toimijoiden välillä olisi hyvä parantaa ja päällekkäisyyksiä eri palvelujen tarjoajien kanssa purkaa. Haukkalan säätion yhteistyöfoorumi on nähty yhtenä hyvänä keinona parantaa keskustelua ja yhdessä tekemisen kulttuuria eri toimijoiden välillä. Kentällä on jo nyt käytössä paljon hyviä käytänteitä, joita kannattaisi jakaa toimijoiden välillä. Moni toimija olisikin todennäköisesti valmis yhteistyöhön niillä resursseilla, joita heillä on käytettävissä.

LIITE 1: SELVITYSTÄ VARTEN HAASTATELLUT ASIAANTUNTIJAT

Tea Alarmo, oppilashuollon palvelupäällikkö, perusopetus, Jyväskylän kaupunki

Piia Altti, projektipäällikkö, Juniorinuotta-projekti, Jyväskylän Hoivapalveluyhdistys ry

Merja Angle, etsivän työn ohjaaja, Jyväskylän kaupunki

Riitta Arffman, toimintaterapeutti, Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus (JYTE)

Virve Hartikainen, tyttötyö, ryhmätoiminnat, Oiva ja Ilona -hanke, Jyväskylän Settlementti ry

Marja Heikkilä, hankepäällikkö, Keski-Suomen Sote 2020 –hanke

Pirjo Härkönen, iltapäivä- ja tukihenkilötoiminnan koordinaattori, vapaaehtoiskeskus Jyväskylä, Järvi-Suomen piiri, Mannerheimin lastensuojeluliitto

Tiina Impola, osastonhoitaja, kouluterveydenhuolto, Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus (JYTE)

Milla Kakko, hankesuunnittelija, Löytävä nuorisotyö -hanke, Jyväskylä, Aseman Lapset

Päivi Kalilainen, perheneuvolan johtaja, sosiaalipalvelut, Jyväskylän kaupunki

Raija Kauppinen, päiväkodin johtaja, Jyväskylän kaupunki

Juha Ketomäki, vastaava työntekijä, Nuorten Talo Katutaso, Jyväskylän Katulähetys ry

Antti Kolu, nuorisajohtaja, Jyväskylän kaupunki

Nina Kuusinen, johtava puheterapeutti, Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus (JYTE)

Vesa Lankinen, nuorisokodin johtaja, avotyön ja nuorisokodin esimies, Jyväskylän kaupunki

Kaarina Lehto, perhe- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattori, vapaaehtoiskeskus Jyväskylä, Järvi-Suomen piiri, Mannerheimin lastensuojeluliitto

Eeva-Liisa Liimatainen, johtava psykologi, psykologipalvelut, sosiaali- ja terveysterveystoimet, Jyväskylän kaupunki

Leena Lyytinen, lapsi- ja perhetyön työalasihteerin, Jyväskylän ev.-lut. seurakunta

Hanna-Leena Majuri-Jantunen, erikoiskirjastonhoitaja, Jyväskylän kaupunginkirjasto

Satu Moisio, lastensuojelun avohuollon johtava sosiaalityöntekijä, Jyväskylän kaupunki

Kirsi Mustonen, lastenpsykiatrian ylilääkäri, lasten psykiatria, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri (KSSHP)

Janne Mäntynen, nuorisopsykiatrian ylilääkäri, nuorisopsykiatria, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri (KSSHP)

Lea Nevala, neuvolan osastonhoitaja, Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus (JYTE)

Niina Nieminen, toimintaterapeutti, Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus (JYTE)

Arja Nuolioja, fysioterapeutti, Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus (JYTE)

Sari Paananen, palvelupäällikkö, lapsiperheiden varhaisen tuen palvelut, Jyväskylän kaupunki (koti-palvelun ja neuvolan perhetyön vastaava)

Johanna Rossi, suunnittelija, Lasten- ja nuorten kulttuurikeskus Kulttuurialta, Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelut

Sirpa Salo, johtaja, Jyväskylän seurakunnan perheasiain neuvottelukeskus

Annemari Sinikorpi, projektipäällikkö, Kohtaamisia ja kasvua arjessa -hanke, Järvi-Suomen piiri, Mannerheimin lastensuojeluliitto

Johanna Sinikorpi, lapsitoiminnan koordinaattori, Kaveriksi Mulle -toiminta, Järvi-Suomen piiri, Mannerheimin lastensuojeluliitto

Eija Suomäki, sosiaalityöntekijä, lomakoti- ja tukiperhetoiminta, Jyväskylä, Pelastakaa Lapset

Sirpa Syrjä-Turpeinen, nuorisotyön työalasihteeri, Jyväskylän ev.-lut. seurakunta

Tanja Tervanen, kehittäjäsosiaalityöntekijä, Avopalvelut, Nuorten Ystävät

Jenni Tolvanen, univalverytmin-tuki, Doula-toiminta sekä Baby Blues, Keski-Suomen Ensi- ja turvakotiry

Tiina Tomperi, päiväkodin johtaja, Jyväskylän kaupunki

Tella Vuolle-Oranen, Jälkkäriin ja koulun kerhotoiminnan koordinaattori, Jyväskylän kaupunki

Silja Ässämäki, kehittämisjohtaja, strategia ja kehittäminen, perusturvapalvelut, Jyväskylän kaupunki